

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स ।

रसवाहिनी

पणामादिकथा

१. सत्थुप्पसत्थचरणं सरणं जनानं,
ब्रह्मादिमोळि मणिरंसि समावहन्तं,
पङ्केरुहाभमुदुकोमलचारुवण्णं ।
वन्दामि चक्कवरलक्खणमादधानं ॥
२. सिद्धं जिनेन चिरकालमतन्दितेन,
यं भावको समधिगच्छति खेममगं ।
यं कप्परुक्ख रुचिदान मणिव भाति,
तं धम्ममग मसमं पणमामि निच्चं ॥
३. सन्तिन्द्रियं सुगतसूनुवरं विसुद्धं,
यं दक्खिण्यमतदं सुचिपुञ्जखेत्तं ।
ताणेसिनं सरणमुज्झितसब्बदुक्खं,
वन्दामि सङ्ग मनघं सिरसा महग्घं ॥
४. यम्पत्तमेत्थ रतनत्तयथोमनेन,
पुञ्जेन तेन दुरितं सकलं पणुज्ज,
वक्खामहं सुमधुरं रसवाहिनिन्तं,
भो भो सुणन्तु सुजना भिमुदावहा सा ॥
५. तत्थतत्थूपपन्नानि, वत्थूनि अरहा पुरे ।
अभासुं दीपभासाय, ठपेसुं तं पुरातना ॥
६. महाविहारे तङ्गुत्त, वङ्कपरिवेणवासिको ।
रट्टपालोति नामेन, सीलाचार गुणाकरो ॥
७. हिताय परिवत्तेसि, पजानं पाळिभासतो ।
पुनरुत्तादिदोसेहि, तमासि सब्बमाकुलं ।
अनाकुलं करिस्सामि, तं सुणाथ समाहिता ॥
८. वितरागा पुरे वोचुं, यस्मा तस्मा हि भासितं ।

एतमादरणीयञ्चि, साधु साधूहि सब्बदाति ॥

जम्बुदीपुप्पत्ति वत्थूनि ।

धम्मसोण्डकवग्गो

१. धम्मसोण्डकस्स वत्थुमि अयमानुपुब्बीकथा

तत्थ तेसं वत्थून मुप्पत्तियो द्विधा भवन्ति जम्बुदीपे सीहळदीपेचाति, तत्थ जम्बुदीपे ताळीस, सीहळदीपे तेसट्ठि, तेसु ताव जम्बुदीपुप्पत्तिवत्थूनि आवि भविस्सन्ति, ततोपि धम्मसोण्डकस्स वत्थु आदि, कथं, अम्हाकं किर भगवतो पुब्बे इमस्मिंयेव भद्दकप्पे कस्सपोनाम सत्था लोके उदपादि, तस्स खो पन भगवतो सासनन्तरधानतो न चिरेनेव कालेन अम्हाकं बोधिसत्तो बाराणसीरञ्जो अगगमहेसिया कुच्छिस्मिं निब्बत्ति, तस्सु प्पत्ति कालसमनन्तरमेव सब्बसत्तानं मनसि धम्मसञ्जा उदपादि, तस्मास्स धम्मसोण्डोतिनाम मकंसु, सो पनेसो कुमारो महन्तेन परिवारेन वट्ठेन्तो सब्बसिप्पेसु निप्फत्तिं पत्वा पितरा उपरज्जेन पूजितो हुत्वा दानादयो दसकुसलकम्मपथे पूरेन्तो पितुअच्चयेनामच्चेहि रज्जेनाभिसिञ्चितो अहोसि, सो पनेस धम्मसोण्डकमहाराजा देवनगरसदिसे बाराणसीनगरे चक्कवत्तिसदिसं बाराणसीरज्जं कारेन्तो मासद्धमासच्चयेन सिरिसयनगतो एवं चिन्तेसि, ममेवं रज्जसिरिमनुभवनं न सोभति धम्मवियोगेन, दिवाकर विरहितो नभो वियातिआदिना नानाकारणं चिन्तेसि, तेनेत्थ ।

१. पुज्जेन सीलादिमयेन पुब्बे,
कतेन पत्तोस्मि अतन्दितेन,
मसक्कसारे विय देवराजा ।
राजत्तमिद्धे पुरमुत्तममिह ॥
२. रूपेन हारीनयनुस्सवेन,
सद्देन सम्मा सवणामतेन,
गन्धेन घानुस्सवसोभनेन,
रसञ्जपुज्जेन रसेनचापि ॥
३. फस्सेन गत्तस्स सुफस्सदेन,
समिद्धिपत्तोस्मि महिद्धिकोहं,
नेवेत्तकेनेव पमादभाव,
मा पज्जितुं युत्तरूपन्ति जत्वा ॥
४. दस्सामि अङ्गअपि जीवितञ्च,
धञ्जं धनं चापि पसन्नचित्तो,
सोस्सामि धम्मं सिवमादधानं,
जिनेरितं जातिजरापहाणं ॥

५. न सोभति यथाकासं, जलं धामपतिंविना,
रज्जकरणं तथा मय्हं, विना धम्मा न सोभति ॥
६. न सोभति हथा रत्ति, निसानाथं विना सदा,
रज्जकरणं तथा मय्हं, विना धम्मा न सोभति ॥
७. अलङ्कृतोपि चे हत्थी, विना दाठा न सोभति,
रज्जकरणं तथा मय्हं, विना धम्मा न सोभति ॥
८. यथा कल्लोलमालीयं,
विना वेला न सोभति,
रज्जकरणं तथा मय्हं,
विना धम्मा न सोभति ॥
९. यथा सुमण्डितो राजा,
कुपटो नेव सोभति,
रज्जकरणं तथा मय्हं,
विना धम्मा न सोभति ॥
१०. धम्ममेव सुणिस्सामि, धम्मे मे रमती मनो,
न हि धम्मा परं अत्थि, धम्ममूलं तिसम्पदन्ति ॥

एवं चिन्तेत्वा पातोव सिरिगम्भा निक्खम्म सुसज्जिते समुस्सितसेतच्छत्ते राजपल्लेङ्गे अमच्चगण परिवुतो निसीदि देवराजाविय विरोचमानो, निसिन्नो पन राजा अमच्चे एवमाह, यो पनेत्थ भोन्तो बुद्धभासितेसु धम्मेसु किञ्चिधम्मं जानाति, सो भासतु, सोतुमिच्छामिधम्मन्ति, ते सब्बेपि मयं देव न जानामाति आहंसु, तं सुत्वा अ न त्त म नो राजा एवं चिन्तेसि, यन्नूनाहं हत्थिक्खन्धे सहस्सं ठपेत्वा नगरे भेरिं चरापेय्यं, यं अप्पेवनाम कोचि धनलोभेन चातुप्पदिकायपि गाथाय धम्मं देसेय्य । तं मे दीघरत्तं हिताय सुखाय भविस्सतीति, ततो सो तथा कत्वापि धम्मदेसकं अलभन्तो पुन द्विसहस्सं तिचतुपञ्चसहस्सन्तियावकोटिप्पकोटिं दम्मीति, ततो गाम निगम जनपदे, ततो सेट्ठिद्वानं सेनापति उपराजद्वाना दयोपि, पुन सेतच्छत्तं दम्मि, राजवेसं पहाय अत्तानं दासं सावेत्वा धम्मदेसेन्तस्स दम्मिति वत्वा भेरि चरापेत्वापि धम्म देसकमलभित्वा संविग्गो किम्मे धम्मवियोगेन रज्जेनाति अमच्चानं रज्जं नीय्यातेत्वा सद्धम्मगवेसको धम्मसोण्डकमहाराजा महावनं पाविसि गाम निगम राजधानि परम्पराय, तेनेत्थ ।

११. पुरे भेरिं चरापेत्वा,
धम्मसोण्डो नराधिपो ।
सद्धम्मज्झेसकं सत्थु,
अलद्धा धनकोटिहि ॥

१२. दासो होमि पहायाहं,
राजत्तं देसकस्स मे ।
इच्चाह सो महीपालो,
अहो धम्मेषु लोलता ॥

१३. रज्जं नीय्यातयित्वान, अमच्चानं मनोरमं,
वनं पाविसि सो राजा, गवेसं धम्ममुत्तमन्ति ॥

महावनं पविट्ठक्खणे पन महासत्तस्स पुज्जतेजेन सक्कस्सासनं उण्हाकारं दस्सेसि, अथ देवराजा चिन्तेसि अकामं मे पण्डुकम्बल सिलासनं उण्हमहोसि, किन्नुखो कारणन्ति लोकं ओलोकेन्तो सक्को देवराजा धम्मसोण्डक महाराजानं सकलजम्बुदीपं विचिन्तिवा सद्धम्मज्झेसकं अलभित्वा वनं पविट्ठभावं अदस्स, धम्मसोण्डकमहाराजा सद्धम्मत्थाय रज्ज धन बन्धु जीवितम्पि पहाय अरज्जं पविट्ठो, न सो वतायं योवा सोवा सत्तो, इमस्मिंयेव कप्पे बुद्धो भविस्सति, बुद्धबोधिसत्तो चायं अज्जेव महारज्जं पविट्ठो सद्धम्मं अलद्धा महादुक्खं पापुणेय्य, न चेतं युत्तं, अज्ज मया तत्थ गन्थब्बं धम्मामतरसेन तमभिसिञ्चित्वा रज्जे पहिट्ठापेतुन्ति चिन्तेत्वा अत्तभावं विजहित्वा भयानकं महन्तं रक्खसवेसं निम्मणित्वा महासत्ताभिमुखो अविदूरे अत्तानं दस्सेसि, तेनेत्थ ।

१४. ब्यग्घच्छसीहमहिसो रगहत्थिदीपि,
मिगाकुलं कण्टकसेलरुक्खं ।
नरानमिन्दो पविसित्वकाननं,
इतोचितो विब्भमि धम्मकामो ॥

१५. तस्सानुभावेन पुरिन्ददस्स,
सिलासनं उण्हमहोसि कामं ।
तेनेव सो लोकमुदिक्खमानो,
अद्वक्खि धीरं विपिने चरन्तं ॥

१६. मयज्ज तं धम्मरसेन सम्मा,
सन्तप्पयित्वा गमनं वरन्ति ।
मन्त्वा सुभीमज्जनकूटवण्णं,
महामुखं निग्गत भीमदाठं ॥

१७. दित्तगिसङ्कास विसालनेत्तं,
मज्झेन भगं चिपिटगनासं ।
खरतम्बदाठिं घनमस्सुवन्तं,
नीलोदरं गज्जितभीमघोसं ॥

१८. करोरुहं तिक्खसलोहितायतं,

विसालधोतायतखगहत्थं ।
गदायुधेनङ्कितमञ्जबाहुं,
दट्ठोड्ढभीमं सवलीललाटं ॥

१९. मनुस्समंसादनरत्तपानं,
भयानकं कक्खलयक्खवण्णं ।
सुमापयित्वान वनन्तरस्मिं,
दस्सेसि अत्तं स नराधिपस्साति ॥

अथ महासत्तो अत्तनो अविदूरे ठितं रक्खसं अहक्खि, तं दिस्वानास्स भयंवा छम्भितत्तंवा चित्थुत्रासमत्तंवा नाहोसि,
किमत्र चिन्तेसि, अपिनाम एवरूपो पिरक्खसो धम्मं जानेय्य, यन्नूनाहं तस्स सन्तिके धम्मं सुणिस्सामि, तम्मे दीघरत्तं
हिताय सुखाय भविस्सतीति चिन्तेसि । चिन्तेत्वा चपन अज्ज मया तमुपसङ्कम्म पुच्छितं वट्ठतीति गन्त्वा रक्खसेन सद्धिं
सल्लपन्तो आह ।

२०. अस्मिं वनस्मिं तरुसण्ड मण्डिते ।
सुफुल्लितानेकलताकुलाकुले ।
अधिग्गहीतो सि महानुभाव,
पुच्छामि तं देव वदेहि कद्धं ॥

२१. धम्मं गवेसं वनमागतोमिह,
पहाय रज्जं अपि जातिसङ्गं ।
जानासि चे सम्म वदेहि मय्हं,
एकम्पि गाथं सुगतेन देसितं ॥

ततो यक्खो आह ।

२२. धम्मं पजानामहमेकदेसं,
जिनेरितं साधुतरं रसानं,
देसेमि चेहं तव धम्म मग्गं,
तुवज्जि किं काहसि देसकस्साति ॥

अथ महासत्तो आह ।

२३. रज्जे ठितो अस्समहं सचे भो,
अनप्परूपं पकरोमि पूजं ।
इदानि एको वनमज्झपत्तो,
करोमि किं देहमिमं ठपेत्वा ॥

२४. यदिच्छसि त्वं मम मंसलोहितं,
करोमहं सङ्गहमज्ज तेन,
न चत्थि अज्जं तव अच्चनीयं,
देसेहि धम्मं सुगत प्सत्थन्ति ॥

ततो यक्खो आह ।

२५. भुत्वान मंसं सुहितोव सन्तो,
हन्त्वा पिपासं रुधिरं पिवित्वा ।
धम्मं कथेतुं पभवामि तुय्हं,
वत्तुं न सक्कोमि खुदापरेतोति ॥

अथ महासत्तो आह ।

२६. भुत्वा तुवं मं पथमज्झि यक्ख,
पच्छा तु देसेस्ससि कस्स धम्मं ।
धम्मस्स मय्हं तव मंसलाभं,
त्वमेव जानाहि यथा भवेय्याति ॥

एवं वृत्ते सक्को देवानमिन्दो साधु महाराज अहमेव युत्तं जानामीति वत्वा तस्साविदूरे तिगावुतुब्बेधं अज्जनवण्णं महन्तं पब्बतं मापेत्वा महाराज इममारुह पब्बतमुद्धनिट्ठितो मम मुखे पततु, अहं पतन्थस्स ते धम्मं देसेस्सामि, एवं सन्ते तुय्हं धम्मपटिलाभो, मय्हंच मंसपटिलाभो भविस्सतीति । तं सुत्वा महासत्तो अनमतग्गे संसारे संसरतो मे सीहव्यग्घच्छमच्छकच्छपविहङ्गादीनं भक्खभूतस्स जातीसु पमाणं नत्ति, अज्ज मया सम्बुद्धस्स धम्मत्थाय जीवितं परिच्चजितुं वट्ठतीति चिन्तेत्वा एवमाह ।

२७. संसारवट्ठेसु विवट्ठमाना,
पप्पोन्ति दुक्खं जनता अनेका ।
एतज्झि भो अत्तनो वा परस्स,
अत्थाय नाहोसि अहोसि तुच्छं ॥

२८. त्वमदिन्नहारी तिच पारदारिको,
पाणातिपातीसि मुसा अभसि ।
त्व मज्जपायीति अकासि दोसं,
पग्गय्ह दुक्खं बहुसो ददन्ति ॥

२९. एतज्झि भो अत्तनो वा परस्स,
अत्थाय नाहोसि अहोसि तुच्छं ।

रुक्खा पपाता पपतित्वकेचि,
दुब्बन्धिया दुग्गविसादनेन ॥

३०. ब्याधीहि नानाखरवेदनाहि,
मरन्ति सत्ता उतुवेदनाहि ।
एतज्झि भो अत्तनो वा परस्स,
अत्थाय नाहोसि अहोसि तुच्छं ॥

३१. ब्यग्घच्छमच्छो रगकुच्छियज्झि,
मतस्स मे नत्थि पमाणसङ्ख्वा ।
एतज्झि भो अत्तनो वा परस्स,
अत्थाय नाहोसि अहोसि तुच्छं ॥

३२. एतज्ज मे दुच्च ज मत्तदानं,
न होति देविस्सरियादिकाय ।
सब्बज्जुभावं पन पापुणित्वा,
संसारतो नित्तरणाय सत्ते ॥

३३. त्वं सम्म मय्हं बहुसो पकारी,
तस्मा तवेतं वचनं करोमि ।
असंकितो देसय मय्हधम्मं,
समिज्झते दानि मनोरथो तेति ॥

एवञ्च पन वत्वा महासत्तो पब्बतमारुह्य ठितो आह, अहमज्ज रज्जेन सद्धिं जीवितञ्च सरीरमंसञ्च सद्धम्मत्थाय दम्मीति सोमनस्सप्पत्तो हुत्वा सम्म धम्मं देसेहीति वत्वा तस्मिं महादाठं महामुखं विवरित्वा ठिते तस्साभिमुखो उपपति । अथ सक्को देवानमिन्दो सोमनस्सो अच्छरियप्पत्तो अत्तभावं विजहित्वा अलङ्कृतदिब्बत्तभावं मापेत्वा आकासे तरुणसुरियो विय ओभासमानो आकासतो पतन्तं महासत्तं उभोहि हत्थेहि दळ्हं पतिगण्हित्वा देवलोकं नेत्वा पण्डुकम्बल सिलासने निसीदापेत्वा दिब्बमयेहि गन्धमालादीहि पूजेत्वा सयं धम्मं सुत्वा पसन्नो पसन्नाकारं कत्वा कस्सपदसबलेन देसिताय अनिच्चादिपरिदीपिकाय ।

३४. अनिच्चाव त सङ्खारा, उप्पादवयधम्मिनो ।
उप्पज्जित्वा निरुज्झन्ति, तेसं वूपसमो सुखोति ॥

गाथाय धम्मदेसनेन तस्स मनोरथं मत्थकं पापेत्वा देवलोके महन्तं सिरिविभवं दस्सेत्वा आनेत्वा सकरज्जेयेव पतिट्ठापेत्वा अप्पमत्तो होति महाराजाति ओवदित्वा देवलोकमेव अगमासीति ।

३५. इति अमितसिरिं वा जीवितं वापि सन्तो,

न सुमरिय पसत्थं धम्ममेवा चरन्ति ।
तनुतर विभवानं अप्पमायूनमम्भो,
इह कुसलपमादो को नु तुम्हादिसानन्ति ॥

धम्मसोण्डकवत्थुं पठमं ।

२. मिगलुदकस्स वत्थुम्हि अयमानुपुब्बिकथा

इतो किर एक तिसत्तिमे कप्पे सिखीनाम सम्मासम्बुद्धो समतिस पारमियो पूरेत्वा परमातिसम्बोधिं पत्वा सदेवकं लोकं संसारकन्तारा उत्तारेन्तो धम्मरतनवस्सं वस्सापेन्तो धम्मभेरिं पहरन्तो धम्मकेतुं उस्सापेन्तो एकस्मिं समये विवेकं मनुब्रूहन्तो अरज्जायतनं पाविसि, पविसित्वा चपन सुपुष्पितनागपुन्नागादिनानातरुसण्डमण्डिते सुफुल्लसुमनमालतिप्पभुतिनानालताकुले अनेकविधदिपदचतुप्पदसङ्घनिसेविते रमणीये सीतलसिलातले चतुग्गुणं सङ्घाटिपञ्जपेत्वा निसीदि छब्बण्णरंसीहि दिसं पूरयन्तो, तदा तत्थ देवब्रह्मनागसुपण्णादयो सन्निपतित्वा दिब्बमयेहि गन्धमालादीहि भगवन्तं पूजयमाना थोमयमाना नमस्समाना अट्ठं सु, तस्मिं पनसमागमे भगवा मधुरस्सरं निच्छारेन्तो ब्रह्मघोसेन चतुसच्चपटिसंयुत्तं धम्मं देसेति अमतवस्सं वस्सापेन्तो विय । तदा एको मिगलुदको वनं पविट्ठो मिगसूकरे हन्त्वा मंसं खादन्तो तं ठानं पत्वा अद्दस भगवन्तं धम्मं देसेन्तं । दिस्वा एकमन्तं ठितो धम्मं सुत्वा चित्तं पसादेत्वा ततो चतो देवलोके निब्बत्तित्वा छसु कामसग्गेसु मनुस्सेसुच अपरापरं इस्सरियं अनुभवन्तो इमस्मिं बुद्धुप्पादे सावत्थियं कुलगहे निब्बत्तित्वा विज्जुतं पत्तो भगवतो सासने पब्बजित्वा एकदिवसं धम्मं देसेन्तस्स भगवतो चतुसच्चपति संयुत्तं धम्मकथं सुत्वा चतुपटिसम्भिदाहि अरहत्तं पत्वा एकदिवसं भिक्खुसङ्घमज्झगतो अत्तनो कतकम्मप्पकासनेन पीतिवाचमुदाहरि ।

१. ए क तिं से इतो कप्पे,
लोके उप्पज्जि नायको ।
पत्तिस लक्खणातिण्णो,
सम्बुद्धो स सिखीव्हयो ॥
२. जलन्तो दीपरुक्खोव, सूरियोव नभ मुग्गतो ।
मेरुराजाव सम्बुद्धो, जनेसग्गो पतापवा ॥
३. पूरेत्वा धम्मनावायं, स नाथो सकलं पजं ।
पतिट्ठपेन्तो संसार, कन्तारा सन्तिभूमियं ॥
४. धम्मकेतुं समुस्सेन्तो, हनन्तो धम्मदुन्दुभिं ।
सत्ते दुक्खा पमोचेन्तो, वसी तत्थ जिनो वसी ॥
५. एकस्मिं समये नाथो,
लोकपज्जोतको जिनो ।
विवेककामो सम्बुद्धो,

सुरम्मं काननं गतो ॥

६. पुन्नागनागपूगादि, नानापादपसंकुलं ।
लता लिङ्गितसाखाहि, सा मोदकुसुमायुतं ॥
७. कुसुमा मोदसम्मत्त, छप्पदालि निसेवितं ।
नानामिग गणाकिण्णं, मयूरगण नच्चितं ॥
८. सीतलच्छोदिकासाधु, सुपतित्थजलासयं ।
आसार सारधाराहि, निज्झरासत संकुलं ॥
९. गन्त्वान सो महारज्जं,
सीतलं सिकतातलं ।
सिलातले निसिन्नोसि,
विस्सज्जेन्तो छरंसियो ॥
१०. देवा तत्थ समागन्त्वा, पूजेसुं द्विपदुत्तमं ।
दिब्बेहि गन्धमालाहि, नच्चेहि तुरियेहिच ॥
११. देवदेवो तदा देव, सङ्गमज्झे निसीदिय ।
चतुसच्च मदेसेसि, निच्छरं मधुरं गिरं ॥
१२. तदाहं लुद्धको आसिं, मिगसूकरमारको ।
मिगमंसेन जिवामि, तेन पोसेमि दारके [पोसेन्तोपुत्तदारके इतिकत्थचि] ॥
१३. तदाहं मिगवं यातो,
सबाणो ससरासनो ।
अद्दसं विरजं बुद्धं,
देवसङ्घपुरक्खतं ॥
१४. चन्दंव तारकाकिण्णं, मेरुवण्णवमज्झगं ।
विरोचमान मासीनं, चतुसच्चप्पकासकं ॥
१५. एकपस्से ठितो तत्थ, अस्सोसिं धम्ममुत्तमं ।
तत्थ चित्तं पसादेत्वा, सोमनस्सं पवेदयिं ॥
१६. एकतिंसे इतो कप्पे,
यं पुज्जं पसुतं मया ।

तेनाहं पुञ्जकम्मेन,
जातोसिं देवयोनियं ॥

१७. सम्पत्तिमनुभुत्वान, छकामगो परापरं ।
देवसङ्घपरिबूळ्हो, विमाने रतनामये ॥
१८. मनुस्सेसुच यं अगं, तस्स भागी भवामहं ।
भोगे मे ऊनता नत्थि, सद्धम्मसवणे फलं ॥
१९. इमस्मिं भदके कप्पे,
सावत्तिपुरमुत्तमे ।
अट्ठे महद्धने साले,
जातोहं उदिते कुले ॥
२०. महता परिवारेन, पत्तो वुद्धिच विज्जुतं ।
चारिकं चरमानोहं, पत्तो जेतवनं वरं ॥
२१. अद्वसं सह सिस्सेहि, निसिन्नं सुगतं तदा ।
अस्सोसिं मधुरं धम्मं, चतुसच्चप्पकासकं ॥
२२. सुत्वान मधुरं धम्मं, पब्बजित्वान सासने ।
अ जरा मरं सीतिभूतं, पत्तो निब्बाणमुत्तमं ॥
२३. सुतं एकमुहुत्तं मे, तदा धम्मं सुदेसितं ।
तेनम्हि चतुरापाये, न जातो न कुतोभयं ॥
२४. करमुक्खिप्प वक्खामि, करोथे कगिरं मम ।
ममो पमं करित्वान, धम्मं सुणाथ साधुकन्ति ॥
- एवञ्च पन वत्वा सत्ते धम्मसवणे नियोजेसीति ।
२५. इति तनुतरकालं साधु धम्मं सुणित्वा,
अधिगतविभवानं आनुभावं सुणित्वा ।
भवविभवसुखं भो पत्थयन्ता कुसीतं,
जहथ सुणथ धम्मं दुल्लभं दुल्लभस्साति ॥

मिगलुद्धकस्स वत्थुं दुतियं ।

३. तिण्णंजनानं वत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

जम्बुदीपस्मिं किर पुब्बे महानिदाघो अहोसि, तदा निदाघसुरियेन सकिरणकरा वापि पोक्खरणि नदी गिरिकन्दरनिज्झरादीसु उदकं निस्सेसं कत्वा पीतमिव उदके परिकखीणे मच्छकच्छपादयो येभ्य्येन विनासं पत्ता । अथ महारज्जभूमियं रुक्खतिणलभादयो अतीव मिलाता अहेसुं । मिगपक्खिनोपिघम्माभितत्ता पिपासितो मरीचिं तोयन्तिमज्जमाना इतोचितोच धावन्ता महादुक्खप्पत्ता अहेसुं । तदा एको सुवपोतको पिपासितो तत्थ तत्थ पानीयं परियेसन्तो महारज्जे एकस्मिं पूतिपादपे सट्ठिरतने नरकावाटे पानीयगन्धं घायित्वा लोभेन पातुं ओतिण्णो अतिपानेन भारो तत्थेव पतित्वा उगगन्तुं नासक्खि । अथापरोपि सप्पोच मनुस्सोचाति द्वे जना तत्थेव पतिसु, सप्पानाम विवेकं लब्धाव अत्तं विजहन्ति । तस्मायं अलब्धा विवेकत्तं उगगन्तुं नासक्खि । अनालम्बत्ता मनुस्सोपि । ते उगगन्तुं असक्कोन्ता मरणभयभीता अज्जमज्ज मविहेठेन्ता तत्थेव वसिसु । अथेको बराणसीवासिको मनुस्सो वनं पविट्ठो तथेव पानीयं परियेसमानो तं ठानं पत्वा ते तयोपि दिस्वा कम्पमानहृदयो वल्लिया पिटकं बन्धित्वा सिक्काय पक्खिपित्वा ओतारेत्वा ते तयोपि उद्धरि, अथानेन ते अम्हाकं जीवितं दिन्नन्ति सोमनस्सा तस्सेवमाहंसु, सामि मयं तुम्हे निस्साय जीवितं लभिमि, तुम्हे इतो पट्टाय अम्हाकं सहायो, मयम्पि ते सहाया, अम्हाकं वसनट्टानानि आगन्तुकामाति वत्वा तेसु ताव सुवपोतको आह, सामि बाराणसियं दक्खिणद्वारे महानिग्रोधो अत्थि, तत्थाहं वसामि, तव तथारूपे किच्चे सति मम सन्तिकमागम्म सुवाति सद्धं करोहीति वत्वा मेत्तिथिरं कत्वा पक्कामि, सप्पोपि सम्माहं तस्सेव निग्रोधस्सा विदूरे महन्तं वम्मिकं अत्थि, तत्थ वसामि, तवत्थे सति तत्थागन्त्वा दीघातिसद्धं करोहीति वत्वा तथेवपक्कामि, मनुस्सोपि बाराणसियं असुकायनाम वीथिया असुकगेहे वसामि, तवत्थे सति मम सन्तिकं आगच्छाति वत्वा पक्कामि, अथा परभागे सो उपकारको पुरिसो अत्तनो किच्चे सज्जाते मम सहायानं सन्तिकं गमिस्सामीति सङ्केतानुसारेण गन्त्वा निग्रोधमूले ठितो सुवस्स सद्धमकासि, तं सुत्वा सुवपोतको वेगेनागन्त्वा तेन सद्धिं पटिसम्मोदित्वासम्म चिरेना गतोसि, आगतकारणं मे आचिक्खाति आह । सोपाह सम्माहं जीवितु मसक्कोन्तो पुत्तदारके जातीनं पटिपादेत्वा तव सन्तिकमागतोमिहि, सुवपोतकोपि साधु सम्म तया कतं मम सन्तिकमागच्छन्तेन, तया मम जीवितं दिन्नं, मयापि तव जीवनुपायं कातुं वट्ठति, यावाहं आगच्छामि, तावेत्थ थोकं विस्समाति वत्वा पक्कामि जीवनुपायं परियेसमानो, तस्मिं किर समये बाराणसीराजा नगरतो निक्खम्म सुसज्जितुय्यानं पविसित्वा सपरिसो कीळित्वा मज्झन्तिकसमये सुफुल्लितं पञ्चपदुमसञ्छन्वं मङ्गलपोक्खरणि दिस्वा नहायितुकामो सब्बाभरणानि ओमुञ्चित्वा राजपुरिसे पटिपादेत्वा नहायितुं ओतरि, तदा सुवपोतको तं ठानं पत्तो साखन्तरे निलीनो राजपुरिसानं पमादं दिस्वा रज्जो मुत्ताहारं डसित्वा आकासं पक्खन्दित्वा वेगेनागन्त्वा अत्तनो सहायस्स दत्वा अप्पमत्तो इमं वलज्जेहि सम्माति वत्वा अदासि, ततो सो नं गहेत्वा इमं कुहिं पटिसामेस्सामीति चिन्तोन्तो ममेको सहायको अन्तो नगरे वसति, तस्मिं ठपेस्सामीति चिन्तेत्वा यथासङ्केतमुपगम्म तं दिस्वा पटिसन्थारं कत्वा सुवपोतकेन कतो पकारं पकासेत्वा इमं मुत्ताहारं साधुकं ठपेहीति वत्वा अदासि, तंखणे राजा नहात्वानुलित्तो आभरणानि पिलन्धेन्तो मुत्ताहारं नादस । ततो राजपुरिसा अन्तोच बहिच परिजने उपपरिक्खित्वा मुत्ताहारं अपस्सन्ता नगरे भेरिं चरापेसुं, यो मुत्ताहारं पस्सति, तस्स राजा महन्तं यसं दस्सतीति । तं सुत्वा सो मित्तदूभी एवं चिन्तेसि, अहंचम्हि दुक्खितो, यन्नूनाहं मुत्ताहारं रज्जो दस्सेत्वा सुखेन वसेय्यं, किम्मे एतेनाति तेन कतं तथारूपं उपकारं असल्लक्खेन्तो महामित्तदूभी पुरिसो राजपुरिसे उपसङ्गम्म मुत्तहारं अत्तनो सन्तिके ठपितभावं कथेसि, भो मम सन्तिके एको पुरिसो मुत्तहारं ठपेसीति । एवं असप्पुरिससंसग्गोति, तथाहि ।

१. यथा संवट्ठितो निम्बो, मधुखीरो दसिज्चना ।

न याति मधुरं तं वो, पकार मसतं कतं ॥

२. सीसेनु दक मादाय, वड्डितोपि नुहीतरु ।
न याति मधुरं तंवो, पकारमसतं कतं ॥
३. निच्चं खीरोदपानेन, वड्डितो सिविसो यथा ।
विसंव परिवत्तेति, तथा नीचोपकारकं ॥
४. यथात्तना कतो अग्गि, सीतलं न ददे खलु ।
तथा नीचे कतं कारं, अग्गीव दहते तनुं ॥
५. तस्मा उपपरिक्खित्वा, हावभावेन बुद्धिया ।
कातब्बा मेत्ति जन्तूहि, नामित्तो लभतेसुखन्ति ॥

अथस्स मित्तदुभिनो वचनेन राजपुरिसा मुत्ताहारंचतंच गहेत्वा सभण्डकं पुरिसं दस्सेसुं । अथ राजा सभण्डकं चोरं दिस्वा कुद्धो इमं नेत्वा दक्खिणद्वारे जीवसूले उत्तासेथाति आणापेसि, राजपुरिसा तस्स राजाणं करोन्तो अगमंसु, तेहि नीयमानो पुरिसो दक्खिणद्वारा निक्खम्म सप्पसहायं सरित्वा अप्पेवनामे तस्स सन्तिका किञ्चि सोत्थि भवेय्याति पुब्बे वुत्तसङ्केता नुसारेन वम्मिकं दिस्वा सम्म दीघाति सद्धमकासि, सो वम्मिका निक्खम्मतं तथा नियमानं दिस्वा संविग्गो दुक्खप्पत्तो सहायस्समे अज्ज अवस्सयेन उपत्थम्भं भवितुं वट्ठतीति तं समस्सासेत्वा अत्तभावं विजहित्वा अज्जतरवेसेन राजपुरिसे उपसङ्गम्म इमं पुरिसं मुहुत्तमा मारेथाति दळ्हं वत्वा मुहुत्तेन रज्जो अगमहेसिया वसनट्टानं गन्त्वा सप्पवण्णेन देविं डसित्वा ताय विसेन मुच्छितकाले मनुस्सवण्णेन वज्झप्पत्तो विसोसधं जानातिती वत्वा तंखणेव सहायस्स सन्तिकं गन्त्वा रज्जा तव पक्को सितकाले गन्त्वा उदकप्पसतेन देविया सरीरे पहरित्वा निब्बिसं कराहीति वत्वा पक्कामि, अथ राजा विसवेज्ज परियेसन्तो तं पवत्तिं सुत्वा वज्झप्पत्तं आनेथाति आणापेत्वा देविया निब्बिसं करोथाति आह, सो नागराजेन वुत्तनयेन निब्बिसमकासि, सा सुखिता अरोगा अहोसि, राजा तं दिस्वा तुट्ठो तस्स खेत्तवत्थुयानवाहनादिदानेन महासक्कारमकासि, अथ सो राजानं उपसङ्गम्म अत्तना कतं सब्बं पकासेसि । तेन वुत्तं ।

६. एकदाहं महाराज, वनं कम्मेन केनचि ।
गतोदसं महावाटे, पतितं सुवपोतकं ॥
७. अथो रगं मनुस्संच ।
दुक्खप्पत्ते खुदापरे ।
उक्खिपिं करुणायाहं ।
ते मे वोचुं तदा तयो ॥
८. अदासि जीवमम्हाकं, उपकारोसि नो तुवं ।
तव किच्चे समुप्पन्ने, अम्हाकं एहि सन्तिकं ॥
९. एवं तेहि पवुत्तोहं, अगज्झिं सुवसन्तिकं ।
तेन कतूपकारोहं, मनुस्सस्सापि सन्तिकं ॥

१०. तेनाहं मरणप्पत्तो, अदसं उरगाधिपं ।
सोदासि जीवितं मय्हं, अलत्थं [अलद्ध इतिसब्बत्थ] विपुलं धनं ॥
११. सुजनो नावमन्तब्बो, खुदकोति नराधिप ।
सुवोच उरगोचेते, मित्तधम्मे पतिट्ठिता ॥
१२. कारणञ्जू मनुस्सेसो,
अम्हेहि समजातिको ।
कतूपकारो एवम्पि,
दिसो जातो नराधमो ॥
१३. अकस्मा देव कुप्पन्ति, पसीदन्तिनिमित्ततो ।
सीलं हेतमसाधूनं, बालानमविजानतं ॥
१४. मनुस्सापि महाराज, केचि विस्सासिया न वे ।
तिरच्छानापि होन्तेव, अजिम्हमनसासठाति ॥

एवं सो अत्तनो पवत्तिं कथेसि, राजा तं सुत्वा पसन्नो इमस्स पुरिसस्स महन्तं गेहं कत्वा महापरिहारं करोथाति
आणापेसि, सो पन मम गेहं निग्रोधस्स च वम्मिकस्स च अन्तरे करोथाति वत्वा तथा कारेत्वा तत्थ वसन्तो राजूपट्ठानं
करोन्तो तेहि सहायेहि सद्धिं सम्मोदमानो यावजीवं वसित्वा आयु परियोसाने तेहि सद्धिं यथाकम्मं गतोति ।

१५. इति पतितसुखम्हा अङ्गतो वा धनम्हा,
परमतरपतिट्ठा होन्ति मित्ता सखानं ।
विरहितसखिनं भो नत्थि यस्माभिवुद्धि,
चिणुथ कुसलधम्मं मित्तवन्ता महन्तं ॥

तिण्णं जनानं वत्थुं ततियं ।

४. बुद्धेनिया वत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

जम्बुदीपे किर पुब्बे पाटलिपुत्तनगरे सत्तासीतीकोटिनिहितधनं एकं सेट्टिकुलं अहोसि, तस्स पन सेट्टिनो एकायेव धीता
अहोसि नामेन बुद्धेनिनाम, तस्सा सत्तवस्सिककाले मातापितरो कालमकंसु, तस्मिं कुले सब्बं सापतेय्यं तस्सायेव अहोसि,
सा किर अभिरूपा पासादिका परमाय वण्णपोक्खरताय समन्नागता देवच्छरपटिभागा पियाच अहोसि मनापा, सद्धा
पसन्ना रतनत्तयमामिका पटिवसति, तस्मिं पन नगरे सेट्टिसेनापतिउपराजादयो तं अत्तनो पादपरिचारिकं कामयमाना
मनुस्से पेसेसुं पण्णाकारेहि सद्धिं, सा तं सुत्वा चिन्तेसि, मय्हं मातापितरो सब्बं विभवं पहाय मता, मया पन तथा अगन्तब्बं,
किं मे पतिकुलेन, केवलं वित्तविनासाय भवति, मया पनि मं धनं बुद्धसासनेयेव निदहितुं वट्टतीति चिन्तेसि, चिन्तेत्वा च
पन तेसं न मय्हं पतिकुलेनत्थोति पटिक्खिपि, सा ततो पट्टाय महादानं पवत्तेन्ती समणब्रह्मणे सन्तप्पेसि, तेनेत्थ ।

१. चतुर्दिसायातजिनत्रजानं,
आपानभूतं घरमासि तस्सा ।
यदिच्छित प्पच्चयलाभ हेतु,
देवदुमोवासि महानुभावो ॥
२. पुप्फूपहारादि वितानलङ्कता,
पदीप पञ्जत्त सुभासनावली ।
सुखासनासीन वसीहिलङ्कता,
तस्सासि तस्मिं वरदानसाला ॥
३. सुधोतहत्था सुचिपुञ्जचित्ता,
सदादरा रक्खितपञ्चसीला ।
बुद्धेनिनामा करुणा गुणग्गा,
अदा महादानवरं पसत्थन्ति ॥

अथापरभागे एको अस्सवाणिजको अस्स-वाणिज्जाय पुब्बन्तापरन्तं गच्छन्तो आगम्म इमिस्सा गेहे निवासं गण्हि,
अथ सो वाणिजो तं दिस्वा धीतुसिनेहं पति द्वा पे त्वा गन्धमालवत्थालङ्कारादीहि तस्सा उपकारको हुत्वा गमनकाले अम्म
एतेसु अस्सेसु तव रुच्चनकं अस्सं गण्हाहीति आह, सापि अस्से ओलोकेत्वा एकं सिन्धवपोतकं दिस्वा एतं मे देहीति
आह, वाणिजो अम्म एसो सिन्धवपोतको, अप्पमत्ता हुत्वा पटिजग्गाहीति वत्वा तं पटिपादेत्वा अगमासि । सापि तं
पटिजग्गमाना आकासगामिभावं जत्वा सम्मा पटिजगन्ती एवं चिन्तेसि, पुञ्जकरणस्स मे सहायो लब्धोति, अगतपुब्बाच
मे भगवतो समारं मारबलं विधमेत्वा बुद्धभूतस्स जयमहाबोधिभूमि, यन्नूनाहं तत्थ गन्त्वा भगवतो जयमहाबोधिं वन्देय्यन्ति
चिन्तेत्वा ब हू रजतसुवण्णमालादयो कारापेत्वा एकदिवसं अस्स मभिरुह आकासेन गन्त्वा बोधिमालके ठत्वा
आगच्छन्तुअय्या सुवण्णमाला पूजेतुंति उग्घोसेसि । तेनेत्थ ।

४. यतो पट्टायहं बुद्ध, सासने सुद्धमानसा ।
पसन्ना तेन सच्चेन, ममानुग्गहबुद्धिया ॥
५. आगच्छन्तु नमस्सन्तु, बोधिं पूजेन्तु साधुकं ।
सोण्णमालाहि सम्बुद्ध, पुत्ता अरियसावका ॥
६. सुत्वा तं वचनं अय्या, बहू सीहळवासिनो ।
आगम्म नभसा तत्थ, वन्दिं सुच महिसुचाति ॥

ततो प्पतुति सा कुमारिका बुद्धसासने अतीव पसन्ना निच्चमेव अस्स मभिरुह आगन्त्वा अरियेहि सद्धिं महाबोधिं
सुवण्णमालाहि पूजेत्वा गच्छति, अथ पाटलिपुत्तनगरोपवने वनचरा तस्सा अभिण्हं गच्छन्तिया च आगच्छन्तिया च
रूपसम्पत्तिं दिस्वा रज्जो कथेसुं । महाराज एवरूपा कुमारिका अस्स मभिरुह आगन्त्वा निबद्धं वन्दित्वा गच्छति ।
देवस्सानुरूपा अगमहेसी भवितुन्ति, रा जा तं सुत्वा तेनहि भणे गण्ठथ नं कुमारिं, मम अगमहेसिं करोमीति पुरिसे

पयोजेसि, तेन पयुत्तपुरिसा बोधिपूजं कत्वा आगच्छन्तिं गणहामाति तत्थ निलीना गहणसज्जा अट्ठंसु, तदा सा कुमारिका अस्स मभिरुह महाबोधिमण्डं गन्त्वा वीतरोगेहि सद्धिं पुप्फपूजं कत्वा वन्दित्वा निवत्ति, अथ तेसु एको धम्मरक्खित त्थेरोनाम तस्सा एव माह, भगिनि तं अन्तरामग्गे चोरा गण्हितुकामा ठिता, असुकट्टानं पत्वा अप्पमत्ता सीधं गच्छाति, सापि गच्छन्ती तं ठानं पत्वा चोरेहि अनुबन्धिता अस्सस्स पण्हिया सज्जं दत्वा पक्कामि, चोरा पच्छतो पच्छतो अनुबन्धिसु। अस्सो वेगं ज ने त्वा आकास मुल्लङ्घि, कुमारिका वेगं सन्धारेतुं असक्कोन्ती अस्सस्स पिट्ठितो परिगलित्वा पतन्ती मया कतूपकारं सर पुत्ताति आह, सो पतन्तिं दिस्वा वेगेना गन्त्वा पिट्ठियं निसीदापेत्वा आकासतो नेत्वा स क ट्ठा ने येव पतिट्ठापेसि। तस्मा।

७. तिरच्छानगतापेवं, सरन्ता उपकारकं।
न जहन्तीति मन्त्वान, कतञ्जू होन्तु पाणिनोति॥

ततो सा कुमारिका सत्ता सीतिकोटिधनं बुद्धसासनेयेव चजित्वा यावजीवं सीलं रक्खित्वा उपोसथकम्मं क त्वा त तो चुता सुत्त प्पबुद्धो विय देवलोके निब्बत्तीति।

८. अतितरुणवया भो मातुगामापि एवं,
विविधकुसलकम्मं कत्व सगं वजन्ति।
कुसलफलमहन्तं मज्जमाना भवन्ता,
भवथ कथ मुपेक्खा दानमानादिकम्मे॥

बुद्धेनिया वत्थुं चतुत्थं।

५. अहितुण्डिकस्स वत्थुमि अयमानुपुब्बीकथा

इमस्मिं किर भदकप्पमि अम्हाकं किर भगवतो पुब्बे कस्सपोनाम सत्था लोके उप्पज्जित्वा सदेवकं लोकं संसारसागरा तारेत्वा सब्बबुद्धकिच्चाणि निट्ठपेत्वा अत्थं गतो दिवसकरोविय सेतव्यमि अनुपादिसेसाय निब्बाणधातुया परिनिब्बायि, तदा सकलजम्बुदीपवासिनो मनुस्सा सन्निपतित्वा एकेकं सुवणिण्डुकं कोटिअघ्नकं रतनविचित्तं बहिचिननत्थाय एकेकं अट्ठकोटिअघ्नकं अब्भन्तरूपपूरणत्थं मनोसिलाय मत्तिकाकिच्चं करोन्ता योजनब्बेधं थूपं कत्वा महन्तं सक्कारं करोन्ति। तदा एको अहितुण्डिको गामनिगमराजधानीसु सप्पे कीळापेत्वा जीविकं कप्पेन्तो एकं गामकं पत्वा तत्थ सप्पे कीळापेत्वा सन्तुट्ठेहि गामवासीहि दिन्नविविधोपायनो खादनीयभोजनीयं खा दि त्वा भुज्जित्वा तत्थेव निवासं गहेत्वा निसीदि। तस्मिं किर गामके मनुस्सा येभुय्येन रतनत्तयमामका। तस्मा ते रत्तिभागे सयन्ता “नमो बुद्धायाति” एवमादिं वदन्ति। सो पन अहितुण्डिको मिच्छादिट्ठिको तिण्णं रतनानं गुणं न जानाति। तस्मा तेसं तं वचनं सुत्वा सयम्पि के ळिं कुरुमानो परिहासवसेन “नमो बुद्धायाति” वदति, अथेकदिवसं सो अत्तनो कीळापनसमत्थं एकं सप्पं भत्थ तत्थ परियेसमानो आहिण्डति। तदा एको नागराजा कस्सपदसबलस्स थू पं ग न्त्वा वन्दित्वा एकं वम्मिकं पविसति। तं दि स्वा अहितुण्डिको वेगेना गन्त्वा नागराजं गण्हितुं मन्तं परिजपि, सो मन्तं सुत्वा कुज्झित्वा तं मारेतुकामो अनुबन्धि, तं दि स्वा अहितुण्डिको वे गे न पलायन्तो एकस्मिं पासाणे पक्खलित्वा पतमानो पुब्बेवुत्तपरिहास वचनपरिचयेन “नमो बुद्धायाति” वदन्तो पति। तस्स तं वचनं अनुबन्धन्तस्स नागरज्जो सोतपथे अमर्तविय पति। अथ सो रतनत्तयगारवेन तस्मिं कोधं निब्बापेत्वा सम्म मा भायि। अहं रतनत्तयमन्तानुभावपासेन बद्धो। तस्मा तु वं डसितुं मय्हं अननुरूपं। अज्ज त

यि पसन्नोम्हि, पण्णाकारं तेदम्मि, गण्हाति तीणि सुवण्णपुप्फानि अदासि । एवं रतनत्तयं नाम घोरासिविसानम्पि सप्पानं मनं पीणेति । होन्ति चेत्य ।

१. बुद्धोति वचनं सेट्ठं, बुद्धोति पद मुत्तमं ।
नत्थि तेन समं लोके, अज्जं सोतरसायनं ॥
२. धम्मोतिवचनं सेट्ठं, धम्मोति पदमुत्तमं ।
नत्थि तेन समं लोके, अज्जं सोतरसायनं ॥
३. सङ्खोति वचनं सेट्ठं, सङ्खोति पदमुत्तमं ।
नत्थि तेन समं लोके, अज्जं सोतरसायनं ॥
४. तस्स मुखं मुखं नाम, यं वत्तति मुखे सदा ।
दुल्लभं बुद्धवचनं, सब्बसम्पत्तिदायकं ॥
५. तस्स मनो मनो नाम, यं चे मनसि वत्तति ।
दुल्लभं बुद्धवचनं, सब्बसम्पत्तिदायकं ॥
६. तमेव कवचं देहे, तमेव मणि कामदो ।
तमेव सुरभी धेनु, तमेव सुरपादपो ॥
७. तस्सेव सोतं सोतं, यं सुणाति जनो अयं
दुल्लभं बुद्धवचनं, सब्बसम्पत्तिदायकं ॥
८. एवं विधो रगो घोरो, हळाहळविसो सदा ।
बुद्धोति वचनं सुत्वा, सन्तुट्ठो दासि जीवितं ॥
९. सोण्णपुप्फत्तयंचापि, महग्घं बहलं अदा ।
पस्स बुद्धोति वाचाय, आनुभावमहन्ततन्ति ॥

अथ नागराजा तस्स तानि सुवण्णपुप्फानि दत्त्वा एवमाह । सम्म एतेसु एकं तव पुज्जत्ताय एकं मम पुज्जत्थाय पूजेहि । इतरेण यावजीवं सुखेन जीवन्तो पुत्तदारे पोसेन्तो दानादीसु अप्पमज्जन्तो जीविकं कप्पेहि । मा हीनकम्मे ब्यवटो होहि, मिच्छादिट्ठिज्च पजहाति ओवदित्वा पक्कामि । अहितुण्डिकोपि सोमनस्सप्पत्तो तेन वुत्तनयेनेव द्विहि पुप्फेहि चेति यं पूजेत्वा एकेन स ह स्सं लभित्वा ते न पुत्तदारे पोसेन्तो कपणद्धिकवणिब्बकादीनं दानं देन्तो अहितुण्डिककम्मं पहाह कुसलमेव उपचिनन्तो आयुपरियोसाने सग्गपरायनो अहोसि ।

१०. इति अविदितसत्तो किञ्चि बुद्धानुभावं,
लभति धनविसेसं यस्स नामप्पकासा ।

विदितजननिकायो किन्नु तस्सानुभावं,
न लपति जिननामं किच्च मज्जप्पहायाति ॥

अहितुण्डिकस्स वत्थुं पञ्चमं ।

६. सरणत्थेरस्स वत्थुमि अयमानुपुब्बीकथा

सावत्थियं किर सुमनो नामे को गहपति अहोसि । तस्स भरिया सुजम्पतिका नाम । ते अगारं अज्झावसन्ता अपरभागे पुत्तं धीतरं लभिसु । अथ तेसं दहरकालेयेव मातापितरो कालं करोन्ता जेट्ठकंपक्कोसित्वा मयं पुत्तं तुवं पतिरूपे ठाने निवेसितुं नासक्खिम्ह, यं नो घरे विभवं, सब्बं तं गणह । इमायच ते कणिट्टिकाय बुद्धित्वमेव जानाहीति वत्त्वा जेट्ठकस्स हत्थे कणिट्टिकाय हत्थं ठपेत्वा कालमकंसु । अथ सो मातापितुन्नं अच्चयेन आळाहनकिच्चं कत्वा वसन्तो कालन्तरेन कणिट्टिकं पतिरूपेण कुलेन सम्बन्धित्वा सयम्पि दारपरिग्गहमकासि । अथापरभागे तस्स कणिट्टिका गब्भिनी हुत्वा एकदिवसं सामिकं आह, सामि मम भातरं दट्ठुकामाम्हीति । सोपि साधु भद्देति अनुरूपेण पण्णाकारेण तां सद्धिं निक्खमि । तदा पन भगवा सुनिवत्थो सुपारुतो भिक्खुसङ्घपरिवुसो पिण्डाय नगरं पाविसि छब्बण्णघनबुद्धरंसियो विस्सज्जेन्तो, त तो ते भगवन्तं दिस्वा पसन्नचित्ता पञ्चपतिट्ठितेन वन्दित्वा अट्ठंसु, अथ सत्ता तेसं जयम्पतिकानं उपनिस्सयसम्पत्तिं दिस्वा ते सरणेसुच सीलेसुच पतिट्ठापेत्वा एवमाह, कदाचि वो दुक्खे उप्पन्ने तथागतो अनुस्सरितब्बोति । तथाहि ।

१. यंकिञ्चि भयमुप्पन्नं, राजचोरादिसम्भवं ।
तदा सरेय्य सम्बुद्धं, निच्छन्तो तदुपद्वं ॥
२. यं वे उपद्वं होति, यक्खपेता दिसम्भवं ।
तदा सरेय्य सम्बुद्धं, निच्छन्तो तदुपद्वं ॥
३. सीहब्यग्घतरच्छादि, पुण्डरीकादिसम्भवं ।
तदा सरेय्य सम्बुद्धं, निच्छन्तो तदुपद्वं ॥
४. यमातपग्गि वातादि, उदकासनिसम्भवं ।
तदा सरेय्य सम्बुद्धं, निच्छन्तो तदुपद्वं ॥
५. पज्जरादीहि रोगेहि, विसमो तुहिसम्भवं ।
तदा सरेय्य सम्बुद्धं, निच्छन्तो तदुपद्वं ॥
६. मच्चुना चे यदा युद्धं, करे तेनापि जन्तुना ।
सरितब्बो तदा बुद्धो, पत्थेन्तेनत्तनो जयन्ति ॥

ततो ते भगवतो वचनं पटिनन्दित्वा वन्दित्वा अगमंसु । अथ जेट्ठको आगते ते दिस्वा यथानुरूपं सक्कार मकासि । तस्सा सामिको कतिपाहं तत्थ वसित्वा भरियं जेट्ठकस्स पटिपादेत्वा मम गामे किच्चं अत्थीति वत्त्वा पक्कामि । अथस्सा भाता भरियं पक्कोसित्वा आह भद्दे इमिस्सा सब्बं कत्तब्बं करोहीति । सा ततो पट्टाय तस्सा उदकन्न पाना दिना वेय्यावच्चं

कुरुमाना एतिस्सा हत्थपादगीवूपगेसु आभरणेसु लोभं उप्पादेत्वा तं वूपसमेतुं असक्कोन्ती आहारू पच्छेदं कत्वा गिलानाविय मज्जकं उपगूहित्वा निपति । अथ सो गेहं गन्त्वा तं तथा सयितं दिस्वा मज्जके निसिन्नो किं भदे अफासुकन्ति पुच्छि, सा तुण्ही हुत्वा कतिपयवारे पुच्छिता न सक्का कथेतुन्ति आह । पुन सामिकेन गाळ्हं निबन्धिते सा चिन्तेसि, उजुकं मया तस्सा पिळन्धनं पत्थेमीति वुत्ते न प्पतिरुपं, तस्सा पज्जमधुर मंसं पत्थेमीति वुत्ते तं मारेस्सति, तदा पिळन्धनानि मय्हमेवाति, ततो सामि तव कणिट्टिकाय पज्जमधुरमंसं पत्थेमि, अलभमानाय मे जीवितं नत्थीति आह, तं सुत्वा सो अनेकपरियायेन मनुस्समारणं नाम भारियन्ति वत्वा निवारेन्तोपि निवारेतुं नासक्खि, अथ ताय पटिबद्धचित्तो काममुच्छितो मोहमूळ्हो हुत्वा साधु लभिस्ससीति तस्सा वचनं सम्पटिच्छि । तथाहि ।

७. हायन्ति इधलोकत्था, हायन्ति पारलोकिका ।
हायन्ति महता अत्था, ये इत्थीनं वसङ्गता ॥
८. एसा माता पिता एसो, भगिनी भातरो इमे ।
गरुतब्बे न जानन्ति, ये इत्थीनं वसङ्गता ॥
९. कारणाकारणन्तेतं, कत्तब्बंवा न वा इदं ।
कामन्धत्ता न जानन्ति, ये इत्थीनं वसङ्गता ॥
१०. पाणं वा अतिपातेन्ति, होन्ति वा पारदारिका ।
भासन्ति अलिकं वाचं, ये इत्थीनं वसङ्गता ॥
११. सन्धिच्छेदादिकं थेय्यं, मज्जपानंच पेसुनं ।
करोन्ति साहसं सब्बं, ये इत्थीनं वसङ्गता ॥
१२. अहो अच्छरियं लोके, सरन्तानं भया वहं ।
भरियाय वसं गन्त्वा, सोदरिहन्तुमिच्छतीति ॥

अथ सो साहसिको पुरिसो भगिनि एव माह, एहि अम्म अम्हाकं मातापितुन्नं इणं साधेस्साम, अप्पेवनाम नो दिस्वा इणायिका इणं दस्सन्तीति, तं सुत्वा ताय सम्पटिच्छिते सुखयानके निसीदापेत्वा इणायिकानं गामं गच्छन्तो विय महाअटविपत्त्वा यानं मग्गा ओक्कम्म ठपेत्वा विरवन्तिमेव नं हत्थे गहेत्वा छिन्दिस्सामीति चिन्तेत्वा केसे गहेत्वा भूमियं पातेसि, तस्मिं खणे तस्सा कम्मजवाता चलिंसु । सा भातुलज्जाय सामि कम्मजवाता मे चलिंसु, या वा हं विजायामि, ताव उपधारेहीति वदन्तीपि अपनेतुं असक्कोन्ती पुत्तं विजायि, अथ सो तं समीपे वटरुक्खमूले मारेस्सामीति चिकुरे गहेत्वा आकट्ठि, तस्मिं काले सा सामि तव भागिनेय्यस्स मुखं ओलोकेत्वा तस्स सिनेहेनापि मं न मारेहीति वदन्ती याचि, अथ सो कक्खळो तस्सा तं कारुणिकवचनं असुणन्तो विय मारेतुं उस्सहतेव, ततो सा कुमारिका अत्तनो असरणा चिन्तेसि, मम सद्देना गन्त्वा यो कोचि मम भातु अनयं करेय्य, तं न प्पतिरूपन्ति भातुसिनेहेन निस्सद्दा अत्तना गतितसरणं आवज्जमाना निपज्जि, अथस्सा भा त रि मेत्तानुभावेनच अनुस्सरितसरणानुभावेनच तस्मिं निग्रोधे अधिवत्था देवता एवरूपो मातुगामो एत्थ मारिता अभविस्सा, अब्बाहं देवसमागमं पविसितुं न लभिस्सामीति चिन्तेत्वा एतिस्सा सा मि को विय तं त ज्जे त्वा पलापेत्वा त्वं मा भारीति समस्सासेत्वा या न के स पु त्तं कुमारिं निसीदापेत्वा तं दिवसमेव सावत्थिमागम्म अन्तो नगरे सा

ला य नं निपज्जापेत्वा अन्तरधायि । तथाहि ।

१३. सब्बसम्पत्तिदातारं, सब्बलोकेकनायकं ।
मनसापि यो विभावेति, तं वे पालेन्ति देवता ॥

१४. मुहुत्तम्पिच यो मेत्तं, भावेति यदि साधुकं ।
तं वे पालेन्ति देवापि, तोसयन्ति उपायनाति ॥

ततो तस्सा पन सामिको नगरा निक्खम्म गच्छन्तो अत्तनो भरियं दिस्वा त्वं कदा आगता, केनानीतासीति पुच्छि । सा देवताय आनीतभावं अजानन्ती किं त्वं भणसि, ननु तया आनीताम्हीति, सोपि किंभोति भणसि, तव भातुगामे दिट्ठकालतो प्पतुति अज्ज चत्तारो मासा जाता, एत्तकं कालं त्वं न दिट्ठपुब्बा, कथं त्वं मया सद्धिआगताति पुच्छि । सा तं सुत्वा तेनहि माज्जस्स इमं रहस्सं कथेहि सामीति वत्वा भा त रा अत्तनो कतं सब्बं वित्थारेन कथेसि । तं सुत्वा तस्स सामिको संविग्गो भयप्पत्तो हुत्वा तं अत्तनो गेहं पापेसि, ततो कतिपाहं ताय विस्समिते ते उभोपि सत्थारं निमन्तेत्वा महादानं दत्वा वन्दित्वा एकमन्ते निसीदिसु, अथ सा भगवतो सरणसीलानुभावेन अत्तनो जीवितपटिलाभं पकासेत्वा अत्तनो पुत्तं भगवन्तं वन्दापेत्वा सरणोतिनाममकंसु, सत्था ते सं अज्झासयं जत्वा तदनुरूपं धम्मं देसेसि, देसनावसाने उभोपि सोतापन्ना अहेसुं, अथस्सा पुत्तो सरणकुमारो वीसतिमे वस्से बुद्धसासने पब्बजित्वा विपस्सनं वट्ठेत्वा अरहत्तं पत्तो सरणत्थेरोनाम पज्जायीति ।

१५. खणमपि मनसेवं देवदेवं सरन्ता,
परमतरपतिट्ठं पापुणन्तीति मन्त्वा ।
भवगति गुणरासिं जानमाना जना भो ।
भजथ सरणसीलं सब्बथा सब्बकालन्ति ॥

सरणत्थेरस्स वत्थुं छट्ठमं ।

७. वेस्सामित्ताय वत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

जम्बुदीपे किर कोसम्बिनगरे कोसम्बिरज्जो वेस्सामित्तानाम अगमहेसी अहोसि । तदा भगवा कोसम्बियं पटिवसति महता भिक्खुसङ्घेन सद्धिं चारिकं चरमानो । तस्मिं समये सा रज्जा सद्धिं विहारं गन्त्वा अनोपमाय बुद्धलीलाय मधुरेन सरेन देसेन्तस्स भगवतो धम्मं सुत्वा पसन्ना सरणेसु पतिट्ठाय बुद्धमामिका हुत्वा विहरति । अथा परभागे तस्स रज्जो रज्जत्थाय पच्चन्तराजा युद्धसज्जो रज्जं वा देतु, युद्धंवाति पण्णं पहिणि । तं सुत्वा राजा महतिया सेनाय परिवुतो युद्धभूमिं गच्छन्तो महेसिया सद्धिं गन्त्वा खन्धावारं निवासेत्वा तस्सा एवमाह । भदे सङ्गामसीसे जयपराजयो नाम न सक्का विज्जातुं । सचे मे पराजयो अभविस्स, पुरेतरमेव रत्तपताकं उस्सापेस्सामि, तेन अभिज्जाणेन त्वं कोसम्बिमेव गच्छाहीति अनुसासित्वा सङ्गाम मण्डलं गन्त्वा महारणं करोन्तो अत्तनो पराजयभावं जत्वा मातुगामं सरित्वा रत्तद्धजं उस्सापेत्वा युज्झन्तो रणे पति । अथ सा रत्तपताकं दिस्वा पराजितो नून मे सामिकोति भयेन पलायितुमारभि । अथ तं चोररज्जो मनुस्सा दिस्वा नूनायं रज्जो अगमहेसीति जत्वा अत्तनो राजानं दस्सेसुं, राजा तं दिस्वा पटिबद्धचित्तो ममेतं अभिसेकं करोथाति अमच्चे आणापेसि । अमच्चा तं अभिसेकत्थाय याचिसु, सा न मे भणे अभिसेकेनत्थोति न इच्छि । अमच्चा तमत्थं रज्जो

आरोचेसुं । राजा नं पक्कोसापेत्वा कस्मा न इच्छसीति पुच्छि । सा एवमाह ।

१. सुणोहि साधुकं देव, भासमानाय मे वचो ।
भत्ता मय्हं मतो अज्ज, सब्बसम्पत्तिदायको ॥
२. कत्वान सोभिसेकं मं, अत्तनो हृदयं विय ।
पालेति तं सरन्तस्सा, सोकग्गि दहते मनं ॥
३. महाराज सचज्जस्स, अस्स मग्गमहेसिका ।
तम्हा दुक्खा न मुच्चामि, तेनाहं तं न पत्थये ॥
४. सोकग्गिना पदित्ताहं, सोके सोकं कथं खिपे ।
जलन्तग्गिम्ही को नाम, पलालं पक्खिपे बुधो ॥
५. पियविप्पयोगदुक्खं, तं चिन्तयन्ती पुनप्पुनं ।
तम्हा दुक्खा न मुच्चामि, तस्माहं तं न पत्थयेति ॥

तं सुत्वा राजा कोधेनाभिभूतो सचे नाभिसिञ्चिस्ससि, अग्गिम्हि तं पक्खिपिस्सामीति वत्वा महन्तं दारुचितकं कारापेत्वा अग्गिं दत्वा एकपज्जोते जाते एत्त पविसाति आह । अथ सा याचन्ती राजानं आह ।

६. पापो निप्पापिनं राज, पातनं खलु पावके ।
होति पापफलं तस्स, पच्चत्तेच परत्थच ॥
७. पुरातनेहि भूपाल, समणब्रह्मणेसुच ।
मातापितुसु बालेसु, रोगेना तुरइत्थिसु ।
नप्पसत्थो वधो देव, तस्माहं न वधारहाति ॥

तं सुत्वापि राजा असद्वहन्तो मनुस्से आणापेसि । एताय हत्थपादे गहेत्वा अग्गिम्हि पक्खिपथाति ते तथा करिंसु, अथ सा अग्गिम्हि पक्खिपमाना नत्थेत्थ मे कोचि पटिसरणोति सरणमेव सरणं करोमीति चिन्तेत्वा “बुद्धं सरणं गच्छामि, धम्मं सरणं गच्छामि, सङ्गं सरणं गच्छामीति” वदन्ती मनसाच अनुस्सरन्ती अग्गिम्हि पति, तथाविधोपि अग्गि तस्सा सरीरे लोमकूपमत्तम्पि उण्हाकारं कातुं नासक्खि । पदुमगब्भं पविट्ठा विय सीतिभूतसरीरा अहोसि । राजा तं अच्छरियं दिस्वा संविग्गो लोमहट्ठजातो वेगेन तं उपसङ्कमित्वा उभोहि हत्थेहि पग्गय्हा उरे निपज्जापेत्वा राजासने निसीदापेत्वा अज्जलिं गग्गय्हा ठितो कस्मा ते तं अग्गि सरीरं मा परिदहीति पुच्छि । सा तं कारणं कथेन्ती एव माह ।

८. माता पिताच जातीच, परिवाराच सोहदा ।
मन्तो सधादयोचापि, महेसक्खाच देवता ॥
९. एतेच ज्जेच भूपाल, सत्तानं भय मागते ।

रक्खितुं नेव सक्कोन्ति, हित्वान सरणत्तयं ॥

१०. अगाहं बुद्धं सरणं, बुद्धो मे सरणं इति ।
तेन तेजेन मं राज, जलन्तो अग्नि नो दहि ॥
११. अगाहं धम्मं सरणं, धम्मो मे सरणं इति ।
तेन तेजेन मं राज, जलन्तो अग्नि नो दहि ॥
१२. अगाहं सङ्गं सरणं, सङ्गो मे सरणं इति ।
तेन तेजेन मं राज, जलन्तो अग्नि नो दहि ॥
१३. एवं महानुभावन्तं, पच्चक्खं एहिपस्सिकं ।
नानो पद्व विद्धंसि, नानासम्पत्तिदायकं ॥
१४. सरणत्तयज्झि यो सत्तो, न समादाय गण्हति ।
इधवा परत्थवा लोके, सो सुखं नानुभोस्सति ॥
१५. सरणत्तयज्झि यो सत्तो, सुसमादाय गण्हति ।
इधवापरत्थवा लोके, सो सुखा न विहायति ॥
१६. तस्मा तुवम्पि भूपाल, गण्हाहि सरणत्तयं ।
तं ते भवति सब्बत्थ, ताणं लेणं परायणन्ति ॥

तं सुत्वा राजा अतिविय पसन्नमानसो तं खमापेत्वा महन्तं सक्कारसम्मानं कत्वा अज्जप्पट्ठाय त्वं मम माताति तं मातुट्ठाने ठपेत्वा सरण मगमासि । तस्मिं सन्निपतित्वा ठितमहाजना तं पाटिहारियं दिस्वा सरणेसुच सीलेसुच पतिट्ठाय दानादीनि पुज्जकम्मनि कत्वा यथाकम्मं गताति ।

१७. इति सरणवरं सा केवलं उगहेत्वा,
जलितदहनमज्झे सीतिभावं अलत्थ ।
परमसरणसीलं पालयन्ता कथं वो,
न लभथ भवभोगं निब्बुतिज्चापि अन्तोति ॥

वेस्सामित्ताप वत्थुं सत्तमं ।

८. महामन्धातुवत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

इतो किर एकनवुतिकप्पमत्थके विपस्सीनाम सम्मासम्बुद्धो लोके उप्पज्जित्वा पवत्तवरधम्मचक्को सदेवकेहि लोकेहि पूजियमानो बन्धुमतीनगरे पटिवसति । तदा सो मन्धाता तस्मिं नगरे तुन्नकारो हुत्वा निब्बत्ति । तुन्नकारकम्मेन

जीविकं कप्पेन्तो विहरति । तदा सकलनगरवासिनो बुद्धपमुखं भिक्खुसङ्घं निमन्तेत्वा महादानं ददंसु । अथ सो एवं चिन्तेसि, सब्बेपिमे नगरवासिनो दानं ददन्ति । अहमेकोव सेसो दुग्गतत्ता, यज्जाहमज्ज बीजं न रोपेमि, इमम्हा दुक्खा न परिमुच्चिस्सामीति । सो वेगेन तुन्नकारकम्मं परियेसित्वा किञ्चिमूलं लभित्वा तेन एकस्सापि दानं दातुं ओकासं मलद्वा आपणं गन्त्वा राजमासके गहेत्वा चङ्कोटं पूरेत्वा आदाय बुद्धपमुखस्स भिक्खुसङ्घस्स भत्तगं गन्त्वा ठितो एवं चिन्तेसि, नत्थि दानि ओकासं एकस्सापि भिक्खुनो पत्ते ओकिरितुं, अद्दाहं इमे आकासे विकिरिस्सामीति अप्पेवनाम पतमानानं एकस्सापि भिक्खुनो पत्ते एकम्पि पतेय्य, तं मे भविस्सति दीघरत्तं हिभाय सुखायाति पसन्नमानसो उद्धं खिपि, त तो पतमाना ते परिवारिकदेवतानञ्च भगवतो आनुभावेनच बहि अपतित्वा भगवन्तमादिं कत्वा सब्बेसं भिक्खूनं पत्तेयेव पतिसु । अथ सो तं अच्छरियं दिस्वा पसन्नमानसो सिरसि अज्जलिं पग्गह्ठितो एवं पत्थनमकासि ।

१. इमिना मे अधिकारेन, पसादेन यतिस्सरे ।
कामभोगीनहं अग्गो, भवेय्यं जातिजातियं ॥
२. पहरित्वा यदा पाणिं, ओलोकेमि नभोतलं ।
सत्तरतनसम्पन्नं, वस्सं वस्सतु सब्बदाति ॥

सो ततो पट्ठाय देवमनुस्सेसु संसरन्तो महन्तं दिब्बसम्पत्तिं अनुभवित्वा इमस्मिं भद्दकप्पे आदिमि महासम्मतो नाम राजा अहोसि । तस्स पुत्तो रोजो नाम । तस्स पुत्तो वररोजो नाम, तस्स पुत्तो कल्याणो नाम, तस्स पुत्तो वरकल्याणो नाम । वरकल्याणस्स पुत्तो उपोसथो नाम । उपोसथस्स पुत्तो मन्धाता नाम हुत्वा निब्बत्ति । सो सत्तहि रतनेहि चतूहि च इद्धीहि समन्नागतो चक्कवत्तिरज्जं कारेसि, तस्स वामहत्थं सम्मिज्जित्वा दक्खिणहत्थेन अप्पोद्धिते आकासतो दिब्बमेघा विय जण्णुप्पमाणं सत्तरतनवस्सं वस्सति । एवरूपो अच्छरियो अहोसि । सो चतुरासीतिवस्ससहस्सानि कुमारकीळं कीळि । चतुरासीतिवस्ससहस्सानि ओपरज्जं कारेसि । चतुरासीतिवस्ससहस्सानि चक्कवत्तिरज्जं कारेसि, आयु पनस्स असङ्ख्येय्यं अहोसि । सो एकदिवसं कामतण्हं पूरेतुं असक्कोन्तो उक्कण्ठिताकारं दस्सेसि, अमच्चा देव किन्नखो उक्कण्ठा सीति पुच्छिसु । सो भणे मय्हं पुज्जकम्मे ओलोकियमाने इमं रज्जं नप्पहोति, कतरन्नु खो ठानं रमणीयन्ति । देवलोको महाराजाति । सो चक्करतनं अब्भुक्किरित्वा परिसाय सद्धिं चातुमहाराजिकदेवलोको अगमासि, अथस्स चत्तारो महाराजानो दिब्बमालगन्ध- हत्था देवगणपरिवुता पच्चुग्गमनं कत्वा तं आदाय चातुमहाराजिकदेवलोको गन्त्वा रज्जं अदंसु, तस्स परिसाय परिवुतस्स तस्मिं रज्जं करोन्तस्स दीघो अद्दा वीतिवत्तो । सो तत्थपि तण्हं पूरेतु मसक्कोन्तो उक्कण्ठिता कारं दस्सेसि । ततो चत्तारो महाराजानो किन्नुखो महाराज उक्कण्ठितोति पुच्छिसु । इमम्हा देवलोका कतरन्नु खो ठानं रमणीयन्ति, देव परेसं उपट्ठाकमनुस्ससदिसा मयं । तावतिसदेवलोको इतो सतगुणेन रमणीयोति । मन्धाता चक्करतनं अब्भुक्किरित्वा अत्तनो परिसपरिवुतो तावतिसाभिमुखो पायासि, अथस्स सक्को देवराजा दिब्बमालगन्धहत्थो देवगणपरिवुतो पच्चुग्गमनं कत्वा तं हत्थे गहेत्वा इतो एहि महाराजाति आह । ततो रज्जो देवगणपरिवुतस्स गमनकाले परिणायकरतनं चक्करतनं आदाय सद्धिपरिसाय मनुस्सपथं ओतरित्वा अत्तनो घरं पाविसि । सक्को मन्धातुं सक्कभवनं नेत्वा देवता द्वे कोट्ठासे कत्वा अत्तनो रज्जं मज्जे भिन्दित्वा अदासि । ततो पट्ठाय द्वेपि राजानो रज्जं कारेसुं । एवं काले गच्छन्ते सक्को सद्धिसतसहस्साधिकानि तिस्सोच वस्सकोटियो आयुं खेपेत्वा चवि । अज्जो सक्को निब्बत्ति, सोपि तथेव देवरज्जं कारेत्वा आयुक्खयेन चवि, एतेनु पायेन छत्तिस सक्का चविसु, मन्धाता पन मनुस्सपरिहारेन देवरज्जं कारेसियेव, तस्सेवं काले गच्छन्ते भीय्योसो मत्ताय कामतण्हा उप्पज्जि, सो किम्मे उपट्ठरज्जेन । सक्कं मारेत्वा एकरज्जं करिस्सामीति चिन्तेसि । सक्कं पन मारेतुं न सक्का, कामतण्हा पनेसा विपत्तिमूला । तथाहि ।

३. वरमत्र सुखन्त्यत्र, अत्रिच्छाविहतो नरो ।
इधवा परत्थवा किञ्चि, न सातं विन्दते सदा ॥

४. तण्हाय जायते सोको,
तण्हाय जायते भयं ।
तण्हाय विप्पमुत्तस्स,
नत्थि सोको कुतो भयं ॥

५. तण्हादासो नरो एत्थ, राजचोरादिसम्भवं ।
हत्तच्छेदादिकं दुक्खं, पापुणाति विहज्जति ॥

६. येन लोभेन जातेन, सदा जीयन्ति पाणिनो ।
खेत्तं वत्थुं हिरज्जंच, गवास्सं दासपोरिसं ।
सब्बत्थामेन सो लोभो, पहातब्बोव विज्जुनाति ॥

ततो अत्रिच्छाविहतस्स तस्स आयुसङ्खारो परिहायि, जरा सरीरं पहरि, मनुस्ससरीरज्झि नाम न देवलोकेभिज्जति, तथ सो देवलोका भस्सित्वा बन्धुमतीनगरुय्यानं पाविसि, उय्यानपालो तस्स आगतभावं राजकुलं निवेदेसि । राजा राजकुला आगन्त्वा उय्यानेयेव आसनं पज्जापेसि । ततो मन्धाता उय्याने पज्जत्तवरासने निपन्नो अनुद्धानसेय्यं कप्पेसि । ततो अमच्चा देव तुम्हाकं परतो किन्नु कथेसामाति पुच्छिंसु, मम परतो तुम्हे इमं सासनं महाजनस्स कथेय्याथ, मन्धातुमहाराजा द्विसहस्सदीपपरिवारेसु चतूसु महादीपेसु चक्कवत्तिरज्जं कारेत्वा चातुमहाराजिकेसु रज्जं कारेत्वा छत्तिंससक्कानं आयुपरिमाणेन देवलोके रज्जं कारेत्वा कालमकासीति । सो एवं वत्त्वा कालंकत्वा यथाकम्मं गतोति इममत्थं पकासेतुं भगवा चतुमहापरिसमज्झे इमा गाथायो आह ।

७. यावता चन्दिमसुरिया, परिहरन्ति दिसा भन्ति विरोचना ।
सब्बेव दासा मन्धाता, ये पाणा पथविनिस्सिता ॥

८. न कहापणवस्सेन, तित्ति कामेसु विज्जति ।
अप्पस्सदा दुखा कामा, इति विज्जाय पण्डितो ॥

९. अपि दिब्बेसु कामेसु, रतिसो नाधिगच्छति ।
तण्हाक्खयरतो होति, सम्मासम्बुद्धसावकोति ॥

तं सुत्वा बहू सोतापत्तिफलादीनि पापुणिसूति ।

१०. इति गतिनियतानं बोधिया उत्तमानं ।
सकवसमुपनेत्वा देति दुक्खातितण्हा ।
अनियतगतिकानं का कथा मादिसानं ।

जहथ तमिति मन्त्वा भो भजव्हो तिवत्थुंति ॥

महामन्थातुवत्थुं अट्टमं ।

९. बुद्धवम्मवाणिजकवत्थुमि अयमानुपुब्बीकथा

जम्बुदीपे किर पाटलिपुत्तनगरे बुद्धवम्मो नाम वाणिजको अहोसि वाणिजककम्मेन जीवमानो । सो अपरभागे सत्थवाहेहि सद्धिं गामनिगमजनपद राजधानीसु वाणिज्जं पयोजयमानो विचरति, तस्मिं समये भगवानेकभिक्षुसहस्सपरिवृतो जनपदचारिकं चरति बहू देवमनुस्से संसारकन्तारा उत्तारेन्तो । तदा सो भगवन्तं अहस द्वत्तिसलक्खणानुब्यञ्जनपतिमण्डितं जलमानसुवण्णमेरुं वियविरोचमानं महाभिक्षुसङ्घपरिवृतं, दिस्वा परमपीतिया फुटसरीरो अज्जलिं पग्गय्ह भगवन्तं उपसङ्गमित्वा वन्दित्वा सायणहे भगवन्तं भत्तेन निमन्तेसि बुद्धसासने अपरिचितभावेन । अथस्स भगवा विकालभोजना पटिविरता तथागताति आह । अथ सो भगवन्तं वन्दित्वा किं भन्ते भगवन्ता विकाले भुज्जिस्सन्तीति, अथस्स कथं पटिच्च भगवा अट्ठविधं पानं तथागतानं विकाले भुज्जितुं कप्पति । सेय्यथिदं, अम्बपानं जम्बुपानं चोचपानं मोचपानं फारुसकपानं मधुपानं मुद्दिकपानं सालूकपानन्ति । तं सुत्वा वाणिजो सहसक्कारारसेहि मुद्दिकपानं कत्वा बुद्धपमुखस्स भिक्षुसङ्घस्स अदासि, सभिक्षुसङ्घो सत्था परिभुत्तपानीयरसो तस्स धम्मं देसेत्वा जनपदचारिकं पक्कामि । सोपि पसन्नमानसो हुत्वा निवत्तो सद्धिं वाणिजकेहि तेसु तेसु जनपदेसु वाणिज्जं पयोजेन्तो महावत्तनीयं नाम कन्तारं पापुणि, तत्त तेसं सब्बेसुयेव सकटेसु पानीयं परिक्खयमगमासि । तत्थ सब्बमनुस्सानं च बलीवद्धानं च पानीयं नाहोसि । अथ सो वाणिजो पिपासाभिभूतो तेसु तेसु सकटेसु पानीयं परियेसन्तो विचरति । अथेकस्मिं सकटे मनुस्सा तं दिस्वा कारुज्जेन एत्थागच्छ, इमस्मिं कोळम्बे थोकं पानीयं अत्थि पिवाति वदिंसु । त तो सो गन्त्वा पानीयं पिबि । तस्स तं रसं मुद्दिकपानरससदिसं अहोसि, पिवन्तोव सो एवं चिन्तेसि । सम्मासम्बुद्धस्स तदा मे दिन्नमुद्दिकपानस्स निस्सन्दो अज्ज सम्पत्तो भविस्सतीति अच्छेरब्भुतचित्तो सोमनस्सजातो गन्त्वा सयमेव चाटिया पिधानं विवरि । सकलापि सा चाटि मुद्दिकपानेन परिपुण्णा अहोसि । ततो सो र सव न्तं ओजवन्तं अपरिक्खयं दिब्बपानसदिसं पानीयं दिस्वा परमाय पीतिया फुटसरीरो उग्घोसेसि सब्बे पानीयं पिवन्तूति । तं सुत्वा सब्बे सन्निपतित्वा पानीयं दिस्वा अब्भुतचित्ता जाता । वाणिजो तेसं मज्झे बुद्धानुभावं पकासेन्तो आह ।

१. पस्सथेदं भवन्तो भो, आनुभावं महेसिनो ।
अचिन्तनीयमच्छेरं, सन्दिद्धिक मकालिकं ॥
२. पसन्नमनसा बुद्धे, दिन्नं पानीयकं मया ।
विपच्चति इदानीव, तं दानं मुनिवाहसा ॥
३. ओजवन्तं सुखन्नं, सीतलं मधुरो दकं ।
दिब्बपानं देवानं, जातमब्भुतमक्खयं ॥
४. सीलवन्तेसु को नाम, न ददेय्य विचक्खणो ।
इध लोके परत्तेच, सुखदं दान मुत्तमं ॥

५. यथि च्छितं गहेत्वान, पिवन्तु मधुरो दकं ।
भाजनानिच पूरेत्वा, यन्तु सब्बे यथिच्छितन्ति ॥

एवञ्च पन वत्वा सब्बे मनुस्सेच बलीवद्देच मुद्दिकरसेनेव सन्तप्पेसि । ततो ततो आगतापि पानीयं पिवन्तोच पानीयं अक्खयं अहोसि । ततो वाणिजो सत्थवाहेहि सद्धिं वाणिज्जं पयोजेत्वा सकनगरं आगच्छन्तो भगवन्तं पस्सित्वा गमिस्सामीति वेळुवनं गन्त्वा सत्थारं वन्दित्वा कतानुज्जो एकमन्ते निसीदि । सत्थापि तेन सद्धिं मधुरपटिसन्थारमकासि । उपासकोपि भन्ते तुम्हाकं पाटिहारियं दिस्वा पसन्नो वन्दित्वा गमिस्सामीति आगतोमि, एवञ्चे वञ्च पाटिहारियन्ति वित्तारेन कथेसि । अथस्स भगवा धम्मं देसेसि । सो धम्मं सुत्वान सत्थारं स्वातनाय निमन्तेत्वा महादानं दत्वा अत्तनो गेहमेव अगमासि । सो ततो पट्टाय दानादीनि पुज्जानि कत्वा ततो चुतो देवलोके द्वादसयोजनिके कनकविमाने देवच्छरापरिवृतो देविस्सरियसमन्नागतो निब्बत्ति । तस्स पुब्बकम्मपकासनत्थं तत्थ तत्थ रतनभाजनेसु दिब्बमयेहि मुद्दिकपानेहि परिपुण्णं अहोसि । पानीयं पिवित्वा देवा नच्चन्ति वादेन्ति कीळन्तीति ।

६. न विपुलजिनसारं जानमानो जनेवं,
लभति विपुलभोगं तोयमत्तस्स दाना ।
विदितगुणगणा भो तीसु वत्थूसु तुम्हे,
लभथ खलु विसेसं सीलवन्तेसु दानाति ॥

बुद्धवम्मवाणिजकस्स वत्थुं नवमं ।

१०. रूपदेविया वत्थुमि अयमानुपुब्बीकथा

अतीते किर विपस्सिस्स भगवतो काले तस्मिं नगरे एका गामदारिका विहारे आहिण्डन्ती एकं गिलानभिक्षुं दिस्वा कम्ममानहदया उपसङ्गमित्वा वन्दित्वा भन्ते कोते आबाधो सरीरं पीळेतीति पुच्छि । तेनापि भगिनि खराबाधो मे पीळेतीति वुत्ते सा तेनहि भन्ते अहं तं रोगं वूपसमेस्सामीति निमन्तेत्वा गेहं गन्त्वा तं पवत्ति मातापितुन्नं कथेत्वा तेहि अनुज्जाता पुन दिवसे नानगरसेन भेसज्जाहारं सम्पादेसि, ततो सो भिक्षु पुनदिवसे चीवरं पारुपित्वा भिक्षुवाय चरन्तो तस्सा गेहं गन्त्वा अट्ठासि । सा थेरं आगतं दिस्वा सोमनस्सजाता पत्तं गहेत्वा आसनं पज्जापेत्वा अदासि । तत्थ निसिन्नं तं आहारेन साधुकं परिवसित्वा सक्कार मकासि । अथस्सा सद्धाबलेन भुत्तमत्तेयेव सो आबाधो वूपसमि । ततो सो वूपसन्तरोगो दुतियदिवसे तस्सा गेहं ना गमासि । अथ सा विहारं गन्त्वा तं वन्दित्वा कस्मानागतत्थाति पुच्छित्वा तेन मे भगिनि ब्याधि वूपसमि, तस्मा नागतोस्मीति वुत्ते सा साधु भन्तेति सोमनस्सजाता गेहमेव अगमासि । सा तेन पुज्जकम्मेन कालं कत्वा देवलोके निब्बत्ति । तस्सा तत्थ द्वादसयोजनिकं कनकविमानं निब्बत्ति । सा तत्थ देविस्सरियं अनुभवन्ती छबुद्धन्तरं खेपेत्वा अम्हाकं भगवतो काले जम्बुदीपे देवपुत्तनगरे उदिच्चब्रह्मणकुले जेड्ढब्राह्मणस्स भरियाय कुच्छिमि पटिसन्धिं गणि, सा परिपाक मन्वाय मातुकुच्छितो निक्खमि । तस्सा मातुकुच्छितो निक्खन्तकालतो पट्टाय दिवसे दिवसे अट्ठुनालिमत्तं तण्डुलं निब्बत्ति । तस्सा रूपसम्पत्तिं दिस्वा पसन्ना मातापितरो रूपदेवीति नाम मकंसु । पच्छा तं पतिरूपेन दारकेन नियोजेसुं । अथस्सा तण्डुल- नालिमत्तं गहेत्वा पचितुं आरद्धे इच्छितिच्छितमंसादिब्यञ्जनञ्च सप्पिनवनीतदधिखीरादिगोरसञ्च जीरमरिचादिकटुकभण्डञ्च कदलिपनसमधुगुळादिउपकरणञ्च भाजनानि पूरेत्वा निब्बत्ति, ताय हत्थेन गहितं किञ्चि खादनीयं भोजनीयंवा पूतिभावं न गच्छति, भत्तुक्खलिं गहेत्वा सकलनगरवासिनो भोजेन्तियापि एककटच्छुमत्तं भत्तं गहितट्टानं न पज्जायति । एवं अपरिक्खयपुज्जा अहोसि, सकलदेवपुत्तनगरे चन्दसुरियाव पाकटा अहोसि, अथ सा

पञ्चसतभिक्षू निमन्तेत्वा निच्वं सकनिवेसनेयेव भोजेति, तदा तेसं अन्तरे पटिसम्भिदापत्तो महासङ्घरक्खितत्थेरोनाम इमिस्सा पुज्जानुभावं दिब्बचक्खुना दिस्वा न जानाति एसा अत्थना पुब्बे कतकम्मं। यन्नूनाहं अस्सा पकासेय्यन्ति एकदिवसं तस्सा निवेसने भुज्जित्वा अनुमोदनं करोन्तो जानासि भगिनि तया पुब्बे कतकम्मन्ति पुच्छि, न जानामि भन्ते। सोतुमिच्छामीति, अथस्सा सो पुब्बकम्मं पकासेन्तो।

१. एकनवुते इतो कप्पे,
विपस्सीनाम नायको।
अहोसि लोके लोकेक,
नायको छिन्नबन्धनो॥
२. तदा तस्मिं पुरे रम्मे, आसि त्वं गामदारिका।
आहिण्डन्ती विहारस्मिं, अद्वक्खि जिनसावकं॥
३. रोगातुरं किसं पण्डुं, अस्ससन्तं मुहुं मुहुं।
दिस्वान कम्पिता चित्ता, निमन्तेत्वान तं मुनिं॥
४. भेसज्जज्जेव भत्तज्ज, अदा त्वं तेन सो यति।
अब्बाबाधो अनीघोच, अहोसि अनुपद्दवो॥
५. ततो त्वं तेन कम्मेन, सुकतेन ततो चुता।
जातासि देवलोकस्मिं, सब्बकामसमिद्धिनी॥
६. तत्थ ते पुज्जतेजेन, पासादो रतनामयो।
मणिथूपिसताकिण्णो, कूटागारेहि लङ्कतो॥
७. नेकगम्भसताकिण्णो, सयनासनमण्डितो।
अच्छरासतसंकिण्णो, नच्चगीतादिसंकुलो॥
८. रम्भाम्बजम्बुसन्नीर, पूगपुन्नागपाटली।
नागादितरुसण्डेहि, मण्डितुय्यानपन्तिहि॥
९. पदुमुप्पलकळार, कुन्दकाननमण्डिते।
मधुमत्तालिपालीहि, सारसीसरसंकुले॥
१०. देवपुत्तेहि नेकेहि, तथा देवच्छराहिच।
निच्चुस्सवे महाभोगे, विमाने मननन्दने॥
११. त्वमेवं देवलोकम्हि, विन्दमाना महायसं।

अद्धानं वीतिनामेत्वा, निब्बुते गोतमे जिने ॥

१२. जम्बुदीपे इदानी त्वं, निब्बत्ता उदिते कुले ।
पुञ्जपञ्जागुणावासा, रूपेणगा पियंवदा ॥

१३. एतं ते देवलोकस्मिं, देविस्सरियमम्भुतं,
इमं ते इध लोकस्मिं, सब्बं मानुसिकं सुखं ॥

१४. विपस्सिमुनिनो काले, त्वं तस्सेकस्स भिक्खुनो ।
अदा दानं गिलानस्स, तस्स तं फलमीदिसं ॥

१५. कातब्बज्झि सदा पुञ्जं, इच्छन्तेन सुखप्पदं ।
तस्मा त्वं सब्बदा भद्दे, उस्सुक्का कुसले भवाति ॥

एवं सो तस्स पुरिमत्तभावे कतकम्मं पकासेत्वा इदानी पुञ्जकम्मे अप्पमादा भवाति अनुसासि । सा थेरस्स धम्मदेसनं सुत्वा परमसोमनस्सा ततो पट्ठाया दानादीसु निरता पुञ्जानि करोन्ती तेनेव सोमनस्सेन सोतापन्ना अरियसाविका अहोसीति ।

१६. इति तरुणकुमारी पुञ्जकम्मेसु सारं,
अविदितगुणमत्ता दत्त्व भिक्खुस्स दानं ।
दिविमनुजसुखं सालत्थ तुम्हे भवन्ता,
विदितकुसलपाका किं न लब्भेथ सन्ति ॥

रूपदेविया वत्थुं दसमं ।

धम्मसोण्डकवग्गो पथमो ।

नन्दियराजवग्गो

११. नन्दियराजस्स वत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

इतो किर कप्पसतसहस्समत्थके पदुमुत्तरो नाम सत्था लोके उदपादि सदेवकं लोकं संसारकन्तारा उत्तारेन्तो । तस्मिं किर समये एको कुटुम्बिको सत्थु धम्मदेसनं सुत्वा पसन्नमानसो बुद्धपमुखं भिक्खुसङ्घं निमन्तेत्वा महादानं सज्जेत्वा अत्तनो भवनं देवभवनमिव अलङ्कारित्वा बुद्धारहं महासनं पञ्चापेत्वा गन्त्वा भगवन्तं याचि कालोयं भन्ते भगवतो भत्तगस्स उपसङ्कमनायाति । अथ भगवा भिक्खुसङ्घपरिवृतो महता बुद्धानुभावेन गन्त्वा निसीदि पञ्जत्तवरबुद्धासने, ततो कुटुम्बिको हट्ठो उदग्गो सपरिसो भगवन्तं परिविसति अनेकेहि मधुरन्नपानादीहि । तदा तस्स भगवतो सासने धुतङ्गधरानं अग्गो वसभत्थेरोनाम महासावको सपदानवत्तेन पिण्डाय चरमानो तस्स कुटुम्बिकस्स गेहद्वारे अट्ठासि, अथ सो थेरं दिस्वा भन्ते सत्था अन्तोगेहे निसिन्नो, तुम्हेपि पविसथाति याचि, थेरो अपविसित्वाव अगमासि, कुटुम्बिको भगवन्तं

उपसङ्गमित्वा तमत्तं वत्वा किं भन्ते सदेवके लोके भगवतापि उत्तरितरो गुणेन संविज्जतीति आह । अथस्स सत्था पुत्तोपमं दस्सेत्वा थेरस्स गुणे वण्णेन्तो एवमाह ।

१. पालेन्ति निम्मलं कत्वा, पातिमोक्खादिसंवरं ।
समादिन्नधुतङ्गाच, अपिच्छा मुनिसूनवो ॥
२. निच्च मन्तकयुद्धमिह, नद्धा योधाव दप्पिता ।
पुज्जानं वत्थुभूता ते, देवमानुसका दिनं ॥
३. धारेमहं वण्णवन्तं, सीवेय्यम्पिच चीवरं ।
बुद्धपुत्ता महानागा न धारेन्ति तथाविधं ॥
४. धारेन्ति ते पंसुकूलं, सङ्घाटेत्वा पिलोतिके ।
वणच्छादनचोलंव, इच्छालोभ विवज्जिता ॥
५. सादियामि सदा हम्भो, उपासकनिमन्तनं ।
नेव सादेन्ति सम्बुद्ध, पुत्तो पासकयाचनं ॥
६. सपदानेन यं लद्धं, लूखंवापि पणीतकं ।
तेन तुस्सन्ति मे पुत्ता, रसगेधविवज्जिता ॥
७. निपज्जामि अहं साधु, सन्थते सयने सुभे ।
न ते सेय्यं पकप्पेन्ति, संसारभयभीरुका ॥
८. ठाना सनगमनेन, कप्पेन्ति इरियापथं ।
नेकभूमिसमाकिण्ण, पासादेसु वसामहं ॥
९. बुद्धपुत्ता तथाच्छन्नं, न कदा पविसन्ति ते ।
रुक्खमूले सुसानस्मिं, अब्भोकासे रमन्ति ते ॥
१०. भावेत्वा भवनासाय, हेतुं भावनमुत्तमं ।
अहं गामे वसिस्सामि, पापेन्तो जनतं सिवं ॥
११. रमन्ति मम पुत्ता ते, पन्तसेनासने कका ।
तेसं महत्तरो सन्तो, थेरोयं वसभो महा ।
धुतपापो धुतङ्गगो, आतोयं मम सासनेति ॥

एवं भगवा हत्थं उक्खिपित्वा चन्दमण्डले पहरन्तो विय थेरस्स गुणे पकासेसि, ततो सो तस्स गुणकथं सुत्वा सयम्पितं

ठानन्तरं कामयमानो यन्नूनाहं अनागते अज्जतरस्स सम्मासम्बुद्धस्स सासने धुतङ्गधरानं अगगो भविस्सामीति तं ठानन्तरं पत्थेन्तो भगवतो पादमूले निपज्जि, सत्था तं कारणं उपपरिक्खित्वा इतो कप्पसतसहस्समतथके गोतमो नाम सत्था उप्पज्जिस्सति । त्वं तदा धुतङ्गधरानं अगगो हुत्वा कस्स पोति पज्जायिस्सतीति ब्याकरणं मदासि । ततो पट्टाय सो सोमनस्सो पुज्जकम्मं कत्वा ततो चुतो देवमनुस्सेसु देविस्सरियं अनुभवन्तो विपस्सीसम्मासम्बुद्धकाले एकसाटको नाम ब्राह्मणो हुत्वा महादानं अदासि । ततो चुतो कस्सपसम्मासम्बुद्धे परिनिब्बुते बाराणसीनगरे बाराणसीसेट्ठि हुत्वा निब्बत्तो दानादीनि पुज्जानि कत्वा ततो चवित्वा संसारे संसरन्तो दसवस्ससहस्सा युकेसु मनुस्सेसु बाराणसियं एको कुटुम्बिको हुत्वा निब्बत्ति । सो पनायं कुटुम्बिको अरज्जे जङ्घाविहारं अनुविचरन्तो पच्चन्तिमे जनपदे अरज्जायतने अज्जतरं पच्चेकबुद्धं अदस्स । सो च पच्चेकबुद्धो तत्थ चीवरकम्मं करोन्तो अनुवाते अप्पहोन्ते संहरित्वा ठपेतुं आरब्धो । कुटुम्बिको तं दिस्वा भन्ते किं करोथाति पुच्छि । सो पच्चेकबुद्धो अप्पिच्छताय तेन पुट्ठो न किञ्चि वुत्तो होति । सो चीवरदुस्सं नप्पहोतीति जत्वा अत्तनो उत्तरसाटकं पच्चेकबुद्धस्स पादमूले ठपेत्वा अगमासि । पच्चेकबुद्धो तं गहेत्वा अनुवातकं आरोपेन्तो चीवरं कत्वा पारुपि । कुटुम्बिको जीवितपरियोसाने कालं कत्वा तावतिसंभवने निब्बत्तित्वा तत्थ यावतायुकं दिब्बसम्पत्तिं अनुभवित्वा ततो चवित्वा बाराणसितो तियोजनमत्तके ठाने अज्जतरस्मिं नगरे निब्बत्ति, तस्स मातापितरो नन्दियोति [\[नन्दीतिनामं इतिसब्बत्थ\]](#) नामं अकंसु, तस्स सत्तं भातरो अहेसुं, सेसा छ भातरो नानाकम्मन्तेसु ब्यावटा मातापितुन्नं पोसेन्ति । नन्दियो पन अकम्मसीलो गेहेयेव वसति । तस्मा तस्स सेसा कुज्झन्ति । मातापितरोपि नन्दियं आमन्तेत्वा ओवदन्ति । सो तुण्ही होतेव । अथापरस्मिं समये गामे नक्खत्तं सङ्कुट्ठं, तदा सो मातरं आह । अम्म साटकं देहि, नक्खत्तं कीळिस्सामीति, सा धोतवत्थं नीहरित्वा अदासि, अम्म थूलं इदन्ति, सा अज्जं नीहरित्वा अदासि, तम्पि पटिक्खिपि । अथ नं माता आह । तात यादिसे मयं गेहे जाता, नत्थि इतो सुखुमतरस्स पटिलाभाय पुज्जन्ति, लभनट्टानं गमिस्सामि अम्माति । पुत्त अहं अज्जेव तव बाराणसीनगरे रज्जपटिलाभं इच्छामीति आह । सो साधु अम्माति मातरं वन्दित्वा पदक्खिणं कत्वा पक्कामि । मातुया पनस्स एवं अहोसि । कहं सो गमिस्सति, पुब्बेविय इधवा एत्थवा गेहे निसीदित्वा आगच्छतीति, सो पन पुज्जनियामेन चोदियमानो गामतो निक्खमित्वा बाराणसिं गन्त्वा सेनगुत्तस्स गेहे पटिवसति, अथेकदिवसं सो तस्स कम्मकारेहि सद्धिं सल्लपन्तो निसीदित्वा पचलायन्तो सुपिनं अदस्स । मुखेन अन्तं निक्खमित्वा सकलजम्बुदीपे पत्थरित्वा अन्तोकुच्छिमेव पाविसि । पबुद्धो सो भीतो महासद्वमकासि । अथ नं महासेनगुत्तो पुच्छि । नन्दियो सुपिनं अदस्सन्ति आह । अथ तेन कीदिसन्ति पुट्ठो कथेसि, ततो सेनगुत्तो तं अत्तनो कुलूपगं परिब्बाजिकं पुच्छि को तस्स विपाकोति । परिब्बाजिका यदि भो इत्थी पस्सति । सत्तदिवसभन्तरेयेव अभिसेकं लभति, यदि पुरिसो पस्सति, तथेव राजा होतीति कथेसि । सेनगुत्तो तस्सा तं कथं सुत्वा इमं मम जातिं करोमीति अत्तनो सत्तं धीतरे पक्कोसित्वा पटिपाटिया पुच्छि । नन्दियस्स सन्तिके वसथाति, सेसा सब्बा न इच्छिंसु, न मयं जानाम एतं अधुनागतं कुलवन्तं वा दुक्कुलवन्तंवाति । अथ कणिट्ठिकं पुच्छि । सा यस्स मं मातापितरो दस्सन्ति । तेसं वचनं न भिन्दिस्सामीति सम्पटिच्छि, अथ सेनगुत्तो नन्दियं पक्कोसित्वा अत्तनो धीतरं दत्वा तस्स महासम्पत्तिं मदासि । ततो सत्तमे दिवसे नन्दियो तत्थ तत्थ आहिण्डन्तो रज्जो मङ्गलुय्यानं पस्सिस्सामीति गन्त्वा धङ्गलसिलापट्टेससीसं पारुपित्वा निपज्जि, सो च बाराणसीरज्जो कालङ्कतस्स सत्तमो दिवसो होति । अमच्चाच पुरोहितोच रज्जो सरीरकिच्चं कारेत्वा राजङ्गणे निसीदित्वा मन्तयिंसु । रज्जो एकाव धीता अत्थि, पुत्तो पनस्स नत्थि । अराजिकं रज्जं न तिट्ठति । फुस्सरथं विस्सज्जेस्सामाति । ते कुमुदपत्तवण्णे चत्तारो सिन्धवे योजेत्वा सेतच्छत्तपमुखंपज्जविधराजककुधभण्डं रथस्मियेव ठपेत्वा रथं विस्सज्जेत्वा पच्छतो तुरियानि पगणहापेसुं । रथो पाचीद्वारेन निक्खमित्वा उय्यानाभिमुखो अहोसि । परिचयेन उय्यानाभिमुखो गच्छति । निवत्तेमाति केचि आहंसु । पुरोहितो मा निवारयित्थाति आह । रथो कुमारकं पदक्खिणं कत्वा आरोहणसज्जो हुत्वा अट्ठासि । पुरोहितो पारुपणकण्णं अपनेत्वा पादतलानि ओलोकेन्तो तिट्ठतु अयं दीपो । द्विसहस्सदीप परिवारेसु चतूसु महादीपेसु एकरज्जं कातुं समत्थोतिवत्वा तस्स

धितिं उपधारेतुं तिव्रखत्तुं तुरियानि पगण्हापेसि । अथ कुमारो मुखं विवरित्वा ओलोकेत्वा केन कारणेन आगतत्थाति आह, देव तुम्हाकं रज्जं पापुणातीति, राजा कहन्ति, देवत्तं गतो सामीति, कति दिवसा अतिक्कन्ताति, अज्ज सत्तमो दिवसोति । पुत्तो वा धीता वा नत्थीति, धीता अत्थि देव । पुत्तो न विज्जतीति, तेनहि करिस्सामि रज्जन्ति, ते तावदेव अभिसेकमण्डपं कारेत्वा राजधीतरं सब्बालङ्कारेहि अलङ्कारित्वा उय्यानं नेत्वा कुमारस्स अभिसेकं अकंसु, अथस्स कताभिसेकस्स सतसहस्सग्घनकं वत्थं आनेसुं, सो किमिदं ताताति आह, निवासनवत्थं देवाति, ननु ताता थूलंति, मनुस्सानं परिभोगवत्थेसु इतो सुखुमतरं नत्थि देवाति, तुम्हाकं राजा एवरूपं निवासेसीति, आम देवाति । न मज्जे पुज्जवा तुम्हाकं राजाति वत्वा हन्द सुवण्णभिङ्गारं आहरथ, लभिस्साम वत्थन्ति, ते सुवण्णभिङ्गारं आहरिंसु, सो उट्ठाया हत्थे धोवित्वा मुखं विक्खालेत्वा हत्थेन उदकं आदाय पुरत्थिमदिसाय अब्भुक्किरि, तावदेव घनपथविं भिन्दित्वा सोळसकप्परुक्खा उट्ठहिंसु, पुन उदकं हत्थेन गहेत्वा दक्खिणं पच्छिमं उत्तरन्ति एवं चतस्सोपि दिसा अब्भुक्किरि, सब्बदिसासु सोळस सोळस हुत्वा चतुसट्ठिकप्परुक्खा उट्ठहिंसु, सो एकं दिब्बदुस्सं निवासेत्वा एकं पारुपित्वा नन्दियरज्जो विजिते सुत्तकन्तिका इत्थियो मा सुत्तं कन्तन्तूति भेरिं चरापेथाति वत्वा छत्तं उस्सापेत्वा अलङ्कतपटियत्तो हत्थिक्खन्धवरगतो नगरं पविसित्वा पासादमभिरुह महासम्पत्तिं अनुभवि । अहो तदा पच्चेकबुद्धस्स दिन्नानुवातकस्स विपाको । तेनाहु पोराणा ।

१२. यथा सासपमत्तम्हा, बीजा निग्रोधपादपो ।
जायते सतसाखड्ढो, महानीलम्बुदोपमो ॥

१३. तथेव पुज्जकम्मम्हा, अणुम्हा विपुलं फलं ।
होतीति अप्पपुज्जन्ति, नावमज्जेय्य पण्डितोति ॥

एवं गच्छन्ते काले एकदिवसं देवी रज्जो सम्पत्तिं दिस्वा अहो तपस्सीति कारुज्जाकारं दस्सेसि । किमिदं देवीति च पुट्ठा अतिमहती ते देव सम्पत्ति । अतीतमद्धानं कल्याणं कतत्ता । इदानि अनागतस्सत्थाय कुसलं करोथाति आह । कस्स दस्साम । सीलवन्ता नत्थीति । असुज्जो देव जम्बुदीपो अरहन्तेहि, तुम्हे दानं सज्जेथ, अहं अरहन्ते लच्छामीति आह । पुनदिवसे राजा महारहं दानं सज्जापेसि । देवी सचे इमिस्सा दिसाय अरहन्तो अत्थि, इधा गन्त्वा अम्हाकं भिक्खं गणहन्तूति उत्तरहिमवन्ताभिमुखी पुष्फानि उद्धं खिपित्वा उरेन निपज्जि । अथ तानि पुष्फानि आकासतो गन्त्वा हिमवन्तपदेसे वसन्तानं पदुमवतिया पुत्तानं पच्चसतानंपच्चेकबुद्धानं जेट्ठकमहापदुमपच्चेकबुद्धस्स पादमूले पतिसु । तथाहि ।

१४. अहो पस्सथ भो दानि, विम्हयं पुज्जकम्मुनो ।
अचेतनापि पुष्फानि, दूतकिच्चेसु ब्यावटा ॥

१५. कत्तुकामेन लोकस्मिं, सकलं अत्तनो वसं ।
सब्बत्थामेन कत्तब्बं, पुज्जं पज्जवता सदाति ॥

ततो महापदुमपच्चेकबुद्धो तं जत्वा सेसभातरे आमन्तेसि । मारिसा नन्दियराजा तुम्हे निमन्तेसि । अधिवासेथ तस्स निमन्तन्ति । ते अधिवासेत्वा तावदेव आकासेना गन्त्वा उत्तरद्वारे ओतरिंसु । मनुस्सा पच्चसता देव पच्चेकबुद्धा आगताति रज्जो आरोचेसुं, राजा सद्धिं देविया गन्त्वा वन्दित्वा पत्ते गहेत्वा पच्चेकबुद्धे पासादं आरोपेत्वा तत्थ तेसं दानं दत्वा भत्तकिच्चावसाने राजा सङ्घत्थेरस्स देवी सङ्घनवकस्स च पादमूले निपज्जित्वा अय्या पच्चयेहि न किलमिस्सन्तु, मयं

पुञ्जेन न हायिस्साम, अम्हाकं इध वासाय पटिज्जं देथाति पटिज्जं कारेत्वा उय्याने निवासट्टानादयो कारेत्वा यावजीवं पच्चकबुद्धे उपट्ठहित्वा तेसु परिनिब्बुतेसु साधुकीळनं कारेत्वा चन्दना गरुआदीहि सरीरकिच्चं कारेत्वा धातुयो गहेत्वा चेतियं पतिट्ठापेत्वा एवरूपानम्मि महानुभावानं महेसीनं मरणं भविस्सति, किमङ्गं पन मादिसानन्ति संवेगजातो जेट्ठपुत्तं रज्जे पतिट्ठापेत्वा सयं पब्बजं पब्बजि, देवीपि रज्जे पब्बजिते अहं किंकरिस्सामीति पब्बजित्वा द्वेपि उय्याने वसन्ता झानाभिज्जं निब्बत्तेत्वा झानसुखेन वीतिनामेन्ता आयुपरियोसाने ब्रह्मलोके निब्बत्तिसु। ते अम्हाकं भगवतो काले ब्राह्मणकुले निब्बत्तित्वा बुद्धसासने पब्बजिसु, तदा नन्दियराजा धुतङ्गधरानं अगगो महाकस्सपत्थेरोनाम हुत्वा चन्दो विय सुरियो वियच लोके पाकटो हुत्वा भगवति परि- निब्बुते बुद्धसासनं अतिविय सोभेति। भरियापिस्स भदकापिळानी नाम अहोसीति।

१६. दत्त्वा पुरेको विपिने चरन्तो,
पच्चकबुद्धस्सनुवातमत्तं।
कत्त्वा सरट्ठं कुरुदीपसोभं,
महानुभावो वसुधा धिपोसि॥

१७. तुम्हेच भोन्तो खलु सीलवन्ते,
ददाथ दानानि अनप्पकानि।
तं वो पतिट्ठाच भवन्तरस्मिं,
चिन्तामणिं कप्पतरुंव सारन्ति॥

नन्दियराजस्स वत्थुं पथमं।

१२. अज्जतरमनुस्सस्स वत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

अम्हाकं भगवति परिनिब्बुते पाटलिपुत्तसमीपे अज्जतरस्मिं गामे अज्जतरो दुग्गतमनुस्सो वसति, सो पनेकदिवसं अज्जतरं गामं गच्छन्तो द्वे साटके निवासेत्वा महन्तं अटविंपापुणि, तदेवं गच्छन्तं दिस्वा एतस्स वत्थं गण्हिस्सामीति एको चोरो अनुबन्धि, सो दूरतोव आगच्छन्तं चोरं दिस्वा चिन्तेसि, अहमेतस्मा पलायितुं वा तेन सद्धियुज्झितुं वा न सक्कोमि, अयमागन्त्वा अवस्सं अनिच्छन्तस्सापि मे वत्थं गण्हिस्सति। मयापिस्स निरत्थकेन हरितुं न सक्का, दानवसेनस्स दस्सामीति सन्निट्ठान मकासि, अथ चोरो आगन्त्वा वत्थकं परामसि, अथ सो पुरिसो चित्तं पसादेत्वा इमं मम वत्थदानं भवभोगसुखत्थाय पच्चयो होतूति वत्थं दत्त्वा दुच्छादितत्ता महामग्गं पहाय अज्जेन जङ्घामग्गेन गच्छन्तो आसिविसेन दट्ठो कालं कत्वा हिमवन्तप्पदेसे द्वादसयोजनिके कनकविमाने नेकच्छरासहस्सपरिवृतो निब्बत्ति। विमानं पनस्स परिवारेत्वा तियोजनिके ठाने कप्परुक्खा निब्बत्तिसु, सो महन्तं दिब्बसम्पत्तिं दिस्वा सोमनस्सं पवेदेन्तो आह।

१. परिणामितमत्तेन, दानस्स सकसन्तकं।
ददाति विपुलं भोगं, दिब्बमिस्सरियं वरं॥

२. द्वादसयोजनुब्बेधं, दुद्धिक्खं चक्खुमूसनं।
कूटा गारवरुपेतं, सब्बसोवण्णयं सुभं॥

३. मम पुञ्जेन निब्बत्तं, नेकरागद्धजाकुलं,
तथेव परिसुद्धेहि, वितानेहि च लङ्कतं ॥
४. पासादपरियन्तमिह, दिब्बवत्थानि लम्बरे ।
वातेरिता ते सोभन्ति, अक्केन्ताव सुधासिनो ॥
५. पासादस्स समन्ता मे, भूमिभागे तियोजने ।
इच्छित्तिच्छित्तदातारो, जातासुं सुरपादपा ॥
६. तत्थ नच्चेहि गीतेहि, वादेहि तुरियेहि च ।
ने कच्छरासहस्सेहि, मोदामि भवने मम ॥
७. न सम्मा दिन्नवत्थस्स, अक्खेत्ते फलमी दिसं ।
खेत्ते सम्मा ददन्तस्स, को फलं वण्णयिस्सतीति ॥
८. एवं विधम्मि कुसलं मनुजो करित्वा,
पप्पोति दिब्बविभवं मुनिवण्णनीयं ।
मन्त्वान भो ददथ दानवरं सुसीले,
सद्धाय सुद्धमनसास्स विसेसभागीति ॥

अञ्जतरमनुस्सस्स वत्थुं दुतियं ।

१३. विसमलोमकुमारस्स वत्थुमिह अयमानुपुब्बीकथा

अतीते किर इमस्मिं जम्बुदीपे कस्सपो नाम सम्मासम्बुद्धो पारमियो पूरेत्वा सब्बञ्जुतं पत्तो लोकस्स दुक्खापनुदो सुखावहो पटिवसति लोकं निब्बाणमहानगरवरे परिपूरेन्तो । तस्मिं समये अञ्जतरो पुरिसो सत्थु धम्मदेसनं सुत्वा पसन्नो भिक्खुसङ्घस्स दानं देन्तो सीलं रक्खन्तो उपोसथकम्मं करोन्तो नानाविधानि पुञ्जकम्मनि कत्वा सुत्तप्पबुद्धोविय गन्त्वा देवलोके निब्बत्ति सब्बरतनमये दिब्बविधाने देवच्छरासहस्सपरिवुतो । तत्थ यावतायुकं ठत्वा ततो चुतो अम्हाकं भगवति परिनिब्बुते जम्बुदीपे पाटलिपुत्तनगरे आणाचक्कवत्तिधम्मासोकमहानरिन्दस्स अगमहेसिया कुच्छिमिह निब्बत्ति । तस्स नामं करोन्तो सीसे लोमं विसमं हुत्वा जातत्था विसमलोमकुमारोति सञ्जानिंसु । सो कमेन विञ्जुतं पत्तो बलसम्पन्नो अहोसि । महाथामो अभिरूपोच अहोसि । दस्सनीयो पासादिको यसपरिवारसम्पन्नो पटिवसति । ततो अपरेन समयेन धम्मासोकमहानरिन्दो चतुरासीतिसहस्सराजपरिवुतो अनन्तबलवाहनो कीळा प रो हिमवन्तं गन्त्वा यथाभिरन्तं कीळित्वा आगच्छन्तो चन्दभागं नाम गङ्गं सम्पापुणि । सा पन योजनवित्थता तिगावुतगम्भीरा अहोसि । तदा सा अधुनागतेहि ओघेहि महाफेणसमाकुला बहूमियो उभोकूले उत्तरन्ती महावेगा [\[महावेगागच्छन्ती इतिसब्बत्थ\]](#) गच्छन्ति । तदा राजा गङ्गं दिस्वा को नामेत्य पुरिसो एवंविधं महागङ्गं तरितुं समत्थो भविस्सतीति आह । तं सुत्वा विसमलोम कुमारो आगन्त्वा वन्दित्वा अहं देव गङ्गं तरित्वा गन्तुञ्च आगन्तुञ्च सक्कोमीति आह । राजा साधूति सम्पटिच्छि । अथ कुमारो गाळ्हं निवासेत्वा मकरदन्तिया केसे बन्धित्वा गङ्गाकूले ठितो अट्टारसहत्थं अब्भुगन्त्वा उसभमत्तद्धाने पतित्वा तरितुं मारभि । ततो

चण्डसोतं छिन्दित्वा तरन्तो गमना गमनकाले गणहनत्थाय आगते चण्डसुंसुमारे पाणिना पहरित्वा चुण्णविचुण्णं करोन्तो वीससतं मारेत्वा उत्तारेत्वा तलमुग्गम्म राजानं वन्दित्वा अट्ठासि । राजा तं कारणं दिस्वा भयप्पत्तो एसो खो मं मारेत्वा रज्जम्पि गहितुं समत्थो । एतं मारेतुं वट्ठीतीति चिन्तेत्वा नगरं सम्पत्तो कुमारं पक्कोसापेत्वा अमच्चे आह । इमं भणे बन्धनागारे करोथाति । ते तथा करिंसु, अथस्स बन्धनागारे वसन्तस्स चत्तारो मासा अतिक्कन्ता । ततो राजा चतुमासच्चयेन दीघतो सट्ठिहत्थप्पमाणे सट्ठिवेळुकलापे आहारापेत्वा गण्ठियो सोधापेत्वा अन्तो अयोसारं पूरेत्वा राजङ्गणे ठपापेत्वा विसमलोमकुमारं बन्धनागारतो आहारापेत्वा [आणापेत्वा इतिसब्बत्थ] अमच्चे एवमाह । भणे स्वायं कुमारो इमिना खगणे इमे वेळुकलापे चतुरङ्गुलं कत्वा छिन्दतु । नो चे छिन्दितुं सक्कोति । तं मारेथाति आह, तं सुत्वा कुमारो अहं बन्धनागारे चि र वु त्थो जिघच्छापीळितो आहारेन किलमिं, यन्नूनाहं आहारं भुञ्चित्वा छिन्देय्यन्ति । ते नत्थि दानि तुय्हं आहारन्ति आहंसु । तेनहि पोक्खरणिा पानीयं पिविस्सामीति आह । ते साधूति पोक्खरणिं नेसुं । कुमारो पोक्खरणिं ओतरित्वा नहायित्वा निमुग्गो यावदत्थं कललं भुञ्चित्वा पानीयं पिवित्वा उट्ठाय असिपत्तं गहेत्वा महाजनानं [महाजनानंपस्सन्तमेव इतिसब्बत्थ] पस्सन्तानमेव अट्ठासीतिहत्थट्ठानं आकासं उल्लङ्घित्वा सब्बवेळुकलापे चतुरङ्गुलमत्तेन खण्डाखण्डं कुरुमानो ओतरित्वा मूले थूलअयसलाकं पत्वा किणीति सट्ठं सुत्वा असिपत्तं विस्सज्जेत्वा रोदमानो अट्ठासि । ततो राजपुरिसेहि किमत्तं रोदसीति वुत्ते एत्तकानं पुरिसानमन्तरे मय्हं एकोपि सुहदो नत्ति । सचे भवेय्य, इमेसं वेळुकलापानमन्तरे अयो सारं अत्थिभावं कथेय्य, अहं पन जानमानो इमे वेळु कलापे अङ्गुलङ्गुलेसु छिन्देय्यन्ति आह । ततो राजा कुमारेन कतकम्मं ओलोकेत्वा पसन्नो उपराजट्ठानं बहुञ्च विभवं दापेसि, एवमस्स बलसम्पत्तिलाभो नाम न जातिगोत्तकुलपदेसादीनं बलं । न पाणातिपातादिदुच्चरितानं बलं । कस्सेतं बलन्ति । कस्सपसम्मासम्बुद्धकाले भिक्खुसङ्घस्स दिन्नदानादिसुचरितकम्मविपाकं । तेन वुत्तं ।

१. कस्सपस्स मुनिन्दस्स, काले अञ्जतरो नरो ।
सम्बुद्धमुपसंकम्म, सुत्वा धम्मं सुदेसितं ॥
२. पटिलद्धसद्धो हुत्वा, सीलवन्तान भिक्खुनं ।
मधुरन्नपाने पचुरे, अदासि सुमनो तदा ॥
३. अदासि चीवरे पत्ते, तथेव कायबन्धने ।
अदा खीरसलाकञ्च, बहू कत्तरयट्ठियो ॥
४. अदा सुपस्सयं दानं, मञ्चपीठादिकं तथा ।
पावार कम्बलादीनि, अदा सीतनिवारणे ॥
५. अदा भेसज्जदानानि, आरोग्यत्थाय भिक्खुनं ।
एवं नानाविधं पुज्जं, कत्वान तिदिवं गतो ॥
६. तत्थ दिब्बविमानम्हि, उप्पन्नो सो महिद्धिको ।
देवच्छरापरिवुतो, देवसेनापुरक्खतो ॥
७. दिब्बेहि नच्चगीतेहि, दिब्बवादिततन्तिहि ।

मोदमानो अनेकेहि, दिब्बसम्पत्तिया सह ॥

८. यावतायुं तहिं ठत्वा, जम्बुदीपे मनोरमे ।
पुरे पाटलिपुत्तम्हि, धम्मासोकस्स राजिनो ॥
९. पुत्तो हुत्वान निब्बत्ति, महाथामो महाबलो ।
महायसो महाभोगो, आसि बुद्धादिमामको ॥
१०. कातब्बं कुसलं तस्मा, भवसम्पत्ति मिच्छता ।
पालेतब्ब मथो सीलं, भावेतब्बञ्च भावनन्ति ॥

ततो कुमारो उपराजद्वानं लभित्वा सम्पत्तिं अनुभवमानो मोग्गलिपुत्ततिस्सत्थेरमादिं कत्वा महाभिक्षुसङ्घस्स चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानपच्चयदाना दिवसेन सक्कारं कत्वा सीलं रक्खित्वा उपोसथकम्मं कत्वा आयुपरियोसाने यथाकम्मं गतोति ।

११. एवंविधं सुचरितं सुमनो करित्वा,
भागिस्स नेकविभवस्स भवाभवेसु ।
तुम्हेपि भो सुचरितं विभवानुरूपं,
कत्वान निब्बुत्तिपदं करगं करोथाति ॥

विसमलोमकुमारस्स वत्थुं ततियं ।

१४. कञ्चनदेविया वत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

जम्बुदीपे किर देवपुत्तनगरं नाम दस्सनीयं एकं नगरं अहोसि । तस्मिं समये मनुस्सा येभुय्येन पत्तमहं नाम पूजं करोन्ति, भगवता परिभुत्तपत्तं गहेत्वा कतानेकपूजाविधाना उस्सवं करोन्ति । तं पत्तमहन्ति वुच्चति । तस्मिं समये देवपुत्तनगरे राजा सब्बरतनमयं रथं सब्बालङ्कारेहि अलङ्कारापेत्वा कुमुदपत्तवण्णे चत्तारो सिन्धवे योजेत्वा सुसिक्खितसिप्पाचरियेहि सत्तरतनपरिनिष्ठिते असीतिहत्थवेळग्गे सत्थुना परिभुत्तं सेलमयपत्तं मुत्ताजालादीहि अलङ्कुरित्वा वेळग्गं आरोपेत्वा वेळुं रथे ठपापेत्वा नगरं देवनगरं विय अलङ्कुरित्वा धजपताकादयो उस्सापेत्वा तोरणघ कपन्तियोच पुण्णघटदीपमालादयोच पतिट्ठापेत्वा अनेकेहि पूजाविधानेहि नगरं पदक्खिणं कारेत्वा नगरमज्जे सुसज्जितरतनमण्डपे पत्तधातुं ठपेत्वा सत्तमे दिवसे महाधम्मसवणं कारापेसि । तदा तस्मिं जनपदे बहू मनुस्साच देवताच यक्खरक्खसनागसुपण्णादयोच मनुस्सवेसेन येभुय्येन तं समागमं ओतरन्ति, एवमच्छरियं तं पूजाविधानं अहोसि ।

तदा एको नागराजा उत्तमरूपधरं अगतपुब्बपुरिसं एकं कुमारिकं धम्मपरिसन्तरे निसिन्नं दिस्वा तस्सा पटिबद्धचित्तो अनेकाकारेहि तं या चि त्वा तस्सा अलङ्घमानो कुञ्जित्वा नासावातं विस्सज्जेसि इमं मारेस्सामीति । तं तस्सा सद्भावलेन किञ्चि उपद्दवं कातुं समत्थो नाहोसि । अथस्सा नागो पादतो पट्टाय यावसकलसरीरं भोगेन वेठेत्वा सीसे फणं कत्वा भायापेन्तो अट्ठासि । अनञ्जविहिताय ताय धम्मसवणबलेन अणुमत्तम्पि दुक्खं नाहोसि । पभाताय रत्तिया तं दिस्वा मनुस्सा किमेतन्ति कारणं पुच्छिंसु, सापि तेसं कथेत्वा एवं सच्चकिरियमकासि । तथाहि ।

१. ब्रह्मचारी अहोसाहं, सज्जाता इध मानुसे ।
तेन सच्चेन मं नागो, खिप्पमेव पमुञ्चतु ॥
२. कामातुरस्स नागस्स, नोकासमकरिंयतो ।
तेन सच्चेन मं नागो, खिप्पमेव मुञ्चतु ॥
३. विसवातेन खित्तस्स, कुपितस्सोरगस्सहं ।
अकुब्धा तेन सच्चेन, सो मं खिप्पं पमुञ्चतु ॥
४. सद्धम्मं सुणमानाहं, गरुगारवभत्तिया ।
अस्सोसिं तेन सच्चेन, खिप्पं नागो पमुञ्चतु ॥
५. अक्खरंवा पदंवापि, अविनासेत्वाव आदितो ।
अस्सोसिं तेन सच्चेन, खिप्पं नागो पमुञ्चतूति ॥

सच्चकिरियावसाने नागराजा तस्सा अतीव पसन्नो भोगं विनिवेठेत्वा फणसतं मापेत्वा तं फणगब्भे निसीदापेत्वा बहूहि नागमानवकेहि सद्धिं उदकपूजं नाम पूज मकासि, तं दिस्वा बहू नगरवासिनो अच्छरियब्भुतजाता अट्टारसकोटिधनेन पूज मकंसु । तथाहि ।

६. नत्थि सद्धासमो लोके, सुहदो सब्बकामदो ।
पस्सथस्सा बलं सद्धा, पूजेन्तेवं नरो रगा ॥
७. इध लोकेव सालत्थं, भवभोग मनप्पकं ।
तस्मा सद्धेन कातब्बं, रतनत्तयगारवन्ति ॥

अथेवं सा पटिलद्धमहाविभवा यावजीवं कोमारिय ब्रह्मचारिणी हुत्वा आयुपरियोसाने कालं कत्वा तस्मिंयेव नगरे रज्जो अगमहेसिया कुच्छिम्हि पटिसन्धिं गणित्वा दसमासच्चयेन मातुकुच्छितो निक्खमि । निक्खन्तदिवसे पनस्सा सकलदेवपुत्तनगरे रतनवस्सं वस्सि । तेनस्सा कज्जनदेवीति नामं करिंसु । समन्तपासादिका अहोसि । अभिरूपा देवच्छरपटिभागा । मुखतो उप्पलगन्धो वायति । सरीरतो चन्दनगन्धो वायति । सकलसरीरतो बालसुरियो विय रंसियो निच्छारेन्ती चतुरतनगब्भे पदीपकिच्चं नाम नत्थि । सब्बो गब्भो सरीरा लोकेन एको भासो होति, तस्सा रूपसम्पत्ति सकलजम्बुदीपे पाकटा अहोसि । ततो सकलजम्बुदीपवासी राजानो तस्सा अत्थाय पितुरज्जो पण्णाकारानि पहिणिंसु । सा पन पञ्चकामे अननुलित्ता पितरं अनुजानापेत्वा भिक्खुनू पस्सयं गन्त्वा पब्बजित्वा विपस्सनं वट्ठेत्वा सह पटिसम्भिदाहि अरहत्तं पापुणीति ।

८. सुत्वान सादरवसेन कुमारिकेवं ।
धम्मज्झि सीलममलं परिपालयन्ती ।
लद्धान नेकविभवं विभवं पयाता,

मा भो पमज्जथ सदा कुसलप्पयोगेति ॥

कञ्चनदेविया वत्थुं चतुत्थं ।

१५. ब्यग्घस्स वत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

जम्बुदीपे चूलरट्ठा सन्ने बाराणसीनगरे एकं पंसुपब्बतं विनिविज्झित्वा महामग्गो होति, तत्थ वेमज्झे एको ब्यग्घो अत्तनो अन्धपितरं पब्बतगुहायं कत्वा पोसेन्तो वसति । तस्सेव पब्बतस्स वनद्वारे तुण्डिलो नाम एको सुवपोतको रुक्खस्मिं वसति । ते उभोपि अज्जमज्जं पियसहाया अहेसुं, तस्मिं समये पच्चन्तगामवासी एको मनुस्सो अत्तनो मातुगामेन सद्धिं कलहं कत्वा बाराणसिं गच्छन्तो तं वनद्वारं सम्पापुणि । अथ सुवपोतको परिहीनत्तभावं दुक्खितं तं दिस्वा कम्पमानहदयो तं पक्कोसित्वा भो कुहिं गच्छसीति आह, तेन परखण्डं गच्छामीति वुत्ते तुण्डिलो भो इमस्मिं वनखण्डमज्झे एको ब्यग्घो वसति । कक्खलो फरुसो सम्पत्तसम्पत्ते मारेत्वा खादति । मा त्वं तेन गच्छाति आह । स्वायं दुब्भगो मनुस्सो हितकामस्स तस्स वचनं अनादियित्वा गच्छामेवाति आह । तुण्डिलो तेनहि सम्म यदि अनिवत्तमानो गच्छसि । एसो ब्यग्घो मम सहायो । मे वचनं तव सन्निका सुत्वा न गण्हातीति । तस्स तं अनादियन्तो सो सुवराजे पदुट्ठचित्तो मुग्गरेन पहरित्वा मारेत्वा अरणिं अग्निं कत्वा मंसं खादि । असप्पुरिससंसग्गो नामे स इध लोकपरलोकेसु दुक्खावहोयेव । तथाहि ।

१. मया कतं मय्हमिदं, इति वेस्सानरं नरो ।
समालिङ्गति सप्पेमो, दहतेवस्स विग्गहं ॥
२. मधुखीरादिदानेन, पेमसा परिपालितो ।
सोरगो कुपितोवस्स, डसतेवस्स विग्गहं ॥
३. एवं निहीनजच्चेन, पापेन अकतज्जुना ।
नरा धमेन दीनेन, कतोपि खणसङ्गमो ॥
४. असाधुको अयंतेवं, जानमानेन जन्तुना ।
मुहुत्तम्पि न कातब्बो, सङ्गमो सो अनत्थदोति ॥

ततो सो असप्पुरिसो मंसं खादित्वा गच्छन्तो वनखण्डमज्झं सम्पापुणि । अथ ब्यग्घो तं दिस्वा महानादं करोन्तो गहणत्थाय उट्ठासि । सो ब्यग्घं दिस्वा भयप्पत्तो तुण्डिलस्स वचनं सरित्वा अहं भो तव सहायतुण्डिलस्स सन्निका आगतोम्हीति आह, तं सुत्वा ब्यग्घो अत्तमनो एहि सम्माति तं पक्कोसित्वा अत्तनो वसनट्ठानं नेत्वा खादितब्बाहारेन तं सन्तप्पेत्वा पितुसन्निके निसीदापेत्वा पुन वनखण्डं मगमासि । अथस्स पिता पुत्तस्स गतकाले तेन सद्धिं सल्लपन्तो तस्स वचनानुसारेण तुण्डिलं मारेत्वा खादितभावं अज्जासि । ततो सो पुत्तस्स आगतकाले तव सहायो तेन मारितोति आह । तं सुत्वा ब्यग्घो अनत्तमनो वेगेन तस्स वसनट्ठानं गन्त्वा सम्म तुण्डिलाति सद्धं कत्वा अपस्सन्तो लुज्जितपत्तंचस्स दिस्वा निस्संसयं तेन मारितो मे सहायोति सोचन्तो परिदेवन्तो आगज्झि । अथ सो असप्पुरिसो तस्मिं तत्थ गते तस्स पितरं पासाणेन पहरित्वा मारेत्वा ब्यग्घंच दानि मारेस्सामीति ब्यग्घागमनमग्गं ओलोकेन्तो निलीनो अट्ठासि । तस्मिं खणे ब्यग्घोपि आगज्झि । सो तस्सा गतकाले तस्स तेजेन भीतो गन्त्वा जीवितं मे सामि देहीति पादमूले उरेन निपज्जि, ब्यग्घो पन तेन

कतकम्पं दिस्वा तस्मिं चित्तं निब्बापेत्वा मम सहायस्स सासनमादायागतस्स दुब्भितुं न युत्तन्ति चिन्तेन्तो तं समस्सासेत्वा गच्छ सम्माति सुखं पेसेसि । एवज्झि सप्पुरिससमागमो नाम इध लोकपरलोकेसु सुखावहोयेव, वुत्तंहि ।

५. सब्भिरेव समासेथ, सब्भि कुब्बेथ सन्थवं ।
सब्बत्थ सन्थवो तेन, सेय्यो होति न पापियो ॥

६. सुखावहो दुक्खनुदो, सदा सब्भि समागमो ।
तस्मा सप्पुरिसेहेव, सङ्गमो होतु जन्तुनं ॥

ततो सो ब्यग्घो तेन मेत्तचित्तानुभावेन कालं कत्वा सग्गे निब्बत्तोति ।

७. एवंविधोपि फरुसो परमंसभोजी ।
ब्यग्घो दयायुपगतो सुगतिं सुमेधो ।
तस्मा करोथ करुणं सततं जनानं,
तं वो ददाति विभवञ्च भवेसु भोगन्ति ॥

ब्यग्घस्स वत्थुं पञ्चमं ।

१६. फलकखण्डदिन्नस्स वत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

सावत्थियं किरको मनुस्सो उत्तरापथं गच्छामीति अद्धानमगपटिपन्नो गिम्हानमासे मज्झण्हे बहलातपेन किलन्तो हुत्वा रुक्खच्छायं पविसित्वा तम्बुलं खादन्तो फलके निसीदि । अथ उत्तरापथेनागच्छान्तो एको तथेव आतपेन किलन्तो आगन्त्वा पुरिमस्स सन्तिके निसीदित्वा भो पानीयं अत्थीति पुच्छि । इतरो पानीयं नत्थीति आह । अथस्स सो मय्हम्पि भो तम्बुलं देहि पिपासितोम्हिति वत्त्वापि न लभि । चतुकहापणेन एकं तम्बुलपण्णं किणित्वा लब्धो तत्थेव निसीदित्वा खादित्वा पिपासं विनोदेत्वा तेन उपकारेन तस्स सिनेहं कत्वा अत्तनो गमनट्टान मगमासि, अथा परभागे सो पट्टनं गन्त्वा नावाय वणिज्जत्थाय गच्छन्तो समुद्धमज्झं पापुणि । ततो सत्तमे दिवसे नावा भिज्जि । मनुस्सा मच्छकच्छपानं भक्खा जाता । सो एव पुरिसो अरोगो हुत्वा एकं फलकखण्डं उरे कत्वा समुद्धं तरति । अथे तरोपि तथेव नावाय भिन्नाय सेसो हुत्वा समुद्धं तरन्तो पुरिमेन समागमि । अथ ते सत्तदिवसं समुद्धे तरन्ता अज्जमज्जं सज्जानिंसु । तेसु कहापणे दत्त्वा तम्बुलं गहितो एकं फलकखण्डं उरे कत्वा तरति । इतरस्सेतं नत्थि । अथ सो कहापणे गहेत्वा दिन्नतम्बुलमत्तस्सो पकारं सरित्वा अत्तनो फलकखण्डं तस्स अदासि । सो तस्मिं सयित्वा तरन्तो तं पहाय अगमासि, अपरो अनाधारकेन तरन्तो ओस्सट्ठविरियो उदके ओसीदितुमारति । तस्मिं खणे समुद्धे अधिवत्था मणिमेखला नाम देवधीता ओसीदन्तं तं दिस्वा सप्पुरिसोति तस्स गुणानुस्सरन्ती वेगेना गन्त्वा तं अत्तनो आनुभावेन समुद्धतीरं पापेसि । इतरंपि सा एतस्सेव गुणानुभावेन तीरं पापेसि । अथ फलकेनोतिण्णपुरिसो तं दिस्वा विम्हितो कथं पुरतो अहोसि सम्माति पुच्छि । सो न जानामि । अपिच खो सुखेनेव तीरं पत्तोस्मीति आह । अथ देवधीता दिस्समानकसरीरेनेव अत्तना आनीतभावं आरोचेन्ती आह ।

१. यो मातरं पितरंवा, धम्मेन इध पोसति ।
रक्खन्ति तं सदा देवा, समुद्धे वा थलेपि वा ॥

२. यो चे बुद्धञ्च धम्मञ्च, संघञ्च सरणं गतो ।
रक्खन्ति तं सदा देवा, समुद्दे वा थलेपि वा ॥
३. पञ्चविधं अट्ठविधं, पातिमोक्खञ्च संवरं ।
पालेति यो तं पालेन्ति, देवा सब्बत्थ सब्बदा ॥
४. कायेन वाचा मनसा, सुचरित्तं चरती ध यो ।
पालेन्ति तं सदा देवा, समुद्दे वा थलेपि वा ॥
५. यो सप्पुरिसधम्मेषु, ठितो ध कतवेदिको ।
पालेन्ति तं सदा देवा, समुद्दे वा थलेपि वा ॥

ततो सो आह ।

६. नेव दानं अदासाहं, न सीलं परिपालयिं ।
केन मे पुञ्जकम्मेन, ममं रक्खन्ति देवता ।
पुच्छामि संसयं तुय्हं, तं मे अक्खाहि देवतेति ॥

देवता आह ।

७. अगाधा पारगे भीमे, सागरे दुरिता करे ।
भिन्ननावो तरन्तो त्वं, हृदये कत्वा कलिङ्गरं ॥
८. ठत्वा सप्पुरिसे धम्मे, अत्तान मनवेक्खिय ।
खणसन्थवस्स पुरिसस्स, अदासि फलकं सकं ॥
९. तं तुय्हं मित्तधम्मञ्च, दानञ्च फलकस्स ते ।
पतिट्ठासि समुद्दस्मिं, एवं जानाहि मारिसाति ॥

एवञ्च वत्त्वा सा ते दिब्बाहारेण सन्तप्पेत्वा दिब्बवत्थालङ्कारेहि अलङ्कित्वा अत्तनो आनुभावेन सावत्थिनगरेयेव ते पतिट्ठापेसि । ततो पट्ठाय तमेव आरम्भणं कत्वा ते दानं ददन्ता सीलं रक्खन्ता उपोसथकम्मं करोन्ता आयुपरियोसाने सगगपरायणा अहेसुं ।

१०. एवं परित्तकुसलेनपि सागरस्मिं,
सत्ता लभन्ति सरणं खलु देवताहि ।
तुम्हेपि सप्पुरिसतं न विनासयन्ता,
मा भो पमज्जथ सदा कुसलप्पयोगेति ॥

फलकखण्डदिनस्स वत्थुं छट्ठमं ।

१७. चोरसहायस्स वत्थुमि अयमानुपुब्बीकथा

अम्हाकं भगवति परिनिब्बुते जम्बुदीपे देवदहनगारे एको मनुस्सो दुक्खितो तत्थ तत्थ विचरन्तो पच्चन्ते अज्जतरं गामं गन्त्वा तत्थ एकस्मिं कुलगहे निवासं कप्पेसि । तत्थ मनुस्सा तस्स यागुभत्तं दत्त्वा पोसेसुं, ततो सो तत्थ मनुस्सेहि मित्तसन्धवं कत्वा कतिपाहं तत्थ वसित्वा अज्जट्ठानं गन्त्वा अपरभागे चोरकम्मं करोन्तो जीविकं कप्पेति । अथेकदिवसं चोरेन्तं तं राजपुरिसा गहेत्वा रज्जो दस्सेसुं । राजा तं बन्धनागारे करोथाति आणापेसि, ते तं बन्धनागारं नेत्वा सङ्खलिकाहि बन्धित्वा आरक्खकानं पटिपादेत्वा अगमंसु, बन्धनागारे वसन्तस्स तस्स द्वादससंवच्छरानि अतिक्कन्तानि । ततो अपरभागे तस्स पुब्बसहायो पच्चन्तगामवासी मनुस्सो केनचि कम्मेन देवदह मागतो तत्थ तत्थ आहिण्डन्तो बन्धनागारे बद्धं तं अद्दस । दिस्वा तस्स हृदयं कम्पि, सो रोदित्वा परिदेवित्वा किं ते मया कत्तब्बं सम्माति पुच्छि । ततो तेन सम्म बन्धनागारे वसन्तस्स मे इदानि द्वादससंवच्छरानि अतिक्कन्तानि, एत्तकं कालं दुब्भोजनादिना महादुक्खं अनुभोमि । यावाहं आहारं परियेसित्वा भुज्जित्वा आगमिस्सामि । ताव मं इतो मुज्जनुपायं जानाहीति वुत्ते सो सप्पुरिसो ।

१. रूपेन किन्तु गुणसीलविवज्जितेन,
मिच्छालयस्स कितवस्स धिया किमत्थं ।
दाना दिचागविगतेन धनेन किं वा ।
मित्तेन किं ब्यसनकालपरम्मुखेनाति ॥

एवञ्च पन वत्त्वा साधु सम्म करोमि ते वचनन्ति आरक्खकानं सन्तिकं गन्त्वा भोन्तो यावेसो भत्तं भुज्जित्वा आगच्छति । तावाहं तस्स पाटिभोगो भविस्सामि । विस्सज्जेथ नन्ति आह, तेहि न सक्का भो एतं विस्सज्जेतुं, अपि च खो यावायं आगच्छति । ताव त्वं अयसङ्खलिकाय बद्धो निसीदिस्ससि, एवं तं विस्सज्जेस्साम, नो चे न सक्काति आहंसु, सो एवम्पि होतु सम्माति वत्त्वा तस्स पादतो सङ्खलिकं मुज्जित्वा अत्तनो पादे कत्वा बन्धनागारं पविसित्वा इतरं मुज्जापेसि । सोपि असप्पुरिसो बन्धना मुत्तो न पुन तं ठान मगमासि, अहो अकतज्जुनो पकतिं जातुं भारियं । यथाह ।

२. वारिपूरे यथा सोब्भे, नेवन्तो विसमं समं ।
पज्जायतेवंसाधुस्स, भावं मनसि सम्भवं ॥
३. भासन्ति मुखतो एकं, चिन्तेन्ति मनसा परं ।
कायेनेकं करोन्तेवं, पक्तायमसाधुनं ॥
४. तेसं यो भावमज्जासि, सोव पण्डितजातिको ।
बहुस्सुतोपि सोयेव, परचित्तविदूषि सो ॥

अथस्स बन्धनागारे वसन्तस्स द्वादससंवच्छरानि अतिक्कन्तानि । एत्तकं कालं जिघच्छापीळितेन तेन आहारत्ताय परो न याचितपुब्बो, अनुच्छिद्वाहारं लभनदिवसतो अलभनदिवसायेव बहुतरा होन्ति, अथ द्वादससंवच्छरातिक्कमे रज्जो पुत्तो निब्बत्ति । तदा राजा अत्तनो विजिते सब्बबन्धनागारानि विवरापेसि । अन्तमसो मिगपक्खिनोपि बन्धना मुज्जापेसि । द्वारे

विवटमत्तेयेव बन्धनागारे मनुस्सा इच्छितिच्छित्तद्वानं अगमंसु । सो पनेकोव तेहि सद्धिं अगन्त्वा ओहीयि ।
 आरक्खकेहि त्वं भो कस्मा न गच्छसीति वुत्ते अहं भो पज्जातभावेन इदानि न गमिस्सामि । अतीव परिहीनगतोस्मि ।
 अन्धकारे गमिस्सामीति वत्वा अन्धकारे आगते निक्खम्म अन्तो नगरे विस्सासिकानं अभावेन कुतो आहारं लभिस्सामीति
 चिन्तेन्तो निक्खम्म रत्तन्धकारे आमकसुसान मगमासि । एत्थाहारं लभिस्सामीति । तत्थ सो अधुना निक्खित्तमतमनुस्सं
 दिस्वा मनुस्सट्ठिना मंसं छिन्दित्वा सीसकपाले पक्खिपित्वा तीहि मनुस्ससीसेहि कतउद्धने ठपेत्वा चित्तकतो
 ओमुक्कअलातेहि अग्गिं कत्वा सुसानं निब्बापनत्थाया भतउदकेन मनुस्सट्ठिना आलोलेन्तो मंसं पचित्वा ओतारेत्वा
 साखाभङ्गेन हिरिकोपीणं पटिच्छादेत्वा निवत्थपिलोतिकं वातावरणं कत्वानिसीदि । तस्मिं खणे तत्थ पिप्पलीरुक्खे
 अधिवत्था देवता तस्स तं किरियं दिस्वा पुच्छिस्सामि ताव नन्ति तं उपसङ्गमित्वा एवमाह । भो त्वं घनतरतिमिराकुले
 महारत्तियं तत्थ तत्थ विकिण्णनरट्टिसमाकिण्णे सोणसिगालादिकुणपादकाकुले मनुस्समंसभक्खयक्खरक्खसाकुले तत्थ
 तत्थ पज्जलन्तानेकचित्तकभयानके सुसाने मनुस्समंसं पचित्वा किं करोसीति पुच्छन्ती आह ।

५. रत्तन्धकारे कुणपादकेहि,
 समाकुले सीवथिकाय मज्झे ।
 मनुस्समंसं पचसी ध सीसे,
 वदेहि किं तेन पयोजनं तेति ॥

अथ सो आह ।

६. न यागहेतु न च दानहेतु,
 सुसानमज्झमि पचामि मंसं ।
 खुदासमं नत्थि नरस्स अज्जं,
 खुदाविनासाय पचामिमम्भोति ॥

ततो देवता तं तथा होतु, इमिना पिलोतिकेन वातावरणं करोसि । किमत्थमेतन्ति पुच्छन्ती ।

७. निवत्थसाखो हिरिसंवराय,
 पिलोतिकं तत्थ पसारयन्तो ।
 करोसि वातावरणञ्च सम्म,
 किमत्थमेतं वद पुच्छितो मेति ॥

सो तस्सा चिक्खन्तो आह ।

८. सुभा सुभामिस्सितसीतवातो,
 सयं अचित्तोव अचित्तभावा ।
 देहं फुसित्वान असाधुकस्स,
 अकतज्जुनो मित्तपधंसकस्स ॥

९. समावहन्तो यदि मे सरीरे,
 फुसाति [फुसातिसासङ्गतिमज्जदानि इतिकत्तचि] तं वायु ममा विसित्वा ।
 दुक्खं ददातीति विसंव तं भो,
 परिवज्जितुं बद्धमिमं कुचेलन्ति ॥

देवता आह ।

१०. कि मकासि भो सो कतनासको ते,
 धनञ्च धञ्जं तव नासयी च ।
 माता पिता बन्धवो खेत्त वत्थू,
 विनासिता तेन वदेहि किं तेति ॥

ततो सो आह ।

११. यं राजतो होति भयं महन्तं,
 सब्बस्स हरणादिवधादिकञ्च ।
 अकतञ्जुना सप्पुरिसेन होति,
 आराव सो भो परिवज्जनीयो ॥

१२. यमत्थि चोरारिभयज्झि लोके,
 अथो दकेनापि च पावकेन ।
 अकतञ्जुना तं सकलम्पि होति,
 आराव सो भो परिवज्जनीयो ॥

१३. पाणातिपातम्पि अदिन्नदानं,
 परस्स दारूपगमं मुसा च ।
 मज्जस्स पानं कलहञ्च पेसुनं,
 सम्फं गिरं धुत्तजनेहि [अक्खधुत्तादियोगं इतिकत्थचि] योगं ॥

१४. सब्बं अनत्थं असिवं अनिट्ठं,
 अपायिकं [अपायिकं इतिकत्थचि] दुक्खमनन्त मज्जं ।
 अकतञ्जुना सप्पुरिसेन होति ।
 आराव सो भो परिवज्जनीयोति ॥

वत्त्वा अत्तना असप्पुरिससंसग्गेनानुभूतं सब्बं दुक्खं कथेसि, ततो देवता अहम्पि भो सत्थुनो मङ्गलसुत्तदेसनादिवसे
 इमस्मिंयेव रुक्खे निसिन्नो ।

असेवना च बालानं, पण्डितानञ्च सेवना ।
पूजा च पूजनीय्यानं, एतं मङ्गल मुत्तमन्ति ॥

गाथाय बालस्स दोसे अस्सोसिंति वत्वा तस्स पसन्नो तं अत्तनो विमानं नेत्वा नहापेत्वा दिब्बवत्थालङ्कारेहि
अलङ्कित्वा दिब्बन्नपानं दत्वा महन्तं सक्कारसम्मानं कत्वा अत्तनो आनुभावेन तस्मिं नगरे रज्जे अभिसिञ्चापेसि । सो
तत्थ रज्जं करोन्तो दानादीनि पुञ्जानि कत्वा आयुपरियोसाने यथाकम्मं गतोति ।

१५. एवं असाधुजनसङ्गमसन्निवासं,
सञ्चज्ज साधुसुचिसज्जनसङ्गमेन ।
दानादि नेककुसलं परिपूरयन्ता,
सग्गा पवग्गविभवं अभिसम्भुनाथाति ॥

चोरसहायस्स वत्थुं सत्तमं ।

१८. मरुत्तब्राह्मणस्स वत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

जम्बुदीपे चन्दभागा नाम गङ्गातीरे होमगामं नाम अत्थि । तस्मिं एको मरुत्तो नाम ब्राह्मणो पटिवसति । तदा सो
वोहारत्थाय तक्कसीलं गन्त्वा गेहं आगच्छन्तो अन्तरामगगे एकाय सालाय कुट्टरोगा तुरं सुनखं दिस्वा तस्मिं कारुज्जेन
नीलवल्लितक्कम्बिलेन मद्दित्वा पायेसि । सुनखो वूपसन्तरोगो पाकतिको हुत्वा ब्राह्मणेन अत्तनो कतूपकारं सल्लक्खेन्तो
तेनेव सद्धिं अगमासि । अपरभागे ब्राह्मणस्स भरिया गम्भं पटिलभि, परिपुण्णगम्भाय ताय विजायनकाले दारको
तिरियम्पतित्वा अन्तोगम्भेयेव मतो । तदा तं सत्थेन खण्डाखण्डिकं छिन्दित्वा नीहरिंसु, अथ ब्राह्मणो तं दिस्वा
निब्बिन्दहदयो घरावासं पहाय इसिपब्बज्जं पब्बजित्वा अरज्जे विहरति । अथस्स भरिया अज्जेन सद्धिं संवसन्ती अयं मं
पहाय पब्बजितोति ब्राह्मणे पदुडुचित्ता भो ब्राह्मणं मारेहीति सामिकेन सद्धिं मन्तेसि । तेसं मन्तनं सुनखो सुत्वा ब्राह्मणेनेव
सद्धिं चरति । अथेकदिवसं तस्सा सामिको ता प सं मारेस्सामीति धनु कलापं गहेत्वा निक्खमि, तदा तापसो फलाफलत्थाय
अरज्जं गतो । सु न खो अस्समेयेव ओ ही यि । पुरिसो तापसस्सागमनमगं ओलोकेन्तो गच्छन्तरे निलीनो अच्छि । सुनखो
तस्स पमादं ओलोकेत्वा धनुनो गुणं खादित्वा छिन्दि । सो पुन गुणं पाकतिकं कत्वा आरोपेसि । एवं सो आरोपितं आरोपितं
खादतेव, अथ सो पापपुरिसो तापसस्सागमनं जत्वा तं मारेस्सामीति धनुना सद्धिं अगमासि । अथस्स सुनखो पादे डसित्वा
पातेत्वा तस्स मुखं खादित्वा दुब्बलं कत्वा भुङ्कारमकासि, एवज्झि सप्पुरिसा अत्तनो उपकारकानं पच्चुपकारं करोन्ति ।
वुत्तज्झि ।

१. उपकारं करोन्तो सो, सुनखो कतवेदिको ।
सत्तूपघातकं कत्वा, इसिनो दासि जीवितं ॥
२. तिरच्छानापि जानन्ति, गुणमत्तानि कतं सदा ।
इति उत्वान मेधावी, कतञ्जू होन्तु पाणिनोति ॥

ततो तापसो सुनखस्स सदेना गन्त्वा तस्स तं विप्पकारं दिस्वा कारुज्जेन पटिजिगित्वा वूपसन्तवणं बलप्पत्तं पोसेत्वा

तथेव वसन्तो ज्ञानाभिज्जं निब्बत्तेत्वा आयुपरियोसाने ब्राह्मलोकपरायणो अहोसीति ।

३. सुत्वान साधु सुनखेन कतूपकारं,
मेत्तिंदिसस्स पकतं इसिना च सुत्वा ।
सम्मा करोथ करुणञ्च परूपकारं,
तं सब्बदा भवति वो भवभोगहेतूति ॥

मरुत्तब्राह्मणस्स वत्थुं अट्ठमं ।

१९. पानीयदिन्नस्स वत्थुमिह अयमानुपुब्बीकथा

जम्बुदीपे अज्जतरस्मिं जनपदे किये को मनुस्सो रट्ठतो रट्ठं जनपदतो जनपदं विचरन्तो अनुक्कमेन चन्दभागानदीतीरं पत्वा नावं अभिरुहित्वा परतीरं गच्छति । अथापरा गम्भिनित्थी ताय एव नावाय गच्छति, अथ नावा गङ्गामज्झप्पत्तकाले तस्सा कम्मजवाता चलिंसु । ततो सा विजायितुमसक्कोन्ती किलन्ता पानीयं मे देथ, पिपासितामिहिति मनुस्से याचि । ते तस्सा वचनं असुणन्ता विय पानीयं नादंसु, अथ सो जानपदिको तस्सा करुणायन्तो [\[करुणायपानीयं, करुणायन्तोपानीयं, करुणायतोयं इतिचकत्थचि\]](#) तोयं गहेत्वा मुखे आसिञ्चि, तस्मिं खणे सा लद्धस्सासा सुखेन दारकं विजायि, अथ ते तीरं पत्वा कतिपयदिवसेन अत्तनो अत्तनो ठानं पापुणिसु । अथापरभागे सो जानपदिको अज्जतरकिच्चं पटिच्च तस्सा इत्थिया वसननगरं पत्वा तत्थ तत्थ आहिण्डन्तो निवासनट्ठानं अलभित्वा नगरद्वारे सालं गन्त्वा तत्थ निपज्जि । तस्मिंयेव दिवसे चोरा नगरं पविसित्वा राजगेहे सन्धिं छिन्दित्वा धनसारं गहेत्वा गच्छन्ता राजपुरिसेहि अनुबन्धा गन्त्वा तायेव सालाय छट्टेत्वा पलायिसु । अथ राजपुरिसा आगन्त्वा चोरे अपस्सन्ता तं जानपदिकं दिस्वा अयं चोरोति गहेत्वा पच्छाबाहं गाळहं बन्धित्वा पुन दिवसे रज्जो दस्सेसुं । रज्जा कस्मा भणे चोरकम्म मकासीति पुच्छितो नाहं देव चोरो, आगन्तुकोम्हीति वुत्ते राजा चोरे परियेसित्वा अलभन्तो अयमेव चोरो, इमं मारेथाति आणापेसि । राजपुरिसेहि तं गाळहं बन्धित्वा आघातनं नीते सा इत्थी तं तथा नीयमानं दिस्वा सज्जानित्वा कम्ममानहदया मुहुत्तेन रज्जो सन्तिकं गन्त्वा वन्दित्वा देव एसो न चोरो आगन्तुको मुज्जथेतं देवाति आह । राजा तस्सा कथं असद्वहन्तो यज्जेतं मोचेतु मिच्छसि । तस्सग्घनकं धनं दत्त्वा मुज्जापेहीति, सा सामि मम गेहे धनं नत्थि । अपिच मम सत्तपुत्तेहि सद्धिं मं दासिं करोहि, एतं मुज्ज देवाति आह, अथ राजा त्वं एतं अधुनागतोति वदसि । एतं निस्साय पुत्तेहि सद्धिं अत्तानं दासत्तं सावेसि । किमएसो ते जाति वा, उदाहु उपकारकोति पुच्छन्तो आह ।

१. किंते भोति अयं पोसो, तुवं पुच्छामि संसयं ।
भाता वा ते पिता होति, पति वा देवरो तव ॥
२. जाति सालोहितो किन्नु, उदाहु इण्णदायको ।
अथोपकारको किन्नु, कस्मास्स देसि जीवितंति ॥

ततो सा आह ।

३. एसो मे पुरिसो देव, कतपुब्बोपकारको ।

अताणमेकिकं [अत्तानमेकिकं इतिकथचि] चेतो, दुक्खितं मरणे ठितं ॥

४. विजायितु मसक्कोन्ति, गब्भिनिं दुक्खवेदिनिं ।
तोयेन मं उपट्ठासि, तेनाहं सुखिता तदा ॥
५. भङ्गकल्लोलमालाय, उत्तरन्तं महण्णवं ।
पहाय पातुं कूपस्स, याति लोको पिपासितो ॥
६. तथेव विज्जमानेसु, जनेसु मनुजाधिप,
एकस्सेव मनस्मिंहि, गुणं तिट्ठति साधुकं ॥
७. पहत्वान मतं हत्थिं, मंसत्थी केचि जन्तुनो ।
अनुबन्धन्ति मंसत्थं, ससं धावन्त मेककं ॥
८. तथेव विज्जमानेसु, जनेसु मनुजाधिप ।
गुणवन्त मनुबन्धन्ति, सप्पुरिसं कतवेदिकं ॥
९. तस्मा सप्पुरिसे धम्मे, पतिट्ठास्मि नराधिप ।
अनुस्सरन्ति एतेन, कतपुब्बू पकारकं ॥
१०. अहञ्च मम पुत्ता च, एतेनम्ह सुखापिता ।
जीवितम्पि परिच्चज्ज, मुच्चनीयो अयं मयाति ॥

ततो राजा दोवारिकं पक्कोसित्वा तम्पि पुच्छित्वा अधुनागतभावं जत्वा तस्सा सप्पुरिसधम्मे सन्तुट्ठो तेसं उभिन्नम्पि महन्तं यसं अनुप्पदासि । ते लद्धयसा त तो पट्ठाय दानादीनि पुज्जकम्मनि कत्वा सगगपरायणा अहेसुन्ति ।

११. धम्मे पतिट्ठितमना अपि मातुगामा,
एवं लभन्ति विभवञ्च पसंसनञ्च ।
धम्मञ्च साधुचरितं मनसीकरोन्तो,
धम्मेसु वत्तथ सदा सुचिसज्जनाति ॥

पानीयदिन्नस्स वत्थुं नवमं ।

२०. सहायस्स परिच्चत्तजीवितकस्स वत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

भगवति परिनिब्बुते सावत्थियं सोमब्राह्मणो सोमदत्तब्राह्मणोति द्वे ब्राह्मणा वसन्ति । तत्थ सोमदत्तब्राह्मणेन सद्धिं सोमब्राह्मणो येभुय्येन दूतं कीळति । अथेकदिवसं सोमदत्तो सोमब्राह्मणं तेन पराजेत्वा तस्स उत्तरासङ्गञ्च लञ्छनमुद्दिकञ्च गहेत्वा अत्तनो गेहं गच्छन्तो सोमब्राह्मणस्स एहि गेहं गच्छा- माति आह । ततो सोमो नाहं सम्म एकसाटको हुत्वा

अन्तरवीथिं ओतरितुं सक्कोमि । गमनतो एत्थेव मे ठानं वरतरन्ति आह, सोमदत्तेन एवं सति सम्म इमं उत्तरासङ्गं गण्हाति तस्स तं दत्त्वा इदानीं सम्म एहीति वुत्तोपि नागच्छति । पुन तेन भो कस्मा नागच्छसीति पुट्ठो सम्म मम हत्थे मुद्धिकं अपस्सन्ता मे पुत्तदारादयो मया सद्धिं कलहं करोन्तीति आह, अथ सो एवं सन्ते यदा ते पहाति । तदा मय्हं देहीति मुद्धिकम्पि दत्त्वा तं गहेत्वा गेहं अगमासि । अथ ते एत्तकेन सहाया अहेसुं । अपरभागे सोमदत्तब्राह्मणं अयं परदारकम्मं अकासीति मनुस्सा गहेत्वा रज्जो दस्सेसुं । राजा तस्स रूपसम्पत्तिं दिस्वा राजाणं अकत्वा मा भो पुन एवमकासीति ओवदित्वा विस्सज्जेसि । राजा नं यावततियवारं ओवदन्तो विस्सज्जेत्वा चतुत्थेवारे गच्छथेतं आघातनं नेत्वा मारेथाति आणापेसि । एवं पापकम्मे निरता अनेकाकारेन ओवदन्तापि न सक्का निवारेतुं । तथाहि ।

१. सोणा चेव सिगाला च, वायसा नीलमक्खिका ।
इच्चेते कुणपे सत्ता, न सक्का ते निसेधितुं ॥

२. तथा पाणातिपातेसु, परदारे सुराय च ।
मुसावादेसु थ्येसु, सत्तसत्ता न वारियाति ॥

ततो राजपुरिसा तं बन्धित्वा पक्कमिंसु । तदा सोमब्राह्मणो सोमदत्तं तथा नीयमानं दिस्वा कम्पमानहृदयो राजपुरिसानं सन्तिकं गन्त्वा इमं भो मुहुत्तं मा मारेथ । याव राजानं जानापेस्सामीति वत्वा रज्जो सन्तिकं गन्त्वा वन्दित्वा ठितो देव मम जीवितं सोमदत्तस्स ब्राह्मणस्स दस्सामि । एतं मुच्चथ । यदि मारेतुकामा, मं मारेथाति आह । राजा तुण्ही [\[तुट्ठो इतिकथ्यचि\]](#) अहोसि, राजपुरिसा सोमदत्तं मुञ्चित्वा सोमब्राह्मणं आघातनं नेत्वा मारेसुं, अहो कतज्जुनो कतवेदिता ।

होति चेत्थ ।

३. ककूपकार मत्तानं, सरन्ता केचि मानुसा ।
जीवितं देन्ति सोमोव, सोमदत्तस्स अत्तनोति ॥

सो तेन जीवितदानेन देवलोके निब्बत्तित्वा महन्ते कनकविमाने देवच्छरासहस्सपरिवृतो दिब्बसम्पत्तिमनुभोन्तो पटिवसति । तदा सोमदत्तब्राह्मणो एसो मं मरणप्पत्तं मोचेसीति वत्वा तस्सत्थाय दानं दत्त्वा पत्तिं अदासि । तावदेवस्स ततो बहुतरं देविस्सरियं अहोसि देवानुभावज्ज । ततो सो सोमदेवो अत्तनो देविस्सरियं ओलोकेन्तो सहायस्स अत्तनो जीवितदानं अह्वस । दिस्वा अत्तभावं विजहित्वा माणवकवण्णेन सोमदत्तब्राह्मणं उपसङ्गमित्वा पटिसन्थारं कत्वा अत्तानं देवलोके निब्बत्तभावं पकासेत्वा तं गहेत्वा अत्तनो आनुभावेन देवलोके नेत्वा यथाकामं सम्पत्तिं मनुभवाति वत्वा सत्ताहं देवस्सरियं दत्त्वा सत्तमे दिवसे नेत्वा तस्स गेहेयेव पतिट्ठापेसि । तत्थ हि दिब्बसम्पत्तिं मनुभूतस्स मनुस्ससम्पत्तिं पटिक्कुला होति । ततो सो दिब्बसम्पत्तिमनुस्सरन्तो किसो दुब्बलो उप्पण्डुप्पण्डुकजातो अहोसि । अथेकदिवसं देवपुत्तो तं ओलोकेन्तो तथा दुक्खप्पत्तं दिस्वा न सक्का मनुस्सेन दिब्बसम्पत्तिमनुभवितुन्ति इच्छितिच्छितसम्पत्तिदायकं एकं चिन्तामणिं दत्त्वा तस्स भरियम्पि अत्तनो आनुभावेन रूपवन्थं यसवन्तं वण्णवन्तं अतिक्कन्तमनुस्सिस्थिवण्णं अकासि, अपरभागे ते जयम्पतिका पच्चक्खतो दिट्ठदिब्बसम्पत्तिविभवा दानं दत्त्वा सीलं रक्खित्वा सहायदेवपुत्तस्स सन्तिकेयेव निब्बत्तिसूति ।

४. मन्देन नन्दितमना उपकारकेन,
पाणम्पि देन्ति सुजना इति चिन्तयित्वा ।

मित्तद्दु मा भवथ भो उपकारकस्स ।
पासंसिया भवथ साधुजनेहि निच्चंति ॥

सहायस्स परिच्चत्तजीवितकस्स वत्थुं दसमं ।

नन्दियराजवग्गो दुतियो ।

यक्खवज्जितवग्गो

२१. यक्खवज्जित वत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

भगवति परिनिब्बुतम्हि कोसलरज्जो किर जनपदे तुण्डगामोनाम अहोसि । तत्थेको बुद्धदासो नाम मनुस्सो “यावजीवं बुद्धं सरणं गच्छामि । बुद्धो मे सरणं ताणं लेणं परायणन्ति” एवं जीवितपरियन्तं बुद्धं सरणं गतो पटिवसति, तस्मिं समये एको जनपदवासिको तत्थ तत्थ आहिण्डन्तो तं तुण्डगामं पत्वा तस्सेव घरे निवासं कप्पेसि, तस्स पन जानपदिकस्स सरीरे एको यक्खो आविसित्वा पीळेति, तदा तस्स गामस्स पविसनकाले यक्खो बुद्धदासो पासकस्स गुणतेजेन तस्स गेहं पविसितुं असक्कोन्तो तं मुज्जित्वा बहिगामे सत्ताहं अट्ठासि तस्सागमनं ओलोकेन्तो । ततो सो जानपदिको सत्तदिवसं तत्थ वसित्वा सत्तमे दिवसे सकरट्ठं गन्तुकामो गामा निक्खमि । अथ तं तथा निक्खन्तं दिस्वा यक्खो अग्गहेसि, अथ सो तं एत्तकं कालं कुहिगतोसीति पुच्छि । यक्खो भो तवत्थाय एत्थ वसन्तस्स मे सत्ताहं अतिक्कन्तन्ति । ततो सो को ते मया अत्थो, किं ते दम्मीति, अथ यक्खेन भो अहं खुदाय पीळितो भत्तेन मे अत्थोति वुत्तो सो एवं सति कस्मा मं अन्तोगेहे वसन्तं न गण्हीति आह । यक्खेन भो तस्मिं घरे बुद्धं सरणं गतो एको उपसको अत्थि, तस्स सीलतेजेन गेहं पविसितुमसक्कोन्तो अट्ठासिन्ति वुत्तो जानपदिको सरणं नाम किन्ति अजानन्तो किन्ति वत्वा सो सरणं अग्गहेसीति यक्खं पुच्छि । यक्खो “बुद्धं सरणं गच्छामी”ति वत्वा सरणं अग्गहेसीति आह । तं सुत्वा जानपदिको इदानी इमं वज्जेस्सामीति चिन्तेत्वा तेनहि यक्ख अहम्पि बुद्धं सरणं गच्छामीति आह । एवं वुत्तमत्तेयेव यक्खो महासद्धं करोन्तो भ ये न भमन्तो पलायि, एवं सम्मासम्बुद्धस्स सरणं इधलोके भयो पद्व निवारणत्थं होति, परलोके सग्गमोक्खावहं । तथाहि ।

१. बुद्धोति वचनं एतं, अमनुस्सानं भयावहं ।
बुद्धभक्तिकजन्तूनं, सब्बदा मुदमावहं ॥
२. सब्बोपद्ववनासाय, पच्चक्खदिब्बमोसधं ।
दिब्बमन्तं महातेजं, महायन्तं महब्भुतं ॥
३. तस्मा सो दारुणो यक्खो,
दिस्वा तं सरणे ठिथं ।
उब्बिग्गो च भयप्पत्तो,
लोमहट्ठो च छम्भीतो ॥
४. भमन्तो धावितं दिस्वा, तिमिरोव सुरियुग्गते,

सिम्बलितूलभट्टं, चण्डवातेन खण्डितं ॥

५. यं दुक्खं राजचोरारि, यक्खपेता दिसम्भवं ।
निच्छन्तेन मनुस्सेन, गन्तब्बं सरणत्तरयंति ॥

ततो जानपदिको सरणागमने महागुणं महानिसंसं ओलोकेत्वा बुद्धे सगारवो सप्पेमो “जीवितपरियन्तं बुद्धं सरणं गच्छामी”ति सरणं गन्त्वा तेनेव सरणागमनानुभावेन जीवितपरियोसाने सुत्तप्पबुद्धोविय देवलोके निब्बत्तीति ।

६. दिस्वान एवं सरणं गतं तं,
अपेन्ति यक्खापि महब्भयेन ।
पालेथ सीलं सरणञ्च तस्मा,
जहाथ दुरितं सुगतिं भजव्होति ॥

यक्खवज्जितवत्थुं पथमं ।

२२. मिच्छादिट्टिकस्स वत्थुमि अयमानुपुब्बीकथा

भगवति धरमाने राजगहनगरे किर एको ब्रह्मभक्तिको मिच्छादिट्टिको पटिवसति, तत्थेव सम्मादिट्टिकोपि । तेसं उभिन्नम्पि द्वे पुत्ता अहेसुं । ते एकतो कीळन्ता वड्डन्ति । अथापरभागे गुळकीळंकीळन्तानं सम्मादिट्टिकस्स पुत्तो “नमो बुद्धया”ति वत्वा गुळहं खिपन्तो दिवसे दिवसे जिनाति । मिच्छादिट्टिकस्स पुत्तो “नमो ब्रह्मनु”ति वत्वा खिपन्तो पराजेति, ततो मिच्छादिट्टिकस्स पुत्तो निच्चं जिनन्तं सम्मादिट्टिकं कुमारं दिस्वा सम्म त्वं निच्चमेव जिनासि, किं वत्वा गुळं खिपसीति पुच्छि । सोहं सम्म “नमो बुद्धया”ति वत्वा खिपामीति आह । सोपि ततो पट्टाय “नमो बुद्धया”ति वत्वा खिपति, अथ ते येभ्य्येन दूते समसमाव होन्ति । अपरभागे मिच्छादिट्टिकस्स पुत्तो पितरा सद्धिं दारूनमत्थाय वनं गन्त्वा सकटेन दारुं गहेत्वा आगच्छन्तो नगरद्वारसमीपे सकटं विस्सज्जेत्वा तिणे खादनत्थाय गोणे विस्सज्जेसि, गोणा तिणं खादन्तो अज्जेहि गोरूपेहि सद्धिं अन्तो नगरं पविसिंसु । अथस्स पिता गोणे परियेसन्तो सकटं ओलोकेहीति पुत्तं निवत्तेत्वा नगरं पविट्ठो अहोसि, अथ सायणहे जाते मनुस्सा नगरद्वारं पिदहिंसु, ततो कुमारो बहिनगरे दारुसकटस्स हेट्ठा सयन्तो निहूणगतो अहोसि । अथ तस्सा रत्तिया सम्मादिट्टिको च मिच्छादिट्टिको चाति द्वे यक्खा गोचरं परियेसमाना सकटस्स हेट्ठा निपन्नं कुमारं अदसंसु, तेसु मिच्छादिट्टिको इमं खादामीति आह । अथापरो मा एव मकासि, “नमो बुद्धया”ति वाचको एसोति, खादामेवेतन्ति वत्वा इतरेन यावततियं वारियमानोपि गन्त्वा तस्स पादे गहेत्वा आकट्ठि । तस्मिं खणे दारको पुब्बपरिचयेन “नमो बुद्धया”ति आह तं सुत्वा यक्खो भयप्पत्तो लोमहट्ठो हत्थं विस्सज्जेत्वा पटिक्कम्म अट्ठासि । अहो अच्छरियं बुद्धानुभावं अब्भुतं, एवं अत्तं अनीय्यातेत्वा परिचयेन “नमो बुद्धया”ति वुत्तस्सपि भयं छम्भितत्तं उपद्ववं वा न होति । पगेव अत्तं नीय्यातेत्वा यावजीवं बुद्धं सरणं गतस्साति । वुत्तज्झि ।

१. यथापि सिखिनो नादं, भुजङ्गानं भयावहं ।
एवं बुद्धोति वचनं, अमनुस्सानं भयावहं ॥
२. यथा मन्तस्स जप्पेन, विलयं याति किब्बिसं ।

एवं बुद्धोति वचनेन, अपयन्ति [पहायन्ति इतिसब्बत्थ] पिसाचका ॥

३. अग्निं दिस्वा यथा सित्थं, दूरतोव विलीयति ।
दिस्वानेवं सरणगतं, पेता पेन्तिव [पेतापेन्ताव इतिकत्थचि] दूरतो ॥
४. पवरं बुद्धइच्चेत, मक्खरद्वयमब्भुतं ।
सब्बो पद्दवनासाय, थिरपाकार मुग्गतं ॥
५. सत्तरतनपासादं, तमेव वजिरं गुहं ।
तमेव नावं दीपं तं, तमेव कवचं सुभं ॥
६. तमेव सिरसि भासन्तं, किरीटं रतनामयं ।
ललाटे तिलकं रम्मं, कप्पूरं नयनद्वये ॥
७. ताडङ्कं कण्णयुगले, सोण्णमाला गले सुभा ।
एकावळि तारहार, भारा जत्तुसु लङ्कता ॥
८. अङ्गदं बाहुमूलस्स, करग्गे वलयं तथा ।
अङ्गुलिस्वङ्गुलियञ्च, खग्गं मङ्गलसम्मत्तं ॥
९. सोण्णा तपत्त मुण्हीसं, सबान्णं सरासनं ।
तमेव सब्बालङ्कारं, तमेव दुरितापहं ॥
१०. तस्मा हि पण्डितो पोसो,
लोकलोचनसत्थुनो ।
सरणं तस्स गन्तेव,
गुणनामं एहिपस्सिकं ॥
११. नमोति वचनं पुब्बं, बुद्धायेति गिरं तदा ।
सुपन्तेन कुमारेन, मिच्छादिट्ठिकसूनुना ॥
१२. सुत्वा वुत्तं पिसा चापि, मनुस्सकुणपे रता ।
न हिंसन्ति अहो बुद्ध, गुणसारमहन्तताति ॥

अथ सम्मादिट्ठिकयक्खो मिच्छादिट्ठिकस्स यक्खस्स एवमाह, अयुत्तं भो तया कतं । बुद्धगुणे पहारो दिन्नो, दण्डकम्मं तया कातब्बन्ति, तेन किंमया सम्म कातब्बन्ति वुत्ते बुभुक्खितस्स आहारं देहीति आह । ततो सो साधूति वत्वा यावाहं आगच्छामि, त्वं तावेत्थ वच्छाहीति वत्वा बिम्बिसाररञ्जो कञ्चनतट्टके वड्ढितं रसभोजनं आहरित्वा कुमारस्स पितुवण्णेन दारकं भोजेत्वा पुन कुमारेन वुत्तबुद्धवचनञ्च अत्तना कतवायामं चाति सब्बं तट्टके लिखित्वा इदं रञ्जोयेव पञ्जायतूति

अधिद्वाय अगमंसु, अथ पभाताय रत्तिया रज्जो भोजनकाले राजपुरिसा तत्थ तट्टकं अदिस्वा नगरं उपपरिक्खन्ता सकटे दारकज्ज तट्टकज्ज दिस्वा तट्टकेन सद्धिं तं गहेत्वा रज्जो दस्सेसुं । राजा तट्टके अक्खरादीनि दिस्वा वाचेत्वा तस्स गुणे पसन्नो महन्तेन यसेन सद्धिं सेट्ठिद्वानमदासि ।

१३. जिनस्स नामं सुपिनेन पेवं,
न होति भीतिं लपनेन यस्मा ।
तस्मा मुनिन्दं सततं सराथ,
गुणे सरन्ता सरणज्ज याथाति ॥

मिच्छादिट्ठिकस्स वत्थुं दुतियं ।

२३. पादपीठिकाय वत्थुमि अयमानुपुब्बीकथा

जम्बुदीपे महाबोधितो किर दक्खिणपस्से एतं पच्चन्तनगरं अहोसि । तत्थ सद्धासम्पन्नो रतनत्तयमामको एको उपासको पटिवसति । तदा एको खीणासवो भगवता परिभुत्तं पादपीठं थविकाय पक्खिपित्वा गतगतद्वाने पूजेन्तो अनुक्कमेन तं नगरं सम्पापुणित्वा सुनिवत्थो सुपारुतो पत्तं गहेत्वा अन्तरवीथिं पटिपज्जि युगमत्तदसो पब्बज्जालीलाय जनं परितोसेन्तो । अथ सो उपासको तथा गच्छन्तं थेरं दिस्वा पसन्नमानसो उपगन्त्वा पच्चपतिट्ठितेन वन्दित्वा पत्तं गहेत्वा भोजेत्वा निबद्धं मम गेहं आगमनमिच्छामि, ममानुकम्पाय एत्थेव वसथ सामीति याचित्वा नगरासन्ने रमणीये वनसण्डे नदीकूले पण्णसालं कत्वा थेरस्स तं नीय्यातेत्वा चतुपच्चयेहि पटिजगन्तो मानेन्तो पूजेन्तो वसति । थेरोपि तत्थ फासुकद्वाने भगवता परिभुत्तपादपीठधातुं निधाय वालुकाहि थूपं कत्वा निच्चं गन्धधूपदीपपुष्पपूजादीहि पूजयमानो वासं कप्पेति । तस्मिं समये तस्सो पासकस्स अनन्तरगेहवासिको एको इस्सरभत्तिको अत्तनो देवतं निबद्धं नमस्सति । तं दिस्वास्स उपासको बुद्धगुणे वत्वा अखेत्ते सम्म मा विरियं करोहि । पजहेतं दिट्ठिति आह । ततो सो केराटिको इस्सरभत्तिको को ते सत्थु गुणानुभावो, अम्हाकं इस्सरस्स गुणोव महन्तोति वत्वा तस्स अगुणं गुणन्ति कथेन्तो आह ।

१. तिपुरं सो विनासेसि, ललाटनयनगिना ।
असुरेच विनासेसि, तिसूलेन महिस्सरो ॥
२. जटाकलापमावत्तं, नच्चती दिनसन्धियं ।
वादेति भेरिवीणादिं, गीतंचापि स गायति ॥
३. भरियायो तस्स तिस्सो, जटायेकं समुब्बहे ।
एकमेकेन पस्सेन, पस्समानो चरेककं ॥
४. हत्थिचम्मम्बरधरो, तेनेव वारिता तपो ।
असादिसेहि पुत्तेहि, रूपेन च सुपाकटो ॥
५. रत्तिया च मधुपाने च, ब्यावटो सब्बदा च सो ।

मनुस्सट्ठिधरो सीस, कपालेनेस भुज्जकि ॥

६. न जातो न भयं तस्स, मरणं नत्थि सस्सतो ।
ईदिसो मे महादेवो, नत्थज्जस्सीदिसो गुणोति ॥

तं सुत्वा उपासको सम्म तुहं इस्सरस्स एते गुणा नाम ताव होन्तु । अगुणा नाम कित्तका होन्तीति वत्वा भगवतो सकलगुणे संहरित्वा कथेन्तो आह ।

७. लोके सब्बसवन्तीनं, आधारो सागरो यथा ।
सब्बेसं गुणरासीनं, आरोव तथागतो ॥
८. चराचरानं सब्बेसं, आरोव धरा अयं ।
तथा गुणानं सब्बेसं, आरोव तथागतो ॥
९. एवं सन्तो वियत्तोच [वियन्तो इतिकत्थचि], एवं सो करुणापरो ।
एव मिद्धिविधा तस्स, एवमेवं गुणा इति ॥
१०. बुद्धोपि सक्कोति न यस्स वण्णे,
कप्पम्पि वत्वा खयतं गमेतुं ।
पगेव च ब्रह्मसुरा सुरेहि,
वत्तुं न हानन्तगुणस्स वण्णन्ति ॥

एवं वदन्ता पन ते उभोपि अम्हाकं देवो उत्तमो अम्हाकं देवो उत्तमोति कलहं वट्ठेत्वा रज्जो सन्तिकमगमंसु, राजा तेसं कथं सुत्वा तेनहि तुम्हाकं देवतानं महन्तभावं इद्धिपाटिहारियेन जानिस्साम । दस्सेथ तेहि नो इद्धिति नगरे भेरिं चरापेसि । इतो किर सत्ताहच्चयेन इमेसं द्विन्नं सत्थारानं पाटिहारियानि भविस्सन्ति । सब्बे सन्निपतन्तूति तं सुत्वा नानादिसासु बहू मनुस्सा समागमंसु, अथ मिच्छादिट्ठिका अज्ज अम्हाकं देवस्स आनुभावं पस्सामाति महन्तं पूजं करोन्तो तत्थ सारं नादसंसु, सम्मादिट्ठिकापि अज्ज अम्हाकं भगवतो आनुभावं पस्सिस्सामाति वाळुकाथूपं गन्त्वा गन्धमालादीहि पूजेत्वा पदक्खिणं कत्वा अज्जलिम्पग्गह् अट्ठंसु । अथ राजापि बलवाहनपरिवृतो एकमन्ते अट्ठासि । नानासमयवादिनोपि अज्ज तेसं पाटिहारियं पस्सिस्सामाति मज्जातिमज्जं कत्वा अट्ठंसु । तेसं समागमे सम्मादिट्ठिका वाळुकाथूपं मभिमुखं कत्वा अज्जलिम्पग्गह् सामि अम्हाकं भगवा सब्बबुद्धकिच्चाणि निट्ठापेत्वा अनुपादिसेसाय निब्बाणधातुया परिनिब्बायि । सारिपुत्तमहामोगल्लानादयो असीतिमहासावकापि परिनिब्बायिंसु, नत्थेत्थ अम्हाकं अज्जं पटिसरणन्ति वत्वा सच्चकिरियं करोन्ता आहंसु ।

११. आपाणकोटिं बुद्धस्स, सरणं नो गता यदि ।
तेन सच्चेन यं धातु, दस्सेतु पाटिहारियं ॥

१२. आपाणकोटिं धम्मस्स, सरणं नो गता यदि ।

तेन सच्चेन यं धातु, दस्सेतु पाटिहारियं ॥

१३. आपाणकोटिं सङ्खस्स, सरणं नो गता यदि ।
तेन सच्चेन यं धातु, दस्सेतु पाटिहारियं ॥

१४. रामकाले मुनिन्दस्स, पादुका चासि अब्भुता ।
तेन सच्चेन यं धातु, दस्सेतु पाटिहारियं ॥

१५. छद्दन्तकाले मुनिनो, दाठा छरंसिरज्जिता ।
तेन सच्चेनयं धातु, निच्छारेतु छ रंसियो ॥

१६. जातमत्तो तदा बुद्धो, ठितो पङ्कजमुद्धनि ।
निच्छारेसासंभवाचं, अग्गो सेट्ठोतिआदिना ।
तेन सच्चेनयं धातु, दस्सेतु पाटिहारियं ॥

१७. निमित्ते चतुरो दिस्वा, निक्खन्तो अभिनिक्खमं ।
तेन सच्चेन यं धातु, दस्सेतु पाटिहारियं ॥

१८. मारसेनं पलापेत्वा, निसिन्नो बुज्झि बोधियं ।
तेन सच्चेन यं धातु दस्सेतु पाटिहारियं ॥

१९. धम्मचक्कं पवत्तेसि, जिनो सिपतने तदा ।
तेन सच्चेन यं धातु, दस्सेतु पाटिहारियं ॥

२०. नन्दोपनन्दभोगिन्दं, नागं नालागिरिक्खयं ।
आळवका दयो यक्खे, ब्रह्मानो च बका दयो ॥

२१. सच्चकादिनिगण्ठेच, कूटदन्ता दयो द्विजे ।
दमेसि तेन सच्चेन, दस्सेतु पाटिहारियंति ॥

एवञ्च पन वत्वा उपासका अम्हाकं अनुकम्मं पटिच्च महाजनस्स मिच्छादिट्ठिभेदनत्तं पाटिहारियं दस्सेथ सामीति आराधेसुं । अथ बुद्धानुभावञ्च थेरानुभावञ्च उपासकानं सच्चकिरियानुभावञ्च पटिच्च वाळुकाथूपं द्विधा भिन्दित्वा पादपीठधातु आकास मब्भुगन्त्वा छब्बण्णरंसियो विस्सज्जेन्ती विलासमाना अट्ठासि । अथ महाजना चेलुक्खेपसहस्सानि पवत्तेन्ता साधुकीळ्हं कीळन्ता महानादं पवत्तेन्ता महन्तं पूजमकंसु । मिच्छादिट्ठिकापि इमं अच्छरियं दिस्वा विम्हितमानसा मिच्छादिट्ठिं भिन्दित्वा रतनत्तयपरायणा सरण मगमंसूति ।

२२. फुट्ठोपि पादेन जिनस्स एवं,
कलिङ्गरो पा सि महानुभावो ।

लोकेकनाथस्स अनासवस्स,
महानुभावो हि अचिन्तनीयोति ॥

पादपीठिकाय वत्थुं ततियं ।

२४. उत्तरसामणेरस्स वत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

सो किर पुरिमबुद्धेसु [पुरिमबुद्धे इतिसब्बत्थ] कताधिकारो तत्थ तत्थ भवे विवट्टपनिस्सयं पुञ्जं उपचिनन्तो सुमेधस्स भगवतो काले विज्जाधरो हुत्वा हिमवति पटिवसति । तदा सुमेधो नाम सम्मासम्बुद्धो विवेक मनुबूहन्तो हिमवन्तं गन्त्वा रमणीये पदेसे पल्लङ्कं आभुजित्वा निसीदि । तदा विज्जाधरो आकासेन गच्छन्तो छब्बण्णरंसीहि विराजमानं भगवन्तं दिस्वा तीहि कणिकारपुप्फेहि पूजेसि, पुप्फानि बुद्धानुभावेन सत्थु उपरि छत्ताकारेन अट्ठंसु, सो तेन भीय्योसो मत्ताय पसन्नचित्तो हुत्वा अपरभागे कालंकत्वा तावतिसभवने निब्बत्तित्वा उळारं दिब्बसम्पत्तिमनुभवन्तो यावतायुकं तत्थ ठत्वा ततो चुतो देवमनुस्सेसु संसरन्तो इमस्मिं बुद्धुप्पादे राजगहनगरे ब्राह्मणमहासालस्स पुत्तो हुत्वा निब्बत्ति । उत्तरोतिस्स नामं अहोसि । सो उत्तमरूपधरो विज्जुतं पत्तो ब्राह्मणविज्जासु निष्फत्तिं पत्त्वा जातिया रूपेण विज्जाय सीलाचारेण च लोकस्स महनीयो जातो, तस्स तं पञ्चासम्पत्तिदिस्वा वस्सकारो मगधमहामत्तो अत्तनो धीतरं दातुकामो हुत्वा अत्तनो अधिप्पायं पवेदेसि । सो निस्सरणज्झासयताय तं पटिक्खित्वा कालेनकालं धम्मसेनापतिं पथिरुपासन्तो तस्स सन्तिके धम्मं सुत्वा पटिलद्धसद्धो पब्बजित्वा वत्तसम्पन्नो हुत्वा थेरं उपट्ठहति । तेन च समयेन थेरस्स अज्जतरो आबाधो उप्पन्नो होति, तस्स भेसज्जत्थाय उत्तरसामणेरो पातोव पत्तचीवर मादाय विहारतो निक्खम्म अन्तरामगगे तळाकस्स तीरे पत्तं ठपेत्वा उदकसमीपं गन्त्वा मुखं धोवति, तदा अज्जतरो उम्मगगचोरो कतकम्मो आरक्खपुरिसेहि अनुबद्धो अगगद्वारेनेव नगरतो निक्खमित्वा पलायन्तो अत्तना गहितं रतनभण्डिकं सामणेरस्स पत्ते पक्खित्वा पलायि । सो सामणेरपि पत्तसमीपं [सत्तुसमीपं इतिपि कत्थचि] उपगतो होति, चोरं अनुबन्धन्ता राजपुरिसा सामणेरस्स पत्ते भण्डिकं दिस्वा अयं चोरो, इमिना चोरियं कतन्ति सामणेरं पच्छाबाहं बन्धित्वा वस्सकारस्स ब्राह्मणस्स दस्सेसुं । वस्सकारो च तदा रज्जो विनिच्छये नियुत्तो हुत्वा छेज्जभेज्जं अनुसासति । सो एसो पुब्बे मम वचनं नादियि । सुद्धपासण्डियेसु पब्बजीति च बद्धाघातत्ता तं कम्मं असोधेत्वाव जीवन्तमेवेतं सूले उत्तासेथाति आणा पेसि, राजपुरिसा तं निम्बसूले उत्तासेसुं । सामणेरो सूलग्गे निसिन्नो उपज्झायस्स मे को भेसज्जं आहरिस्सतीति सारिपुत्तथेरं सरि । ततो थेरो तं पवत्तिं जत्वा सम्मासम्बुद्धस्स कथेसि, भगवापि महासावकपरिवृतो तस्स आणपरिपाकं ओलोकेत्वा तं ठानमगमासि । ततो भगवतो निक्खन्तभावा सकलनगरे कोलाहलं अहोसि, महाजनकायो सन्निपति । अथ भगवा विप्फुरन्तहत्थतले नखमणिमयूखसम्भिन्नपीताभासताय पग्घरन्तजातिहिङ्गुलकसुवण्णरसधाराविय जालावगुण्ठितमुदुतलुनङ्गुलं हत्थं उत्तरस्स सीसे ठपेत्वा उत्तर इदं ते पुब्बे कतपापकम्मस्स फलं उप्पन्नं, तत्थ तया पच्चवेक्खणबलेन अधिवासना कातब्बाति आह । तेनेव आह ।

१. अतीते किर एकस्मिं, गामे त्व मसि दारको ।
दारेकेहि समागम्म, कीळन्तो केळिमण्डले ॥
२. गहेत्वा सुखुमं सूकं, तदा त्वं निम्बजल्लिया ।
उत्तासेसि तत्थ सूले, जीवमानकमक्खिकं ॥
३. अपरम्पि ते पापकम्मं, पवक्खामि सुणोहि मे ।

ओवदन्तिं हितेन त्वं, अतीते सकमातरं ॥

४. जीवसूले निसीदाति, कोपेनाभिसपी तुवं ।
इमेहि द्वीहि पापेहि, सरं संसारसागरे ॥
५. पञ्चजातिसते अच्छि, जीवसूलमि निम्बजे ।
अयं ते चरिमा जाति, एत्थापिच विपच्चि सोति ॥

एवमादिना नयेन तस्स अज्झासयानुरूपेण धम्मं देसेसि, उत्तरो अमताभिसेकसदिसेन सत्थुनो हत्थसम्पस्ससज्जातपसादसोमनस्सताय उळारं पीतिपामोज्जं पटिलभित्वा यथापरिचितं विपस्सनामगं समारूळ्हो जाणस्स परिपाकं गतत्ता सत्थु देसनाविलासेन मग्गपटिपाटिया सब्बकिलेसे खेपेत्वा छळभिज्जो अहोसि । धम्मं सुत्वा तत्थ समागतानं देवमनुस्सानं चतुरासीतिपाणसहस्सानं धम्माभिसमयो अहोसीति वदन्ति । उत्तरो पन छळभिज्जो हुत्वा सूलतो उट्ठित्वा आकासे ठत्वा पाटिहारियं दस्सेसि । महाजना अच्छरियब्भुतचित्ता जाता अहेसुं । तावदेवस्स वणोरुन्धि, सो भिक्खूहि आवुसो तादिसं दुक्खं अनुभवन्तो कथं त्वं विपस्सनं अनुयुज्जितुं सक्खीति पुट्ठो पगेव मे आवुसो संसारे आदीनवो सङ्गारानज्ज सभावो सुदिट्ठो । तस्माहं तादिसं दुक्खं अनुभवन्तोपि असक्खिं विपस्सनं वट्ठेत्वा विसेसं अधिगन्तुंति आह । अथापरभागे सो भिक्खुसङ्गमज्जे अत्तनो पुब्बचरिता पदानं पकासेन्तो इमा गाथा अभसि ।

६. सुमेधो नाम सम्बुद्धो, द्वित्तिसवरलखणो ।
विवेककामो सम्बुद्धो, हिमवन्त मुपागमि ॥
७. अज्झोगहेत्वा हिमवन्तं, अगगो कारुणिको मुनि ।
पल्लङ्कं आभुजित्वान, निसीदि पुरिसुत्तमो ॥
८. विज्जाधरो तदा आसिं, अन्तलिक्खचरो अहं ।
तिसूलं सुकतं गय्ह, गच्छामि अम्बरे तदा ॥
९. पब्बतगगे यथा अग्गि, पुण्णमासेव चन्दिमा ।
वनं ओभासते बुद्धो, सालराजाव फुल्लितो ॥
१०. वनग्गा निक्खमित्वान, बुद्धरंसी विधावरे ।
नलगिवण्णसङ्कासा, दिस्वा चित्तं पसादयिं ॥
११. विचिनं अद्दसं पुप्फं, कणिकारं देवगन्धिकं ।
तीणि पुप्फानि आदाय, बुद्धसेट्ठं अपूजयिं ॥
१२. बुद्धस्स आनुभावेन, तीणि पुप्फानि मे तदा ।
उद्धवण्टा अधोपत्ता, छायां कुब्बन्ति सत्थुनो ॥

१३. तेन कम्मेन सुकतेन, चेतनापणिधीहिच ।
जहित्वा मानुसं देहं, तावतिसमगञ्छहं ॥
१४. तत्थ मे सुकतं ब्यम्हं, कणिकारीति जायति ।
सट्ठियोजन मुब्बेधं, तिसयोजनवित्थतं ॥
१५. सहस्सखण्डं सतभेण्डु, धजालु हरितामयं ।
सतसहस्सानि ब्यूहानि, ब्यम्हे पातुरहंसु मे ॥
१६. सोण्णमया मणिमया, लोहितङ्कमया पिच ।
फलिका पिच पल्लङ्का, यदिच्छक यदिच्छका ॥
१७. महारहञ्च सयनं, तूलिकं विकतीयकं ।
उदलोमिकएकन्तं, बिम्बोहनसमायुतं ॥
१८. भवना निक्खमित्वान, चरन्तो देवचारिकं ।
यदा इच्छामि गमनं, देवसंघपुरक्खतो ॥
१९. पुप्फस्स हेट्ठा तिट्ठामि, उपरिच्छदनं मम ।
समन्ता योजनसतं, कणिकारेहि छादितं ॥
२०. सट्ठितुरियसहस्सानि, सायं पातं उपट्ठुहं ।
परिवारेन्ति मं निच्चं, रत्तिन्दिवमतन्दिता ॥
२१. तत्थ नच्चोहि गीतेहि, तालेहि वादितेहि च ।
रमामि खिड्डारतिया, मोदामि कामकामहं ॥
२२. तत्थ भुत्वा च पित्वा च, मोदामि तिदसे तदा ।
नारीगणेहि सहितो, मोदामि ब्यम्हमुत्तमे ॥
२३. सतानं पञ्चक्खत्तुञ्च, देवरज्ज मकारयिं ।
सतानं तीणिक्खत्तुञ्च, चक्कवत्ती अहोसहं ।
पदेसरज्जं विपुलं, गणनातो असंखियं ॥
२४. भवाभवे संसरन्तो, महाभोगं लभामहं ।
भोगे मे ऊनता नत्थि, बुद्धपूजायि दं फलं ॥
२५. द्वे मे भवे संसरामि, देवत्ते अथ मानुसे ।

- अञ्जं गतिं न जानामि, बुद्धपूजायिदं फलं ॥
२६. द्वे मे कुले पजानामि, खत्तिये चापि ब्राह्मणे ।
नीचे कुले न जानामि, बुद्धपूजायिदं फलं ॥
२७. हत्थियानं अस्सयानं, सिविकं सन्दमानिकं ।
लभामि सब्बमेवे तं, बुद्धपूजायिदं फलं ॥
२८. दासीगणं दासगणं, नारियो च अलङ्कता ।
लभामि सब्ब मेवे तं, बुद्धपूजायिदं फलं ॥
२९. कोसेय्यकम्बलियानि, खोमकप्पासिकानिच ।
लभामि सब्बमेवेतं, बुद्धपूजायिदं फलं ॥
३०. नववत्थं नवफलं, नवग्गरसभोजनं ।
लभामि सब्बमेवेतं, बुद्धपूजायिदं फलं ॥
३१. इमं खाद इमं भुञ्ज, इमम्हि सयने सय ।
लभामि सब्बमेवेतं, बुद्धपूजायिदं फलं ॥
३२. सब्बत्थ पूजितो होमि, यसो अच्चुग्गतो मम ।
महेसक्खो घदा होमि, अभेज्जपरिसो सदा ।
जातीनं उत्तमो होमि, बुद्धपूजायिदं फलं ॥
३३. सीतं उण्हं न जानामि, परिळाहो न विज्जति ।
अथो चेतसिकं दुक्खं, हदये मे न विज्जति ॥
३४. सुवण्णवण्णो हुत्वान, संसरामि भवाभवे ।
वेवण्णियं न जानामि, बुद्धपूजायिदं फलं ॥
३५. देवलोका चवित्त्वान, सुक्कमूलेन चोदितो ।
सावत्थियं पुरे जातो, महासाले सुअड्ढके ॥
३६. पञ्चकामगुणे हित्वा, पब्बजिं अनगारियं ।
जातिया सत्तवस्सोहं, अरहत्तमपापुणिं ॥
३७. उपसम्पादयी बुद्धो, गुणमञ्जाय चक्खुमा ।
तरुणोव पूजनीयो हं, बुद्धपूजायिदं फलं ॥

३८. दिब्बचक्खुं विसुद्धं मे, समाधिकुसलो अहं ।
अभिज्जापारमिप्पत्तो, बुद्धपूजायिदं फलं ॥
३९. पटिसम्भिदा अनुप्पत्तो, इद्धिपादेसु कोविदो ।
सद्धम्मे पारमिप्पत्तो, बुद्धपूजायिदं फलं ॥
४०. तिसकप्पसहस्सम्हि, यं बुद्धमभिपूजयिं ।
दुग्गतिं नाभिजानामि, बुद्धपूजायिदं फलं ॥
४१. किलेसा झापिता मय्हं, भवा सब्बे समूहता ।
नागोव बन्धनं छेत्वा, विहरामि अनासवो ॥
४२. स्वागतं वत मे आसि, बुद्धसेट्ठस्स सन्तिकं ।
तिस्सो विज्जा अनुप्पत्तो, कतं बुद्धस्स सासनं ॥
४३. पटिसम्भिदा चतस्सो च, विमेक्खा पिच अट्टिमे ।
छळभिज्जा सच्छिकता, कतं बुद्धस्स सासनंति ।
तं सुत्वा बहू कुसलकम्मपरायणा अहेसुं ॥
४४. सहेतुका पच्छिमिकापि सत्ता,
पापं न सक्कोन्ति जहातुमेवं ।
अनिच्छमानेहि जनेहि दुक्खं,
आराव पापं परिवज्जनीयंति ॥

उत्तरसामणेरस्स वत्थुं चतुत्थं ।

२५. कवीरपट्टन वत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

जम्बुदीपे किर चोळरट्टे कावीरपट्टनं नाम अहोसि । तत्थ माहिस्सरिका बहू मिच्छादिट्टिका वसन्ति । तत्थेकस्मिं देवालये चित्तकम्मं करोन्ता एकस्मिं फलके इस्सरस्स ओनमित्वा वन्दनाकारं भगवतो रूपं अकंसु । तस्मिं समये तत्थ बहू उपासका तं देवकुलं गन्त्वा तत्थ तत्थ चित्तकम्मानि ओलोकेन्ता तस्मिं फलके तं चित्तकम्मं अदसंसु । दिस्वान ते अहो अम्हेहि अपस्सितब्बं पस्सितं । सदेवके लोके समारके सब्रह्मके सस्समणब्राह्मणियासदेवमनुस्साय पजाय च अपरिमाणेसु चक्कवाळेसु भगवतो उत्तरितरं ठपेत्वा समसमोपि नत्थि । सकलेहि सत्तनिकायेहि वन्दनीयो पूजनीयो भगवा । अननुरूपं तस्स एतेहि कतंति रोदन्ता परिदेवन्ता राजद्वारं गन्त्वा उग्घोसेसुं, तं सुत्वा राजा ते पक्कोसापेत्वा कस्मा तुम्हे उग्घोसेथाति पुच्छि, ते एव माहंसु । देव अम्हाकं भगवा देवातिदेवो सक्कातिसक्को ब्रह्मातिब्रह्मा मेरुव अचलो सागरो गम्भीरो आकासोव अनन्तो पथवीव पत्थटोतिआदीहि भगवतो गुणं वण्णेसुं । तेन वुत्तं अपदाने ।

१. बत्तिसलक्खणधरो, सुनक्खत्तोव चन्दिमा ।

- अनुब्यञ्जनसम्पन्नो, सालराजाव फुल्लितो ॥
२. रंसिजालपरिक्खित्तो, दित्तोव कनकाचलो ।
ब्यामप्पभापरिवुतो, सतरंसि दिवाकरो ॥
  ३. सोण्णा ननो जिनवरो, समणीव सिलुच्चयो ।
करुणापुण्णहदयो, विवट्टो विय सागरो ॥
  ४. लोकविस्सुतकित्तीव, सिनेरुव नगुत्तमो ।
यससा विततो धीरो, आकाससदिसो मुनि ॥
  ५. असङ्गचित्तो सब्बत्थ, अनिलो विय नायको ।
पतिट्ठा सब्बभूतानं, महीव मुनिसुत्तमो ॥
  ६. अनूपलित्तो लोकेन, तोयेन पदुमं यथा ।
कुवादगच्छदहनो, अग्गिक्खन्धोव सोभति ॥
  ७. अगदो विय सब्बत्थ, किलेसविसनासको ।
गन्धमादनसेलोव, गुणगन्धविभूसितो ॥
  ८. गुणानं आकरो धीरो, रतनानंव सागरो ।
सिन्धूव वनराजीनं, किलेसमलहारको ॥
  ९. विजयीव महायोधो, मारसेनप्पमद्दनो ।
चक्कवत्तीव सो राजा, बोज्झङ्गरतनिस्सरो ॥
  १०. महाभिसक्कसङ्कासो, दोसब्बाधित्तिकिच्छको ।
सल्लकत्तो यथा वेज्जा, दिट्ठिगण्डविफालको ॥
  ११. सत्था नो भगवा देव, महाब्रह्मेहि वन्दितो ।
देविन्दसुरसिद्धेहि, वन्दनीयो सदा दरा ॥
  १२. सब्बेसु चक्कवाळेसु, ये अग्गा ये च पूजिता ।
तेसमग्गो महाराज, भगवा नो पतापवाति ॥

अयुत्तं देव देवकुलेहि कर्तंति आहंसु । तं सुत्वा राजा भो सब्बेपि मनुस्सा अत्तनो अत्तनो देवतानं महन्तभावं कथेन्ति । तुम्हाकं पन सत्थुनो महन्तभावं कथं अम्हाकं जानापेथाति, उपासका न गरु त्वं महाराज फलकं आहरापेत्वा सुद्धवत्थेन वेठेत्वा तं अत्तनो मुट्ठिकाय लज्जित्वा सुरक्खितसुगोपिते एकस्मिं देवकुले ठपेत्वा सत्ताहच्चयेन आहरापेत्वा तं ओलोकेथ,

तदा नो सत्थुनो महन्तानुभावं जानाथाति आहंसु, अथ राजा तेसं वुत्तनियामेनेव कारापेत्वा अन्तोदेवकुले ठपेत्वा सब्बद्वारानि पिदहित्वा लञ्छेत्वा रक्खेय्याथाति नियोजेसि । ततो ते उपासका सब्बे सन्निपतित्वा सत्ताहं दानं देन्ता सीलं रक्खन्ता उपोसथकम्मं करोन्ता सब्बसत्तेसु मेत्तिं भावेन्ता सब्बसत्तानं अत्तना कतपुञ्जेसु पत्तिं देन्ता तिण्णं रतनानं पूजं करोन्ता एवं उग्घोसेसुं । अम्हाकं कतकुसलनिस्सन्देन लोके महिद्धिका महानुभावा सब्बे देवा च लोकं पालेन्ता चत्तारो महाराजानो च अम्हाकं सत्थुनो उपट्ठानाय [उपट्ठाय इतिसब्बत्थ] ठितभावं दस्सेन्तूति सच्चकिरियं अकंसु । अथ तेसं पुज्जानुभावेन तस्मिं खणे सक्कस्स देवरज्जो पण्डुकम्बलसिलासनं उण्हाकारं दस्सेसि । ततो सो मनुस्सलोकं ओलोकेन्तो मिच्छादिट्ठीहि कतं तं विप्पकारं दिस्वा संविग्गो आगन्त्वा इस्सरं भगवतो पादे वन्दित्वा सयिताकारं कत्वा तं पवत्तिं उपासकानं कथेत्वा सकट्टानमेव अगमासि । ततो सत्तमे दिवसेपातोव ते सब्बेपि रज्जो सन्तिकं गन्त्वा वन्दित्वा एवमाहंसु । देव इस्सरो अम्हाकं भगवतो पादे सिरसा वन्दित्वा निपन्नोति । अथ राजा तेसं कथं सुत्वा नगरे भेरिं चरापेत्वा महाजने सन्निपातेत्वा तेहि परिवुतो देवकुलं गन्त्वा लञ्छं भिन्दापेत्वा द्वारं विवरित्वा फलकं आहरापेत्वा वेठितसाटके मोचापेसि । अथ राजा च महाजनो च तं महन्तं पाटिहारियं दिस्वा मिच्छादिट्ठिं पहाय सब्बे सत्थुनो सरणं मगमंसु । अथ राजा तं देवकुलं भिन्दापेत्वा महन्तं रमणीयं विहारं कारापेत्वा यावजीवं पुज्जकम्मं कत्वा देवलोके निब्बत्ति ।

१३. अनब्भुतं सत्थु धरीयमाने,
करोन्ति दिस्वा कुसलानि इद्धि ।
ये तं मुनिन्दे परिनिब्बुतम्हि,
करोन्ति पुज्जानि महब्भूतं येति ॥

कावीरपट्टनवत्थुं पञ्चमं ।

२६. चोरघातकवत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

एकस्मिं किर समये अम्हाकं भगवा सावत्थियं उपनिस्साय जेतवने विहरति धम्मदेसनाय महाजनस्स सग्गमोक्खसम्पदं ददमानो । तस्मिंसमये पञ्चसत्ता चोरा अटवितो नगरं आगन्त्वा रत्तिभागे चोरकम्मं कत्वा तेन पुत्तदारे पोसेन्ति । अथेकदिवसं चोरा चोरकम्मत्थाय नगरं पविसन्ता नगरद्वारे एकं दुक्खितं जनपदमनुस्सं पस्सित्वा हम्भो कत्थ वसतीति पुच्छंसु, सो अत्तजना जनपदवासिभावं पकासेसि । अथस्स ते कस्मा भो इमिना दुक्खवासेन वसिस्ससि, एहि अम्हेहि सद्धिं चोरकम्मं करोन्तो वत्थालङ्कारसम्पन्नो पुत्तदारं पोसेहि । इमिना कपणवासेन न वसाति आहंसु । सो पनिमे युत्तं कथेन्तीति तेसं वचनं सम्पटिच्छि । अथ ते एवं सति अम्हेहि सद्धिं आगच्छाहीति वत्त्वा नं गहेत्वा अन्तो नगरं पविट्ठा तत्थ तत्थ विलुम्पन्ता चोरकम्मं अकंसु । तदा जानपदिको लद्धविभवो इममेव वरतरन्ति तेहि सद्धिं चोरकम्मं करोन्तो जीविकं कप्पेसि, अथेकदिवसं राजपुरिसा कतकम्मे ते सब्बेव गहेत्वा पच्छाबाहं गाळ्हं बन्धित्वा कोसलरज्जो दस्सेसुं, राजा ते दिस्वा एवमाह, भणे तुम्हाकं अन्तरे यो एतेसं मारेत्वा जीवितक्खयं पापेस्सति, तस्स जीवितदानं दम्मीति, तं सुत्वा ते चोरा सब्बे अज्जमज्जजातिसुहदसम्बन्धभावेन तं न इच्छिंसु । सो पन जनपदवासी मनुस्सो अहमेते सब्बे मारेस्सामीति रज्जो वत्त्वा तेनानुज्जातो ते सब्बे मारेसि । तं दिस्वा तुट्ठो राजा तस्स चोरघातकम्मं अदासि । सो चोरे च वज्झप्पत्ते च मारेन्तो पञ्चवीसतिवस्सानि वसन्तो अपरभागे महल्लको अहोसि । अथ सो मन्दबलत्ता कतिपयपहारेनापि चोरं मारेतुं न सक्कोति, राजा तं जत्वा अज्जस्स चोरघातकम्मं अदासि । अथ सो चोरघातकम्मा [चोरघातकम्म इतिपिकत्थचि] परिहीनो अत्तनो गेहे वसति । तदा अज्जतरो मनुस्सो मन्तं परिवत्तेत्वा नासावातेन मनुस्समारणकमन्तं जानाति । तथाहि

हत्थपादकण्णनाससीसादीसु यंकिञ्चि छेज्जभेज्जं कत्तुकामो मन्तं परिवत्तेत्वा नासावातं विस्सज्जेति । तं तं ठानं छिज्जति भिज्जति, एवं महानुभावो सो मन्तो, अथ सो तं पुरिसं उपट्ठित्वा मन्तं लभित्वा रज्जो सासनं पेसेसि । अहं इतो पुब्बे महल्लकत्ता चोरानं हत्थपादादयो दुक्खेन छेज्ज भेज्जं करोमि, मारेतब्बेपि दुक्खेन मारेमि । इदानीं पनाहं तथा न करोमि, मम मन्तानुभावेन छेज्जभेज्जकम्मं करिस्सामीति । राजा तं सासनं सुत्वा साधूति तं पक्कोसापेत्वा ठानन्तरं तस्सेव पाकतिक मकासि । सो ततो पट्ठाय तं कम्मं करोन्तो पुन पञ्चवस्सानि अतिक्कामेसि । सो महल्लको खीणायुको दुब्बलो मरणमञ्चपरायणो हुत्वा मरणवेदनादुक्खेन महन्तेन भयानकेन सद्देन विस्सरं विरवन्तो निमीलितेन चक्खुना भयानकं नरकगिजालापज्जलन्तअयकूटमुग्गरधरे निरयपाले च पस्सन्तो निपन्नो होति, ततो तस्स पटिविस्सकगेहे मनुस्सा तस्स भयानकसद्वसवणेन गेहं छट्टेत्वा पलायिंसु । तस्मिं किर दिवसे महासारिपुत्तथेरो दिब्बचक्खुना लोकं ओलोकेन्ता तं चोरघातकं तदहेव कालं कत्वा निरये निब्बत्तमानं दिस्वा मयि तत्थ गते पनेस मयि पसादेन सग्गे निब्बत्ततीति जत्वा अज्ज मया तस्सानुगहं कातुं वट्ठतीति पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा तस्स घरद्वार मगमासि । अथ सो थेरं दिस्वा कुब्धो कोपेन तटटायमानदेहो अज्ज तं विज्झित्वा फालेत्वा मारेस्सामीति निपन्नोव मन्तं परिवत्तेत्वा नासावातं विस्सज्जेसि, थेरो तस्मिं खणे निरोधसमापन्नो निरोधा वुट्ठाय सुरियो विय विरोचमानो अट्ठासि, अथ सो थेरस्स तयो वारे तथेव कत्वा किञ्चि कातुं असक्कोन्तो अतिविय विम्हितचित्तो थेरे चित्तं पसादेत्वा अत्तनो पटियत्तं पायसं थेरस्स दापेसि, थेरो मङ्गलं वट्ठेत्वा विहारमेव अगमासि, चोरघातको थेरस्स दिन्नदानं अनुस्सरन्तो तस्मिं खणे कालं कत्वा सग्गे निब्बत्ति । अहो वीतरागानं बुद्धपुत्तानं आनुभावो । एवं नरके निब्बत्तमानोपिस्स बलेन सग्गे निब्बत्तोति । तथाहि ।

१. दानं ताणं मनुस्सानं, दानं दुग्गतिवारणं ।
दानं सग्गस्स सोपानं, दानं सन्तिकरं परं ॥
२. इच्छितिच्छित्तदानेन, दानं चिन्तामणी विय ।
कप्परुक्खोव सत्तानं, दानं भद्दघटोविय ॥
३. सीलवन्तस्स दानेन, चक्कवत्तिसिरिम्पि च ।
लभन्ति सक्कसम्पत्तिं, तथा लोकुत्तरं सुखं ॥
४. पापकम्मेसु निरतो, ठितोयं नरकायने [\[नरकावने इतिपिकत्थचि\]](#) ।
सारिपुत्तस्स थेरस्स, पिण्डपातस्स वाहसा ॥
५. अपायं परिवज्जेत्वा, नेकदुक्खसमाकुलं ।
देवसङ्घपरिब्बूळ्हो, गतो देवपुरं वरं ॥
६. तस्मा सुखेत्ते सद्भाय, देथ दानानि कामदं ।
दानं देन्तेहि सीलम्पि, पालनीयंतिसुन्दरन्ति [\[पालनं चातिसुन्दरं इतिपिकत्थचि\]](#) ॥

अथ भिक्खू धम्मसभायं सन्निपतित्वा निसिन्ना भगवन्तं पुच्छिंसु, किं भन्ते सो पापो चतूसु अपायेसु कतरस्मिं निब्बत्तोति । अथ सत्था अज्जेस भिक्खवे सारिपुत्तस्स दिन्नदानानुभावेन देवलोके निब्बत्तो, तस्सेव निस्सन्देन अनागते पच्चेकबुद्धो भविस्सतीति ब्याकासीति ।

७. भो सारिपुत्ते निहितप्पदानं,
खणेन पापेति हि सग्गमग्गं ।
तस्मा सुखेत्तेसु ददाथ दानं,
कामत्थ चे सग्गमोक्खं परत्थ ॥

चोरघातकवत्थुं छट्ठमं ।

२७. सद्धोपासकस्स वत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

अतीते किर कस्सपदसबलस्स काले एको पुरिसो सद्धो रतनत्तयेसु पसन्नो उच्छुयन्तकम्मेन जीविकं कप्पेन्तो पटिवसति । अथ सो एकं गिलानभिक्षुं दिस्वा तस्स उळुङ्कमत्तं सप्पिं अदासि, तथेवेकस्स भिक्षुस्स एकं गुळपिण्डं अदासि, अथापरस्मिंदिवसे एकं छातज्झत्तं सुनखं दिस्वा तस्स भत्तपिण्डेन सङ्गह मकासि, अथेकस्स इण्डुकस्स एकं कहापणं अदासि, अथेकदिवसं धम्मं सुणमानो धम्मदेसकस्स भिक्षुस्स साटकं पूजेसि, सो एत्तकं पुञ्जकम्मं कत्वा भवेसु चरमानोहं समुद्वपब्बतादीसुपि यं यं इच्छामि । तं तं समिज्झतूति पत्थनं अकासि, सो अपरभागे कालं कत्वा तेहेव कुसलमूलेहि सुत्तप्पबुद्धो विय देवलोके निब्बत्तित्वा तत्थ महन्तं दिब्बसम्पत्तिं अनुभवित्वा ततो चुतो अम्हाकं भगवतो काले सावत्थियं महद्धने महासालकुले निब्बत्तित्वा ततो सो विज्जुतं पत्तो कालेन कालं धम्मं सुणन्तो घरावासे आदीनवं पब्बज्जाय च आनिसंसं सुत्वा पब्बजितो न चिरेनेव अरहत्तं पापुणि । सो अपरभागे सत्थारं वन्दित्वा पञ्चसतभिक्षुपरिवारो उगगनगरं अगमासि, तत्थ सेट्ठिनो भरिया सद्धा अहोसि पसन्ना । सा थेरं पञ्चहि भिक्षुसतेहि सद्धिं भिक्षुवाय चरन्तं दिस्वा तुरिततुरिता गन्त्वा थेरस्स पत्तं गहेत्वा सद्धिं पञ्चसतेहि भिक्षूहि भोजेत्वा थेरं तत्थ निबद्धवासत्थं याचित्वा पञ्चसतकूटागारानि कारापेत्वा अलङ्कित्वा पञ्चसतभिक्षू तत्थ वासेन्ती निबद्धं चतुपच्चयेहि उपट्टानमकासि । ततो थेरो तं पञ्चसु सीलेसु पतिट्ठापेत्वा तत्थ यथाभिरन्तं विहरित्वा अज्जत्त गन्तुकामो अनुपुब्बेन पट्टनगामं अगमासि, तत्थ वसित्वा ततो नावं अभिरुह पञ्चसतभिक्षूहि परिवृतो समुद्वपिट्ठेन गच्छति, समुद्वं तरन्तस्स तस्स सागरमज्झे उदरवातो समुद्वहित्वा पीळेति, तं दिस्वा भिक्षू भन्ते इदं पुब्बे केन वूपसमेस्सतीति पुच्छिंसु, थेरो पुब्बे मे आवुसो उलुङ्कमत्ते सप्पिपीते रोगो वूपसम्मतीति आह, भिक्षू भन्ते समुद्वपिट्ठे कथं सप्पिं लभिस्साम, अधिवासेथाति आहंसु, तं सुत्वा थेरेन [थेरोननोआयस्मन्ता इतिसब्बत्थ] न नो आयस्मन्ता सप्पि दुल्लभा, मम पत्तं गहेत्वा समुद्वोदकं उद्धरित्वा आनेथाति वुत्ते भिक्षू तथा अकंसु । उद्धटमत्तमेव तं उदकं परिवत्तेत्वा सप्पि अहोसि, अथ भिक्षू तं दिस्वा अच्छरियम्भुतचित्ता जाता थेरस्स सप्पिं उपनामेसुं, थेरेन सप्पिनो [सप्पिना इतिसब्बत्थ] पीतमत्ते सो आबाधो वूपसमि, अथस्स भिक्षूहि किं मेतं भन्ते अच्छरियं, न नो इतो पुब्बे एवरूपं दिट्ठपुब्बंति वुत्ते थेरो तेनहि कतपुज्जानं पुज्जविपाकं पस्सिस्सथाति वत्वा समुद्वं ओलोकेसि इदं सप्पि होतूति । अथस्स चक्खुपथे समुद्वे सब्बोदकं परिवत्तेत्वा सप्पि अहोसि । अथस्स भिक्षू अम्भुतचित्ता अज्जम्पि ईदिसं पुज्जं अत्थि भन्तेति पुच्छिंसु, ततो थेरो तेनहि पस्सथायस्मन्ता मम पुज्जन्ति वत्वा समन्ता तत्थ तत्थ घनसेलपब्बते ओलोकेसि, सब्बानि तानि गुळपिण्डानि अहेसुं, ततो चक्खुपथे समन्ता भत्तभाजनानि दस्सेसि सब्यज्जनं सोपकरणं । ततो हिमवन्तं ओलोकेसि, सब्बं तं सुवण्णमयं अहोसि । अथाभिमुखट्टाने महन्तं वनसण्डं ओलोकेसि, सकलवनसण्डंनानाविरागवत्थेहि सज्जनं अहोसि, भिक्षू तं तं पाटिहारियं दिस्वा अतीव विम्हिता भन्ते केन ते पुज्जकम्मेन एतादिसानि पाटिहारियानि भविस्सन्तीति पुच्छिंसु, थेरो कस्सपदसबलस्स काले अत्तना कतं सब्बं तं कुसलं पकासेसि । तेनेत्थ ।

१. इमस्मिं भदके कप्पे, कस्सपो नाम नायको ।
सब्बलोकहितत्थाय, लोके उप्पज्जि चक्खुमा ॥
२. तदाहं उच्छुयन्तमिह, नियुत्तो गुळकारको ।
तेन कम्मेन जीवामि, पोसेन्तो पुत्तदारके ॥
३. किलन्तिन्द्रियमद्विखं, भिक्खुं रोगातुरं तदा ।
भिक्खाचारकवत्तेन, घतत्थं [घतमत्तमुपागतं इतिसब्बत्थं] समुपागतं ॥
४. उलुङ्कमत्तं सप्पिस्स, अददं तस्स भिक्खुनो ।
सद्वहन्तो दानफलं, दयायु दग्गमानसो ॥
५. तेन कम्मेन संसारे, संसरन्तो भवाभवे ।
यत्थिच्छामि घतं तत्थ, उप्पज्जति अनप्पकं ॥
६. इच्छामहं समुद्वस्मिं, फलमि घतमत्तनो ।
तं तं सब्बं घतं होति, घतदानस्सिदं फलं ॥
७. सुणाथ मय्हं अज्जमि, पुज्जकम्मं मनोरमं ।
तदा दिस्वानहं भिक्खुं, रोगेन परिपीळितं ॥
८. गुळपिण्डं गहेत्वान, पत्ते तस्स समाकिरिं ।
तेन सो सुखितो आसि, रोगं ब्यपगतं तदा ॥
९. तेन मे गुळदानेन, संसरं देवमानुसे ।
यत्थत्थोस्मि गुळेनाहं, तत्थ तं सुलभं मम ॥
१०. सेलाच विपुला मय्हं, होन्ति चित्तानुवत्तका ।
महन्तगुळपिण्डाव, गुळदाने इदं फलं ॥
११. अथापि मे कतं पुज्जं, सुणाथ साधु भिक्खवो ।
छातज्झत्तं फन्दमानं, दिस्वान सुनखं तदा ॥
१२. भत्तपीण्डेन सङ्गण्हिं, तम्मि दानं फलावहं ।
ततो पट्ठाय नाहोसि, अन्नपानेन ऊनता ॥
१३. सुलभन्नपानो सुखितो, अहोसिंजातिजातियं ।
अज्जापि यदि इच्छामि, भोजनेन पयोजनं ॥

१४. चक्खुपथे समन्ता मे, जायन्तुक्खलियो बहू ।
अथापरम्पि कुसलं, अकासितं सणाथ मे ॥
१५. इणट्ठकस्स पोसस्स, अदासेकं कहापणं ।
तेन मे पुज्जकम्मेन, अनोमभवसम्पदं ॥
१६. पचुरं जातरूपञ्च, लभामि जातिजातियं ।
सचज्ज धनकामोहं, घनसेलोपि पब्बतो ।
होति हेममयं सब्बं, इणतो मोचने फलं ॥
१७. अज्जम्पि मम पुज्जं भो, सुणाथ सुतिसोभनं ।
कस्सपस्स भगवतो, सासनेकं बहुस्सुतं ॥
१८. देसेन्तं मुनिनो धम्मं, सुत्वा पीणितमानसो ।
पूजेसिंसाटकं मय्हं, धम्मस्स धम्मसामिनो ॥
१९. तेनाहं पुज्जकम्मेन, संसरं देवमानुसे ।
लभामि पचुरं वत्थं, यं लोकस्मिं वरं परं ॥
२०. इच्छमानो सचे अज्ज [जानमानोपहंअज्ज । जानधानोचहंअज्ज इतिकत्थचि], हिमवन्तम्पि पब्बतं ।
नानाविरागवत्थेहि, छादयिस्सं समन्ततो ॥
२१. सचे इच्छामि अज्जेव, वत्थेनच्छादया मिते ।
जन्तवो चतुदीपस्मिं, वत्थदानस्सिदं फलं ॥
२२. एतेसं पुज्जकम्मानं, वाहसा कामभूमियं ।
सम्पत्ति मनुभुत्त्वान, सावत्थिपुर मुत्तमे ॥
२३. जातो कुले महाभोगे,
वुद्धिप्पत्तो सुखेधितो ।
तस्स धम्मं सुणित्वान,
पब्बजित्वान सासने ॥
२४. लोकुत्तरं अग्गरसं, भुज्चन्तो मुनिवाहसा ।
किलेसे पजहित्वान, अरहत्तमपापुणिं ॥
२५. कुसलं ना वमन्तब्बं, खुद्दकन्ति कदाचिपि ।
अनन्तफलदं होति, निब्बाणम्पि ददाति तं ॥

अथस्स धम्मदेसनं सुत्वा भिक्खू च महाजनो च दानादिकुसलकम्मं कत्वा येभुय्येन सग्गपरायणा अहेसुंति ।

२६. मनोपसादेनपि अप्पपुज्जं,
एवं महन्तं भवतीति जत्वा ।
मा अप्पपुज्जन्ति पमज्जथम्भो ।
सराथ देविं इध लाजदायिं ॥

सद्धोपासकस्स वत्थुं सत्तमं ।

२८. कपणस्स वत्थुमिह अयमानुपुब्बीकथा

अम्हाकं भगवति परिनिब्बुते बाराणसीनगरवासी एको दुग्गतपुरिसो परगेहे भतिं कत्वा जीविकं कप्पेति, तस्मिं समये नगरवासिनो येभुय्येन तस्मिं तस्मिं ठाने मण्डपादयो कारापेत्वा महादानं देन्ति, तं दिस्वा दुग्गतो एवं चिन्तेसि, अहं पुब्बे अकतपुज्जत्ता परगेहे भतिं कत्वा किच्चेन कसिरेन जीवामि । निवासनपारुपनमि वासट्टानमत्तमि दुक्खतो लभामि । इदानि बुद्धुप्पादो वत्तति भिक्खुसङ्घोपि ।

सब्बे इमे दानं दत्वा सग्गमग्गं सोधेन्ति । मयापि दानं दातुं वट्ठति । तम्मे दीघरत्तं हिताय सुखाय भविस्सति । अपि च मय्हं तण्डुलनालिमत्तमि नत्थि, अकतवीरियेन तं मत्थकं पापेतुं न सक्का, एतदत्थायाहं उय्योगं कत्वा दानं दस्सामीति चिन्तेत्वा ततो पट्टाय भतिं परियेसमानो गन्त्वा तत्थ तत्थ भतिं कत्वा लद्धनिवापे च भिक्खाचरियाय लद्धतिलतण्डुलादयो च एकत्थ संहरित्वा मनुस्से समादापेत्वा तस्मिं मण्डपं कारापेत्वा वनकुसमादीहि तं अलङ्कुरित्वा भिक्खू निमन्तेत्वा मण्डपे निसीदापेत्वा सब्बेसं पायसं [पायासं इतिसब्बत्थ] पटियादेत्वा भोजेसि । अथ सो मरणकाले अत्तना कतं तं दानवरं अनुस्सरि । सो तेन कुसलकम्मेन सुत्तप्पबुद्धो विय देवलोके निब्बत्ति । तस्मिं तेन कतपुज्जानुरूपं महन्तं कनकविमानं निब्बत्ति । समन्ता तिगावुतट्टाने देवता नाना विधानि तुरियानि गहेत्वा उपहारं करोन्ति । निच्चं देवच्छरासहस्सानि [देवच्छरासहस्सं इतिसब्बत्थ] तं परिवारेत्वा तिट्ठन्ति । एवं सो महन्तं सम्पत्तिं अनुभवति । अथेकदिवसं सुवण्णसेलविहारवासी महासङ्गरक्खितत्थेरो पत्तपटिसम्भियो देवचारिकं चरमानो तं देवपुत्तं अनुपमाय देवसम्पत्तिया विरोचमानं दिस्वा उपसङ्गम्म ठितो तेन कतकम्मं पुच्छि । सोपिस्स यथाभूतं ब्याकासि, तेनत्थ ।

१. सब्बसोवण्णयो आसि, पासादो रतनामयो ।
सोण्णसिङ्गसताकिण्णो, दुद्धिक्खो च पभस्सरो ॥
२. कूटागार सताकिण्णो, सोण्णमालासमाकुलो ।
मुत्ताकलापालम्बन्ति, तत्थ तत्थ मनोरमा ॥
३. नेकगब्भसताकिण्णो, सयनासनमण्डितो ।
विभत्तो भब्बभागेहि, पुज्जवट्ठकिना कतो ॥
४. नच्चन्ति पमदा तत्थ, भेरिमण्डलमज्झगा ।

गायन्ति काचि कीळन्ति, वादेन्ति काचि तन्तियो ॥

५. ततो तिगावुते ठाने, पासादस्स समन्ततो ।
सहच्छरा देवपुत्ता, गहेत्वा आततादयो ॥
६. मोदन्ति परिवारेत्वा, नच्चगीतादिना सदा ।
उल्लङ्घन्तिच सेलेन्ति, सिलाघन्ति समन्ततो ॥
७. एवं महिद्धिको दानि, तुवं वन्दोव भासति ।
पुच्छामि तं देवपुत्त, किं कम्ममकरी पुरा ॥

देवपुत्तो आह ।

८. अहोसिं दुग्गतो पुब्बे, बाराणसीपुरुत्तमे ।
दानं देन्ति नरा तत्थ, निमन्तेत्वान भिक्खवो ॥
९. जीवन्तो भतिया सोहं, दानं देन्ते महाजने ।
तुड्डहट्ठे पमुदिते, एवं चिन्तेसहं तदा ॥
१०. सम्पन्नवत्थालङ्कारा, दानं देन्ति इमे जना ।
परत्थपि पहट्ठाव, सम्पत्तिमनुभोन्ति ते ॥
११. बुद्धुप्पादो अयं दानि, धम्मो लोके पवत्तति ।
सुसीला दानि वत्तन्ति, दक्खिण्येया जिनोरसा ॥
१२. अनावट्ठितो [अवट्ठितोच । अन्धट्ठितोच इतिपिकत्तचि] संसारो, अपाया खलु पूरिता ।
कल्याणविमुखा सत्ता, कामं गच्छन्ति दुग्गतिं ॥
१३. इदानि दुक्खितो हुत्वा, जीवामि कसिरेनहं ।
दलिद्धो कपणो दीनो, अप्पभोगो अनालयो ॥
१४. इदानि बीजं रोपेमि, सुखेत्ते साधुसम्मते ।
अप्पेवनाम तेनाहं, परत्थ सुखितो सिया ॥
१५. इति चिन्तिय भिक्खित्वा, भतिं कत्वान नेकधा ।
मण्डपं तत्थ कारेत्वा, निमन्तेत्वान भिक्खवो ॥
१६. आयासेन अदासाहं, पायसं अमताय सो ।

तेन कम्मविपाकेन, देवलोके मनोरमे ॥

१७. जातोमि दिब्बकामेहि, मोदमानो अनेकधा ।
दीघायुको वण्णवन्तो, तेजस्सीच अहोसहन्ति ॥

एवं देवपुत्तो अत्तना कतपुञ्जकम्मं वित्तारेन कथेसि, थेरोपि मनुस्सलोकं आगन्त्वा मनुस्सानं अत्तना पच्चक्खतो दिट्ठदिब्बसम्पत्तिं पकासेसि । तं सुत्वा महाजनो कुसलकम्मं कत्वा येभ्य्येन सग्गे निब्बत्तोति ।

१८. अनालयो दुग्गतदीनकोपि,
दानं ददन्तो धिगतो विसेसं ।
सग्गा पवग्गं यदि पत्थयव्हो,
हन्त्वान मच्छेरमलं ददाथाति ॥

कपणस्स वत्थुं अट्ठमं ।

२९. देवपुत्तस्स वत्थुमि अयमानुपुब्बीकथा

इतो पुब्बे नारदस्स किर सम्मासम्बुद्धस्स काले अयं दीपो अज्जतरेन नामेन पाकटो अहोसि, सो पनेकस्मिं काले दुब्भिकखो अहोसि दुस्सस्सो, महाछातकभयं सत्ते पीळेति । तस्मिं समये नारदस्स भगवतो एको सासनिको सावको अज्जतरस्मिं गामे पिण्डाय चरित्वा यथा धोतपत्तोव निक्खमि । अथज्जतरस्मिं गेहे मनुस्सा एकं तण्डुलनाळिपोटलिकाय बन्धित्वा उदके पक्खिपित्वा पचित्वा उदकं गहेत्वा पिवन्तो जीवन्ति, तदा थेरं दिस्वा वन्दित्वा पत्तं गहेत्वा तेन तण्डुलेन भत्तं पचित्वा पत्ते पक्खिपित्वा थेरस्स अदंसु । अथ तेसं सद्भावलेन सा उक्खलि भत्तेन परिपुण्णा अहोसि, ते तं अब्भुतं दिस्वा अय्यस्स दिन्नदाने विपाको अज्जेव नो दिट्ठोति सोमनस्सजाता महाजनं सन्निपातेत्वा ते भत्तं भोजेत्वा पच्छा सयं भुज्जिंसु । भत्तस्स गहितगहितट्ठानं पूरतेव । ततो पट्टाय ते सम्पत्तमहाजनस्स दानं ददन्ता आयुपरियोसाने देवलोके निब्बत्तिंसु, अथ सो थेरो भत्तं आदाय गन्त्वा अज्जतरस्मिं रुक्खमूले निसीदित्वा भुज्जितुमारति । तस्मिं किर रुक्खे निब्बत्तो एको देवपुत्तो आहारेन किलन्तो भुज्जमानं थेरं दिस्वा अत्तभावं विजहित्वा महल्लकवेसेन तस्स समीपे अट्ठासि । थेरो अनावज्जित्वाव भुज्जति । देवपुत्तो चरिमालोपं ठपेत्वा भुत्तकाले उक्कासित्वा अत्तानं ठितभावं जानापेसि । थेरो तं दिस्वा विप्पटिसारि हुत्वा चरिमं भत्थपिण्डं तस्स हत्थे ठपेसि, ततो सो भत्तपिण्डं गहेत्वा ठितो चिन्तेसि । इतो किर मया पुब्बे समणब्राह्मणानं वा कपणद्धिकानं वा अन्तमसो काकसुनखा दीनम्पि आहारं अदिन्नपुब्बं भविस्सति, तेनवाहं देवो हुत्वापि भत्तं न लभामि । हन्दाहं इमं भत्तपिण्डं थेरस्सेव दस्सामि, तं मे भविस्सति दीघरत्तं हिताय सुखाय चाति । एवञ्च पन चिन्तेत्वा भत्तपिण्डे आसं पहाय थेरं उपसङ्गमम सामि दासस्स वो अलं इध लोकेन सङ्गहं । परलोकेन मे सङ्गहं करोथाति वत्वा तस्स पत्ते ओकिरि । अथस्स भत्थपिण्डं **[भत्थपिण्डं इतिसब्बत्थ]** पत्ते पतितमत्तेयेव तिगावुत्तट्ठाने दिब्बमयानि भत्तभाजनानिपज्जायिंसु । देवपुत्तो थेरं पञ्चपतिट्ठितेन वन्दित्वा ततो दिब्बभोजनं गहेत्वा पथमं दानं दत्वा पच्छा सयं भुज्जि । ततो देपुत्तो दुतियदिवसतो पट्टाय थेरस्स च सम्पत्तमहाजनस्स च महादानं देन्तो आयुपरियोसाने ० देवलोके निब्बत्तित्वा छसु कामसग्गेसु अपरापरं दिब्बसम्पत्तिं मनुभवमानो पदुमुत्तरस्स भगवतो काले ततो चुतो बाराणसियं अनेकविभवस्स मिच्छादिट्ठिकस्स कुटुम्बिकस्स गेहे निब्बत्ति । देवोतिस्स नामं अकंसु । अपरभागे विज्जुतं पत्तस्स तस्स मातापितरो कालमकंसु । सोवण्णमणिमुत्तादिपूरितकोट्टागारादयो ओलोकेत्वा मम मातापितरो मिच्छादिट्ठिकत्ता इतो

दानादिकिञ्चिकम् अकरित्वा परलोकं गच्छन्ता काकणिकमत्तम्पि अगहेत्वा गता, अहं पन तं गहेत्वाव गमिस्सामीति सन्निधानं कत्वा भेरिं चरापेत्वा कपणद्धिकवनिब्बके सन्निपातेत्वा सत्ताहब्भन्तरे सब्बं सापतेय्यं दानमुखेन दत्वा अरञ्जं पविसित्वा इसिप्पब्बज्जं पब्बजित्वा कसिणपरिकम्पं कत्वा पञ्च भिज्जा अट्ठ समापत्तियो निब्बत्तेत्वा आकासचारी अहोसि । अथ तस्मिंसमये पदुमुत्तरो नाम भगवा हंसवतीनगरे पटिवसन्तो देवब्रह्मादिपरिवृतो चतुसच्चपटिसंयुतं धम्मं देसेन्तो निसिन्नो होति, तदा सो तापसो आकासेन गच्छन्तो महाजनसमागमञ्च भगवतो सरीरतो निक्खन्तच्छब्बणरंसियो च दिस्वा किमेतंति विम्हितो आकासा ओतरित्वा महतिया बुद्धलीळाय निसीदित्वा धम्मं देसेन्तं भगवन्तं दिस्वा पसन्नमानसो परिसन्तरे निसिन्नो धम्मं सुत्वा भगवन्तं वन्दित्वा अत्तनो अस्सममेव अगमासि । अथ सो तत्थ यावतायुकं ठत्वा आयुपरियोसाने तावतिसभवने निब्बत्तो तिसकप्पे दिब्बसम्पत्तिमनुभवन्तो छसु कामसग्गेसु अपरापरियवसेन संसरि । एकपञ्चासअत्तभावे सक्को देवराजा अहोसि, एककवीसतिअत्तभावे चक्कवत्ति हुत्वा मनुस्ससम्पत्ति मनुभवित्वा इमस्मिंबुद्धुप्पादे भगवति परिनिब्बुते सावत्थियं अञ्जतरस्मिं कुलगोहे निब्बत्तित्वा सत्तवस्सिको एकं भिक्खुं धम्मं देसेन्तं अहस । दिस्वा तं उपसङ्गमित्वा धम्मं सुत्वा अनिच्चसञ्जं पटिलभित्वा तत्थ निसिन्नोव अरहत्तं पापुणि, ततो सो पत्तपटिसम्भिदो अत्तना कतपुञ्जकम्पं ओलोकेन्तो तं पुब्बचरियं भिक्खूनं मज्झे पकासेन्तो आह । तस्मा ।

१. नारदो किर सम्बुद्धो, पुब्बे आसि नरुत्तमो ।
लोकं दुक्खा पमोचेन्तो, ददन्तो अमत्तं पदं ॥
२. तस्मिं तु समये तस्स, सावको छिन्नबन्धनो ।
भिक्षित्वा दीपके लद्ध, माहारं परिभुज्जितुं ॥
३. रुक्खमूल मुपा गज्झि, तत्थासिं रुक्खदेवता ।
बुभुक्खिता उदिक्खन्ती, अट्ठासिं तस्स सन्तिके ॥
४. अदासि मे भत्तपिण्डं, करुणापूरितन्तरो ।
गहेत्वान ठितो पिण्डं, सहमानो खुदं तदा ॥
५. अदिन्नत्ता मया पुब्बे, किञ्चि दानं सुपेसले ।
जिघच्छापीळितो होमि, जातोपि देवयोनियं ॥
६. अज्ज खेत्तं सुलद्धंमे, देय्यधम्मोपि विज्जति ।
बीजमेत्थ च रोपेमि, भवतो परिमुत्तिया ॥
७. इति चिन्तिय वन्दित्वा, दासस्स सामि वो अलं ।
सङ्गहं इध लोकस्मिं, करोथ पारलोकिकं ॥
८. इति वत्वा अदासाहं, भुज्चि सोपि दयापरो ।
तेनाहं पुञ्जकम्मेन, सुधन्मलभिं खणे ॥

९. ततो चुतो छदेवेसु, विन्दन्तो महतिसिरिं ।
चिरकालं वसिं तत्थ, देविद्धीहि समङ्गिता ॥
१०. सतसहस्से इतो कप्पे, पदुमुत्तरनामको ।
उप्पज्जि लोकनायको, धम्मराजा तथागतो ॥
११. महिद्धिको तदा आसिं, तापसो कानने वने ।
सम्पत्तपज्चा भिज्जाणो, आकासेन चरामहं ॥
१२. तदा कासेन गच्छन्तो, रम्मे हंसवतीपुरे ।
बुद्धरंसिपरिक्खित्तं, केतुमालाविलासितं ॥
१३. देवसङ्घपरिब्बूळहं, देसेन्तं अद्दसं जिनं ।
सो तं दिस्वान नभसा, ठितोहं परिसन्तरे ॥
१४. धम्मं सुत्वा उदग्गोहं, कालं कत्वान सत्थुनो ।
ततो चुतो पपन्नोस्मि, तावतिसे मनोरमे ॥
१५. तिसकप्पसहस्सानि, चरन्तो देवमानुसे ।
दुग्गतिं नाभिजानामि, लभामि विपुलं सुखं ॥
१६. एकपज्जासतिक्खत्तुं, देवरज्जमकारयिं ।
अथेकवीसतिक्खत्तुं, चक्कवत्ती अहोसहं ॥
१७. पदेसरज्जं कासाहं, बहुक्खत्तुं तहिं तहिं ।
इमस्मिं भद्दके कप्पे, निब्बुतेतु [\[निब्बुतेसु इतिसब्बत्थ\]](#) तथागते ॥
१८. चोदितो पुज्जकम्मेन, सावत्थिपुरमुत्तमे ।
उप्पज्जित्वा कुले सेट्ठे, जातिया सत्तवस्सिको ॥
१९. सुत्वा धम्मं कथेन्तस्स, भिक्खुस्सज्जतरस्सहं ।
भवस्सन्तं करित्वान, अरहत्तमपापुणिं ॥
२०. सुदिन्नं मे तदा दानं, सुस्सुतं धम्ममुत्तमं ।
दुक्खस्सन्तं अकासाहं, तस्स कम्मस्स वाहसाति ॥
- एवञ्च पन वत्वा बहू जने कुसलकम्मे नियोजेसीति ।

२१. दानेनपेवं चरिमाय पिण्डिया,
सवणाय धम्मस्स मुहुत्तकेन ।
लभन्ति सत्ता तिविधम्पि सम्पदं,
फलं वदे को बहुदायकस्स भो ॥

देवपुत्तस्स वत्थुं नवमं ।

३०. सीवलित्थेरस्स वत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

इतो किर कप्पसतसहस्समत्थके पदुमुत्तरो नाम सत्था लोके उदपादि धम्मदेसनाय सत्ते अमतमहानिब्बाणं पापेन्तो, तस्मिं समये भगवा हंसावतियं सराजिकाय परिसाय मज्झे एकं भिक्खुं लाभीनं अगगट्टाने ठपेसि । तदा राजा तं दिस्वा तं ठानं कामयमानो बुद्धपमुखस्स सङ्गस्स महादानं दत्वा भगवतो पादमूले सिरसा निपज्जि, तदास्स भगवा अनागते गोतमस्स भगवतो सासने तं ठानं लभिस्ससीति वत्वा ब्याकासि । तं सुत्वा मुदितो राजा पुज्जानि कत्वा देवलोके निब्बत्ति । ततो अपरभागे बाराणसियं सेट्ठिपुत्तो हुत्वा पच्चेकबुद्धसहस्सं चतुपच्चयदानेन यावजीवं पटिजगित्वा देवलोके निब्बत्तो महन्तं सम्पत्तिं मनुभवित्वा ततो चुतो विपस्सिस्स भगवतो काले बन्धुमतीनगरे अज्जतरस्मिं कुलगेहे निब्बत्ति । सो तस्मिं समये सेनगुत्तट्टाने ठत्वा रज्जो कम्मं करोति, तदा नगरवासिनो उपासकगणा विपस्सीसम्मासम्बुद्धं उपसङ्गम्म वन्दित्वा भगवा भन्ते ससावको अम्हाकं अनुग्गहं करोतूति स्वातनाय निमन्तेत्वा महादानं दत्वा सब्बे एकच्छन्दा भगवन्त मुद्दिस्स महारहं महापरिवेणं कारापेत्वा परिवेणमहे महादानं ददन्ता दानगगे असुकं नाम नत्थीति न वत्तब्बन्ति वत्वा दानं पटियादेत्वा दानगं ओलोकेन्ता नवदधिज्च पटलमधुज्च अपस्सन्ता पुरिसे पक्कोसित्वा सहस्सं दत्वा दधिमधुं खिप्पं परियेसित्वा आनेथाति पेसेसुं, ते सहस्सं गहेत्वा दधिमधुं उपधारेतुं तत्थ तत्थ विचरन्ता द्वारन्तरे अट्ठंसु, तदा अयं सेनगुत्तो रज्जो सभत्तं दधिमधुं आदाय गच्छन्तो महाद्वारं सम्पापुणि, अथ ते दधिमधुं दिस्वा भो कहापणं गहेत्वा इमं देहीति याचिंसु । तेन [\[तेनदस्सामि इतिपिकत्तचि\]](#) न दस्सामीति वुत्ते यावसहस्सं वट्ठेत्वा याचिंसु । ततो सेनगुत्तो इमं अप्पगधं सहस्सेन याचथ, किं मनेन करोथाति पुच्छि, तेहि सम्बुद्धत्थायाति वुत्ते तेनहि अहमेव दस्सामीति जीरमरिचादीहि सक्खरमधुफाणितादयो योजेत्वा दानगं उपनामेसि । तं सत्थु आनुभावेन बुद्धपमुखस्स अट्ठसट्ठिभिक्खुसतसहस्सस्स पहोणकं अहोसि । ततो सो तेन पुज्जकम्मेन देवमनुस्सलोकेसु सम्पत्तिं मनुभवित्वा अपरभागे अम्हाकं भगवतो काले कोलियनगरे महालिलिच्छविरज्जो उपनिस्साय सुप्पियाय नाम अगमहेसिया कुच्छिस्मिं पटिसन्धिं गण्णि । सो सत्तमाससत्तसंवच्छरानि मातुकुच्छियं वसित्वा सत्तदिवसानि मूळहगब्भो दुक्खमनुभवि । मातुकुच्छितो निक्खमन्तस्स तस्स मातापितरो सीवलीति नाम मकंसु । एवं महापुज्जस्स एत्तकं कालं मातुकुच्छिम्हि दुक्खानुभवनं अत्तनाव कतेन पापबलेन अहोसि, सो किर अतीते राजा हुत्वा अत्तनो सपत्तरज्जा सद्धिं सङ्गामेन्तो मातरा सद्धिं मन्तेसि । सा नगरं रुन्धित्वा अमित्ते गण्हितुं सक्काति उपाय मदासि, सोपि तस्सा वचनेन नगरं रुन्धित्वा सत्तमे दिवसे अगगहेसि, तेन पापकम्मबलेन मातापुत्तानं एवं महन्तं दुक्खं अहोसीति । ततो सा पुत्तं विजायनकाले सत्तमे दिवसे भगवन्तं अनुस्सरित्वा सुखेन भारं मुज्जि । तुट्ठा सा सत्तमे दिवसे बुद्धपमुखस्स भिक्खुसङ्गस्स महादानं अदासि, अथस्सा पुत्तो सत्तवस्सिककाले गेहा निक्खम्म सत्थारं दिस्वा पब्बज्जं याचि । सत्था सारिपुत्तत्थेरस्स नियोजेसि, ततो सारिपुत्तत्थेरेन उपज्झायेन मोगल्लानमाचरियं कत्वा पब्बजि, अथ सो खुरग्गेयेव अरहत्तं पत्वा बुद्धसासनं सोभेसि, सो पुब्बे कतपुज्जानुभावेन महापुज्जो अहोसि लाभीनज्च अग्गो । अथेकस्मिं समये भगवा रेवतत्थेरं दस्सनाय खदिरवनविहारं गच्छन्तो तिसभिक्खुसहस्सेहि सद्धिं तिसयोजनिकं छट्ठितकन्तारं सम्पापुणि निरूदकं अप्पभक्खं । येभुय्येन देवता सीवलित्थेरे पसन्ना । तस्मा भगवा सीवलित्थेरं पुरतो चारिकं कत्वा देवताहि कारापिते विहारे

वसन्तो देवताहि सज्जितदानं परिभुञ्जन्तो रेवतत्थेरं संपापुणित्वा गतकम्मं निट्ठापेत्वा जेतवनमागम्म लाभीनं
अग्गट्ठाने तं ठपेसीति । तेन वुत्तं अपदाने ।

१. पदुमुत्तरो नाम जिनो, सब्बधम्मोसु चक्खुमा ।
इतो सतसहस्समिहि, कप्पे उप्पज्जि नायको ॥
२. सीलं तस्स असङ्ख्येय्यं, समाधि वजिरूपमो [वजिरूपमा इतिकत्थचि] ।
असंखियं जाणवरं, विमुत्ति च अनोपमा ॥
३. मनुजामरनागानं, ब्रह्मानञ्च समागमे ।
समणब्राह्मणाकिण्णे, धम्मं देसेति नायको ॥
४. ससावकं महालाभिं, पुञ्जवन्तं जुतिन्धरं,
ठपेसि एतदग्गमिहि, परिसासु विसारदो ॥
५. तदाहं खत्तियो आसिं, पुरे हंसवतीव्हये [हंसावतव्हये इतिसब्बत्थ] ।
सुत्वा जिनस्स तं वाक्यं, सावकस्स गुणं बहं ॥
६. निमन्तयित्वा सत्ताहं, भोजयित्वा ससावकं ।
महादानं ददित्वान, तं ठानमभिपत्थयिं ॥
७. तदा मं विनतं पादे, दिस्वान पुरिसासभो ।
सो सरेन महावीरो, इमं वचनमब्रवी ॥
८. ततो जिनस्स वचनं, सोतुकामा महाजना ।
देवदानवगन्धब्बा, ब्रह्मानोच महिद्धिका ॥
९. समणब्राह्मणा चापि, नमस्सिसुं कतञ्जली ।
नमो ते पुरिसाजञ्ज, नमो ते पुरिसुत्तम ॥
१०. खत्तियेन महादानं, दिन्नं सत्ताहकम्पि [सत्ताहकंपितो इतिपिकत्थचि] नो ।
सोतुकामा फलं तस्स, ब्याकरोहि महामुने ॥
११. ततो अवोच भगवा, सुणोथ मम भासितं ।
अप्पमेय्यमिहि बुद्धस्मिं, गुणमिहि सुप्पतिट्ठिता ॥
१२. दक्खिणा दायकं पत्वा, अप्पमेय्यफलावहा ।
अपि चे स महाभोगो, ठानं पत्थेति मुत्तमं ॥

१३. लाभी विपुललाभीनं, यथा भिक्खु सुदस्सनो ।
तथाहंपि भवेय्यन्ति, लच्छते तं अनागते ॥
१४. सतसहस्सितो कप्पे, ओक्काककुलसम्भवो ।
गोतमोनाम नामेन, सत्था लोके भविस्सति ॥
१५. तस्स धम्मेसु दायादो, ओरसो धम्मनिम्मितो ।
सीवल्लि नाम नामेन, हेस्सति सत्थुसावको ॥
१६. तेन कम्मेन सुकतेन, चेतनापणिधीहि च ।
जहित्वा मानुसं देहं, तावतिसूपगो अहं ॥
१७. ततोपरस्मिंसमये, बाराणसिपुरुत्तमे ।
सेट्ठिपुत्तो अहं आसिं, अट्ठप्पत्तो महाधनो ॥
१८. सहस्समत्ते पच्चेक, नायके च निमन्तिय ।
मधुरेनन्नपानेन, सन्तप्पेसितदादरो ॥
१९. ततो चुतो छकामगो, अनुभोसिंमहायसं ।
देवच्छरापरिवुतो, पासादे रतनामये ॥
२०. एवं अचिन्तिया बुद्धा, बुद्धधम्मा अचिन्तिया ।
अचिन्तिये पसन्नानं, विपाकोपि अचिन्तियो ॥
२१. एकनवुत्तितो कप्पे, विपस्सीनाम नायको ।
उप्पज्जि चारुनयनो, सब्बधम्मविपस्सको ॥
२२. तदाहं बन्धुमतिया, कुलस्सज्जतरस्स च ।
दयितो पत्थितो पुत्तो, आसिं कम्मन्तब्बावटो ॥
२३. तदा अज्जतरो पूगो, विपस्सिस्स महेसिनो ।
परिवेणं अकारेसि, महन्त मिति विस्सुतं ॥
२४. निट्ठिते च महादानं, ददं खज्जकसंयुतं ।
नवं दधि मधुज्जेव, विचिनं न च मद्दस ॥
२५. तदाहं तं गहेत्वान, नवं दधि मधुम्पिच,
कम्मसामिघरं गच्छं, तमेनं [तमेसं इतिसब्बत्थ] दान मद्दसं ॥

२६. सहस्समि च दत्त्वान, न लतिंसु च तं द्वयं ।
ततो एवं विचिन्तेसिं, नेतं हेस्सति ओरकं ॥
२७. यथा इमे जना सब्बे, सक्करोन्ति तथागतं ।
अहमि कारं कस्सामि, ससङ्गे लोकनायके ॥
२८. तदाहमेवं चिन्तेत्वा, दधिमधुञ्च एकतो ।
योजेत्वा लोकनाथस्स, ससङ्गस्स अदासहं ॥
२९. तेन कम्मेन सुकतेन, चेतनापणिधीहि च ।
जहित्वा मानुसं देहं, तावतिस मगञ्छहं ॥
३०. पुनाहं बाराणसियं, राजा हुत्वा महायसो ।
सत्तुकस्स तदा रुद्धो, द्वाररोधं अकारयिं ॥
३१. ततो सपत्तिनो [सम्पत्तिनो । सपत्तानो इतिचकत्थचि] रुद्धा, एकाहं रक्खिता अहुं ।
ततो तस्स विपाकेन, पापुणिं निरयं भुसं ॥
३२. पच्छिमे च भवे दानि, जातोहं कोलिये पुरे ।
सुप्पवासा च मे माता, महालि लिच्छवी पिता ॥
३३. खत्तिये पुञ्जकम्मेन, द्वाररोधस्स वाहसा ।
सत्तमासे सत्तवस्से, वसिंकुच्छिम्हि दुक्खितो ॥
३४. सत्ताहं द्वारमूळ्होहं, महादुक्खसमप्पितो ।
माता मे छन्ददानेन, एव मासि सुदुक्खिता ॥
३५. सुवत्थितोहं निक्खन्तो, बुद्धेन अनुकम्पितो ।
निक्खन्तदिवसेयेव, पब्बजिं अनगारियं ॥
३६. उपज्झा सारिपुत्तो मे, मोगल्लानो महिद्धिको ।
केसे ओरोपयन्तो मे, अनुसासि महामति ॥
३७. केसेसु छिज्जमानेसु [छिन्नमनेसु इतिपिकत्थचि], अरहत्तमपापुणीं ।
देवो नागा मनुस्सा च, पच्चयानु पनेन्ति मे ॥
३८. पदुमुत्तरनामञ्च, विपस्सिंच विनायकं ।
संपूजयिं पमुदितो, पच्चयेहि विसेसतो ॥

३९. ततो तेसं विपाकेन, कम्मानं विपुलुत्तमं ।
लाभं लभामि सब्बत्थ, वने गामे जले थले ॥
४०. रेवतं दस्सनत्थाय, यदा याति विनायको ।
तिसंभिक्षुसहस्सेहि, सह लोकगनायको ॥
४१. तदा देवो पनीतेहि [पणीतेहि इतिसब्बत्थ], ममत्थाय महामति ।
पच्चयेहि महावीरो, ससङ्घो लोकनायको ॥
४२. उपट्ठितो मया बुद्धो, गन्त्वा रेवतमद्दस ।
ततो जेतवनं गन्त्वा, एतदग्गे ठपेसिमं ॥
४३. लाभीनं सीवल्लि अग्गो, मम सिस्सेसु भिक्षवो ।
सब्बेलोकहितो सत्था, कित्तयी परिसासुमं ॥
४४. किलेसा झापिता मय्हं, भवा सब्बे समूहता ।
नागोव बन्धनं छेत्वा, विहरामि अनासवो ॥
४५. स्वागतं वत मे आसि, बुद्धसेट्ठस्स सन्तिकं ।
तिस्सो विज्जा अनुप्पत्तो, कतं बुद्धस्स सासनं ॥
४६. पटिसम्भिदा चतस्सोपि, विमोक्खा पिच अट्ठिमे ।
छळभिज्जा सच्छिकता, कतं बुद्धस्स सासनन्ति ॥
- इत्थं सुदं आयस्मा सीवलित्थेरो इमा गाथायो अभासित्थाति ।
४७. सुत्त्वान एतं चरितं महब्भुतं,
पुज्जानुभावञ्च सिरिं सिरिमतं ।
हित्वा कुसीतं कुसलं करोथ,
कामात्थ कामं भवभोगनिब्बुतिं ॥

सीवलित्थेरस्स वत्थुं दसमं ।

यक्खवज्जितवग्गो ततियो ।

महासेनवग्गो

३१. महासेनरज्जो वत्थुमि अयमानुपुब्बीकथा

भगवति परिनिब्बुते पाटलिपुत्तनगरे महासेनो नाम राजा रज्जं कारेसि धम्मिको धम्मराजा । सो पन पितुपितामहादीनं धनरासिं ओलोकेत्वा इमे इमं सापतेय्यं पहाय मच्चुनो मुखमुपगता । अहो संसारिकानं अज्जाणता । धनं ठपेत्वा अत्तनो विनासज्ज अत्तानं ठपेत्वा धनविनासज्ज न जानन्तीति सम्पत्तिया अधिगमज्ज विनासं चाति सब्बं चिन्तेत्वा धम्मज्ज सुत्वा पटिलद्धसद्धो दिवसे दिवसे दससहस्सानं भिक्खूनं मधुरेन अन्नपानेन सन्तप्पेन्तो अनेकानि पुज्जानि उपचिनन्तो एकदिवसं रहो पटिसल्लिनो एवं चिन्तेसि । एवं राजनियोगेन जनस्स पीळनं कत्वा दिन्नदानतो सहत्थेन कम्मं कत्वा लद्धेन दिन्नदानं महप्फलं महानिसंसं भविस्सति, एवं मया कातब्बन्ति सो सुहदा मच्चस्स रज्जं नीय्यातेत्वा अत्तनो कणिट्ठिकं आदाय किज्जि अजानापेत्वा अज्जतरवेसेन नगरा निक्खम्म उत्तरमधुरं नाम नगरं अगमासि, तत्थ महाविभवो एको सेट्ठि पटिवसति, ते सेट्ठिनो समीप मुपगम्म ठिता । तेन किमत्थायागताति वुत्ते राजा तव गेहे भतिया कम्मं करिस्सामीति वत्वा तेनानुज्जातो तीणि वस्सानि कम्म मकासि, ततो एकदिवसं सेट्ठि ते दिस्वा पक्कोसित्वा अतीव तुम्हे सुखुमालतरा । तथापि इमस्मिं गेहे कम्मकरणेन चिरं वसित्थ, एत्तकं कालं किस्मिज्जि कम्मोपि कुसीतत्तं न पज्जायति । पगेव अनाचारम्पि, यागुभत्तं ठपेत्वा अज्जं उपकारम्पि मम सन्तिका नत्थि, केनत्थेन कम्मं करोथाति पुच्छि । राजा तस्स वचनं सुत्वा इमस्मिं जनपदे सालिनो मनापभावो बहुसो सूयति । तस्मा सालीनमत्थाय इधा गतम्हाति आह, तं सुत्वा तेसं तुट्ठो सेट्ठि सालीनं सकटसहस्सं अदासि, राजा सालिलभित्वा सेट्ठिनो एवमाह, भो इमं अम्हाकं नगरं पापेथाति, तं सुत्वा सेट्ठि साधूति वत्वा सालिपरिपुण्णसकटसहस्सं रज्जो नगरं पापेसि, राजा नगरं गन्त्वा सेट्ठिस्स नानावण्णवत्थहिरज्जसुवण्णादीहि सकटे पूरेत्वा पटिपेसेत्वा मेत्तिं थिरं कत्वा आभतवीहयो राजगेहे सन्निचयमकासि, अथ राजा कतिपाहच्चयेन मुसलं पग्गय्ह सहत्थेनेव वीहिं कोट्टेति, कोट्टितकोट्टितं कणिट्ठिका पप्फोटेति । एवं उभोपि तण्डुलानं महन्तं रासिं कत्वा दारुदकादयो आहरित्वा अम्बिलभत्तं पचित्वा राजगेहे पज्जसतआसनानि पज्जापेत्वा कालं उग्घोसेसुं, आगच्छन्तु अय्या अनुकम्पं उपादाय मम गेहे भुज्जन्तूति । तं सुत्वा पज्जसता भिक्खू आकासेन आगमिसु, राजा ते यावदत्थं परिविसि, ततो तेसं अन्तरे पियंगुदीपवासी एको महासिवत्थेरो नाम भत्तं गहेत्वा एते मं पस्सन्तूति अधिट्ठित्वा आकासेन पियंगुदीपं गन्त्वा भत्तं पज्जसतानं भिक्खूनं दत्वा परिभुज्जि । तं तस्सानुभावेन सब्बेसं यावदत्थं अहोसि । एवं अप्पकेनापि देय्यधम्मेन सप्पुरिसा दायकानं मनं पसादेत्वा पतिट्ठं करोन्तीति । वुत्तज्झि ।

१. अप्पकेनपि मेधावी, दायकानं मनं पति ।
सद्धं वट्ठेन्ति चन्दोव, रंसिना खीरसागरं ॥
२. अट्ठाने न नियोजेन्ता, करोन्ता नेव सन्निधिं ।
परिभोग मकत्वान, नेव नासेन्ति पच्चयं ॥
३. न पापेन्ताच थेय्यस्स, न करोन्ता तथेविणं ।
विभजन्ति सुसीलेसु, सयं भुत्वान सीलवाति ॥

अथ राजा कणिट्ठिकाय सद्धिं थत्थेव ठितो पियंगुदीपे परिभुज्जन्ते पज्जसतभिक्खू दिस्वा हट्ठो उदग्गो अहोसि । अथ ते अपरभागे अत्तना कतं दानवरं अनुस्सरन्ता न चिरेनेव उभोपि सोतापन्ना अहेसुंति ।

४. न गणेन्तात्तनो दुक्खं, विहाय महतिं सिरिं ।
आयतिंभवमिच्छन्ता, सुजनेवं सुभे रता ॥

५. आयासेन कतं पुञ्जं, महन्तफलदायकं ।
इति मन्त्वान मेधावी, सहत्येनेव तं करेति ॥

महासेनरञ्जो वत्थुं पथमं ।

३२. सुवण्णतिलकाय वत्थुमि अयमानुपुब्बीकथा

लङ्कादीपे किर अनुराधपुरनगरे एको मातुगामो [एकामातुगामातिवा एकामातुगामोतिवा कथ्यचि] सद्भासम्पन्ना निच्चं अभयुत्तरचेतिये पुप्फपूजं करोति, अथेकदिवसं सा अत्तनो धीतुया सद्धिं तस्मिं चेतिये पुप्फपूजनत्थाय [पुप्फपूजत्थाय इतिकथ्यचि] गन्त्वा पुप्फासनसालाय उदकं अपस्सन्ती धीतु हत्थे पुप्फचङ्गोटकं ठपेत्वा घट मादाय पोक्खरणिं अगमासि, ततो सा दारिका मातरि अनागताययेव [अनागतेयेव इतिसब्बत्थ] अधोतासने पुप्फमुट्ठिगहेत्वा मण्डलं कत्वा पूजेत्वा एवं पत्थनमकासि । तथा हि ।

१. महावीरस्स धीरस्स, सयम्भुस्स महेसिनो ।
तिलोकगगस्स नाथस्स, भगवन्तस्स सत्थुनो ॥
२. य महं पूजयिं पुप्फं, तस्स कम्मस्स वाहसा ।
रूपीनं पवरा हेस्सं, आरोहपरिणाहवा ॥
३. मं दिस्वा पुरिसा सब्बे, मुच्छन्तु काममुच्छिता ।
निच्छरन्तु सरीरा मे, रंसिमालीव रंसियो ॥
४. हृदयङ्गमा कण्णसुखा, मज्जुभाणी सुभा मम ।
किन्नरानं यथा वाणी, एवमेव पवत्ततूति ॥

अथस्सा माता आगम्म अधोतासने पूजितानि पुप्फानि दिस्वा कस्मा चण्डाली अधोतासने भगवतो पुप्फानि पूजेसि, अयुत्तं तया कतन्ति आह, तं सुत्वा सा मातुया कुज्झित्वा त्वं चण्डालीति अक्कोसि, सा एत्तकं पुञ्जापुञ्जं कत्वा अपरभागे ततो चुता जम्बुदीपे उत्तरमधुरायं एकस्स चण्डालगन्धब्बब्राह्मणस्स धीता हुत्वा निब्बत्ति, उत्तमरूपधरा अहोसि, तस्सा सरीरतो मेघमुखतो विज्जुल्लताविय रंसियो निच्छरन्ति । समन्ता चतुहत्थद्वाने सरीरप्पभाय अन्धकारे विधमति । मुखतो उप्पलगन्धो वायति, कायतो चन्दनगन्धो, तस्सा द्विन्नं थनान मन्तरे सुवण्णवण्णं एकं तिलकं अहोसि, तेन बालसुरियस्स विय पभा निच्छरति । दिट्ठदिट्ठा येभ्य्येन उम्मत्ता विय काममदेन विसज्जिनो होन्ति, अहो कुसलाकुसलानं आनुभावो । तथा हि ।

५. येन सा कोधसामातु, चण्डाली इति भासिता ।
तेन सा आसि चण्डाली, जेगुच्छा हीनजातिका ॥
६. सल्लक्खेत्त्वान सम्बुद्ध, गुणं पूजेसि यं तदा ।
तेन पुञ्जानुभावेन, सा भिरूपी मनोरमा ॥

७. येन येन पकारेन, पुञ्जपापानि यो करे ।
तस्स तस्सानुरूपेन, मोरोव लभते फलं ॥
८. पापेन च तिरच्छाने, जायन्ति कुसलेन ते ।
वण्णपोक्खरता होति, मोरानं कम्म मीदिसन्ति ॥

ततो तस्सा मातापितरो सुवण्णतिलकाति नाम मकंसु । तस्मिंकिर नगरे मनुस्सा तस्सा रुपदस्सनेनच सवणेनच सम्पत्तापि चण्डालधीता अयन्ति परिभवभयेन आवाहं न करोन्ति । अथ तस्मिं नगरे जेदुचण्डालब्राह्मणस्स पुत्तो एतमत्थाय तस्सा मातापितुन्नं सन्तिकं वत्थाभरणगन्धमालादयो पेसेसि सुवण्णतिलकं अम्हाकं ददन्तूति, ते तं पवत्तिं तस्सा आरोचेसुं । सास्स जिगुच्छन्ती परिहास मकासि । ततो ब्राह्मणस्स पुत्तो लज्जितो रज्जो सन्तिकं गन्त्वा वीणं मुञ्चेत्वा गायमानो एवमाह ।

९. ललना ननानी चललोचनानी,
तरुणा रुणानी चलिताधराणी ।
मनुजो हि यो नेत्तपियं करोति,
स तु नीचजातिं अपि नो जहाति ॥

किमिदन्ति रज्जा पुट्ठो आह ।

१०. समेति किं देव छमाय मत्तिका,
कदाचि चामीकरजातिकाय ।
सिगालधेनु अपि नीचजातिका,
समेति किंसीहवरेन देवाति ॥

एवञ्च पन वत्वा देव इमस्मिंनगरे सुवण्णतिलका नामेका चण्डालधीता अत्थि, सा समानजातिकेहि पेसितपण्णाकारं न गण्हाति, कुलवन्तेयेव पत्थेति, कदा नाम काकी सुवण्णहंसेन समागच्छति देवाति । राजा तं सुत्वा तस्सा पितरं पक्कोसापेत्वा तमत्थं वत्वा सच्चं भणेति पुच्छि, सोपि सच्चं देव, सा जातिसम्पन्नमेव कामेतीति आह । राजा एवं सति भणे पञ्चमधुरनगरे उद्वाळब्राह्मणो नाम अत्थि, सो जातिसम्पन्नो मातितोच पितितोच अनुपक्कुट्ठो, जेगुच्छा पटिक्कूला एताति मातुगामेन सद्धिं न संवसति । अत्तनो गेहतो राजगेहं गच्छन्तोच आगच्छन्तो च सोळसखीरोदकघटेहि मग्गे सिञ्चापेसि । मातुगामे दिस्वा कालकण्णी मया दिट्ठाति खीरोदकेन मुखं धोवति । तव धीता सक्कोन्ती तेन सद्धिं संवसतु, एतमत्थं तव धीतरं कथेहीति आह, सोपि तं सुत्वा गेहं गन्त्वा धीतरं पक्कोसित्वा रज्जा वुत्तनियामेनेव तस्सा कथेसि । ताय तं सुत्वा सक्कोन्ती अहं उद्वाळब्राह्मणेन सद्धिं वसिस्सामि, मा तुम्हे चिन्तेथ, पपञ्चम्पि मा करोथ, पातोव गमिस्सामीति वुत्ते पिता पनस्सा साधूति सहस्सगघनकचित्तकम्बलकञ्चुकेन धीतु सरीरं पारुपापेत्वा वीणादितुरियभण्डानि गाहापेत्वा धीतुया सद्धिं अद्धानमग्गं पटिपज्जि । गच्छन्तो अन्तरामग्गे अज्जतरस्मिं नगरे रज्जो गन्धब्बं करोन्तो धीतरं पिट्ठिपस्से निसीदापेत्वा गन्धब्बमकासि । अथस्स पिट्ठिपस्सनिसिन्ना सुवण्णतिलका नयनकोटिया दिट्ठिं पापेन्ती सरसेन तं ओलोकेत्वा पारुतकञ्चुकं किञ्चि अपनेत्वा सरीरप्पभं पज्जापेसि, राजा पनस्सा सरीरप्पभं रूपसम्पदं च दिस्वा कामातुरो विगतसज्जो सम्मूळ्हो हुत्वा मुहुत्तेन पटिलद्धस्सासो तस्सा सस्सामिकास्सामिकभावं पुच्छित्वा चण्डालधीताति

सुत्वा परिभवभयेन तं आनेतु मसक्कोन्तो एवरूपं वण्णपोक्खरसम्पन्नं इत्थिरतनं अलभन्तस्स मे को अत्थो जीवितेनाति सोचन्तो परिदेवन्तो काममुच्छितो कत्तब्बा कत्तब्बं अजानन्तो असिं गहेत्वा अत्तनो सीसं सयमेव छिन्दित्वा काल मकासि । एवमेव अन्तरामग्गे पञ्चराजानो तस्सा रूपसम्पत्तिमदमत्ता असिना छिन्नसीसा जीवितक्खयं पापुणिसु । तथा हि सत्ता हिरञ्जसुवण्णदासिदास पुत्तदारादीसु [पुत्तदारादीहि इतिसब्बत्थ] पियं निस्साय कामेन मुच्छिता अनयब्बसनं पापुणन्तीति । वुत्तज्हेतं भगवता ।

११. पियतो जायते सोको,
पियतो जायते भयं ।
पियतो विप्पमुत्तस्स,
नत्थि सोको कुतो भयं ॥

१२. पेमतो जायते सोको,
पेमतो जायते भयं ।
पेमतो विप्पमुत्तस्स,
नत्थि सोको कुतो भयं ॥

१३. रतिया जायते सोको,
रतिया जायते भयं ।
रतिया विप्पमुत्तस्स,
नत्थि सोको कुतो भयं ॥

१४. कामतो जायते सोको,
कामतो जायते भयं ।
कामतो विप्पमुत्तस्स,
नत्थि सोको कुतो भयं ॥

१५. तण्हाय जायते सोको,
तण्हाय जायते भयं ।
तण्हाय विप्पमुत्तस्स,
नत्थि सोको कुतो भयं ॥

ततो सो अनुक्कमेन पञ्चमधुरनगरं गन्त्वा अत्तनो आगतभावं रज्जा कथापेत्वा तेन अनुज्जातो गन्त्वा राजानं अद्दस । तदा उद्दाळब्राह्मणो रज्जो अविदूरे कम्बलभट्टपीठे निसिन्नो होति, गन्धब्बब्राह्मणोपि धीतुया सद्धिं गन्धब्बं कुरुमानो निसीदि । तस्मिंखणे पितु पिट्ठिपस्से निसिन्ना सुवण्णतिलका उद्दाळब्राह्मणो कतमोति पुच्छित्वा एतस्मिं भट्टपीठे निसिन्नो एसोति सुत्वा निलामललोचनेहि तं ओलोकन्ति दसनरंसिना सम्भिन्नसुरत्ताधरेण मन्दहसितं करोन्ती तं ओलोकेत्वा पारुतकञ्चुकं अपनेत्वा सरीरप्पभं विस्सज्जेसि । तं दिस्वा ब्राह्मणो उम्मत्तो सोकेन परिदड्ढुगतो उण्णवातेन पूरितमुखनासो अस्सुना किलिन्ननेत्तो विसज्जी अहोसि । ततो सो मुहुत्तेन लद्धस्सासो रोगीविय रज्जो सकासा अपसरन्तो अत्तनो गेहं

गन्त्वा सुहृदे पक्कोसित्वा तेसं एवमाह । भवन्तेत्य ।

१६. यो आपदे समुप्पन्ने,
उपतिट्ठति सन्तिके ।
सुखदुक्खे समो होति,
सो मित्तो सोच जातको ॥

१७. यो गुणं भासते यस्स, अगुणञ्च निगूहति ।
पटिसेधेत्य [पटिसेधेतिकत्तब्बा इतिसब्बत्थ] कत्तब्बा, सो मित्तो सोच जातको ॥

१८. सुवण्णतिलकानाम, ललना कामलालया ।
नीलक्खिचण्डकण्डेहि, विखण्डेसि मनो मम ॥

१९. तस्सा मुखम्बुजे सत्ता, मम नेत्तमधुब्बता,
अप्पम्पिन सरन्तामं, तत्थेवा भिरमन्ति ते ॥

२०. सहेव तेहि मे चित्तं, गतं उल्लंघियुद्धतो ।
लज्जागम्भीरपरिखं, धितिपाकारमुगगतं ॥

२१. सम्मुह्यामि पमुह्यामि, सब्बा मुहन्ति मे दिसा ।
तस्स मे सरणं होथ, करोथ मम सङ्गहन्ति ॥

तं सुत्वा ते एवमाहंसु ।

२२. यं त्वमाचरिय पत्थेसि, चण्डाली सा असङ्गमा ।
किन्नु मीळहेन संयोगो, चन्दनस्स कदा सिया ॥

२३. अगम्मगमना याति, नरानं दूरतो सिरी ।
कित्तिचायु बलं बुद्धि, अयसंच स गच्छतीति ॥

अथ तेसं ब्रह्मणो आह ।

२४. न परिच्चजति लोकोयं, अमेज्जे मणिमुत्तमं ।
थीरतनं युवाणी च, दुक्कुला अपि गाहियाति ॥

एवञ्च पन वत्वा तस्सा सस्सामिकास्सामिकभावं जत्वा आनेथाति आह, ते तथा अकंसु । ततो ब्राह्मणो ताय गेहं आगतकालतो पट्ठाय चत्तारो मासे रज्जो उपट्ठानं नेव अगमासि । तस्स पन ब्रह्मणस्स सन्तिके पञ्चसतराजकुमारा नानाविधानि सिप्पानि उगगणहन्ति । ते तं कारणं जत्वा सुवण्णतिलकाय विज्जमानाय अम्हाकं सिप्पुग्गहणस्स अन्तरायो

भविस्सति, येन केनचि उपायेन एतं मारेतुं वट्ठीति, चिन्तेत्वा ते हत्था चरियं पक्कोसित्वा लज्जं दत्वा एवमाहंसु, हत्थिं सुराय मत्तं कत्वा सुवण्णतिलकं मारेहीति । ततो ते सब्बे राजङ्गणे सन्निपतित्वा दूतं पाहेसुं, आचरियं दट्ठुकामम्हाति । ततो ब्राह्मणेन आगन्त्वा निसिन्नेन पटिसन्थारं कत्वा आचरिय आचरियानिं पस्सितुकामम्हाति आहंसु । अथ सो सुवण्णतिलकं गहेत्वा आगच्छथाति मनुस्से पेसेसि । ते तथा करिंसु, अथ तस्सा वीथिमज्झं सम्पत्तकाले हत्थिं विस्सज्जापेसुं । सो सोण्डाय भूमियं पहरन्तो [पहरन्तो उपधावित्वा इतिकत्थचि] गच्छन्तो उपधावित्वा सोण्डेन तं उक्खिपित्वा कुम्भे निसीदापेसि । ततो राजानो तथा तं मारापेतु मसक्कोन्ता पुन दिवसे मनुस्से पयोजेत्वा रत्तियं मारापेसुं । ब्राह्मणोपि एवरूपं इत्थिं अलसित्वा जीवनतो मतमेव [मतं मे सेय्यो इतिकत्थचि] सेय्योति सोचन्तो परिदेवन्तो राजङ्गणे दारुचितकं कारापेत्वा अग्गिंपविसित्वा मतोति । एवं मातुगामवसङ्गता महन्तं अनयब्बसनञ्च मरणञ्च पापुणन्तीति । वुत्तज्हेतं भगवता ।

२५. मायावेसा [मायाचेसा इतिकत्थचि] मरीचीव,
सोको रोगो चुपद्दवो ।
खराव बन्धना चेसा,
मच्चुपासो गुहासयो ।
तासु यो विस्ससे पोसो,
सो नरेसु नराधमोति ॥

२६. अयोनिसो सा पुरिमाय जातिया,
पुज्जं करित्वा अलभीदिसं गतिं ।
धीसम्पयुत्तं [धितिसम्पयुत्तं इतिकत्थचि] कुसलं करोन्ता,
निब्बाणमेवाभिमुखं करोथाति ॥

सुवण्णतिलकाय वत्थुं दुतियं ।

३३. कपणाय वत्थुमिह अयमानुपुब्बीकथा

भगवति परिनिब्बुते जम्बुदीपे तत्थ तत्थ भिक्खुभिक्खुणियो च उपासकउपासिकायो च जयमहाबोधिं वन्दिस्सामीति येभुय्येन गन्त्वा वन्दन्ति । अथा परभागे बहू भिक्खू सङ्गम्म महाबोधिं वन्दनत्थाय गच्छन्ता अज्जतरस्मिं गामके भिक्खाय चरित्वा आसनसालं गन्त्वा कतभत्तकिच्चा थोकं विस्समिंसु, तदा तत्थ एका कपणा दुग्गतित्थी तथा निसिन्नभिक्खू दिस्वा उपसङ्कमित्वा पञ्चपतिट्ठितेन वन्दित्वा एकमन्ते ठिता अय्या कुहिं गच्छन्तीति पुच्छि । भिक्खू तं सुत्वा जयमहाबोधिसस आनुभावञ्च तं वन्दनत्थाय अत्तानं गमनञ्च कथेन्ता एवमाहंसु ।

१. यत्थासीनो जिनो जेसि, ससेनं मकरद्धजं ।
हन्त्वा किलेससेनञ्च, बुद्धो आसि निरुत्तरो ॥
२. यं पूजेसि महावीरो, ठितो पद मकोपयं ।
सत्तरत्तिन्दिवं नेत्त, नीलनीरजरंसिना ॥

३. सुरासुरनरादीनं, नेत्तालि पाळिपातना ।
मेचकाकारपत्तेहि, सिखण्डीविय भाति यो ॥
४. सुरपादपोव सत्तानं, यं तिट्ठति महीतले ।
इह लोके परत्ते च, ददन्तो इच्छितिच्छितं ॥
५. यस्स पुराणपण्णम्पि, पतितं यो नरो इध ।
पूजेति तस्स सो देति, भवभोगं महीरुहो ॥
६. गन्धमालेहि सलिलेहि, यमुपासति सदा नरो ।
अज्झत्तज्ज बहिद्धा च, दुरितं सो निहज्जति ॥
७. यो देति इहलोकत्थं,
यो देति पारलोकिकं,
सम्पदं जयबोधितं,
भोति गच्छाम वन्दितुं ॥

तं सुत्वा उदग्गा सोमनस्सजाता भिक्खूनं एवमाह । अहं भन्ते परकुले भतिया कम्मं करोन्ती दुक्खेन कसिरेन जीविकं कप्पेमि । स्वातनाय मे तण्डुलनालिपि [भण्डुलनाम्प इतिसब्बत्थ] नत्थि, पगेव अज्जं धनं, इमं विना अज्जं साटकम्पि नत्थि, कस्मा पुब्बे अकतपुज्जत्ता, तस्मा इमं भन्ते साटकं ममानुग्गहाय बोधिम्हि धजं बन्धथाति याचित्वा साटकं धोवित्वा तेसं अदासि । भिक्खूपि तस्सानुग्गहाय तं गहेत्वा अगमंसु । सा साटकं दत्वा पीतिपामोज्जमानसा गेहं गन्त्वा तदहेव रत्तिया मज्झिमयामे सत्थकवातेन उपहता कालं कत्वा तेसं भिक्खूनं गमनमग्गे एकस्मिं रमणीये वनसण्डे भुम्मदेवता हुत्वा निब्बत्ती, अथस्सा पुज्जानुभावेन तियोजनिके ठाने दिब्बकप्परुक्खा पातुरहंसु, तत्त तत्त नानाविरागधजपताका ओलम्बन्ति । देवपुत्ता च देवधीतरो च सब्बाभरणविभूसिता तथेव धजपताकादयो गहेत्वा कीळन्ति । नच्चगीतादिनेकानि अच्छरियानि पयोजेन्ति । अथ दुतियदिवसे तेपि भिक्खू बोधिमण्डलं गच्छन्ता सायणहे तं ठानं पत्वा अज्ज इमस्मिं वनसण्डे वसित्वा गमिस्सामाति तत्थ वासं उपगमिंसु, ततो ते रत्तिभागे नानावण्णधजे च देवताहि पयोजियमाना गीतवादितादयो च तियोजनट्टाने कप्परुक्खानि च इदं सब्बं देविस्सरियं तस्सानुभावेन निब्बत्तभावं दिस्वा विम्हितमानसा देवधीतरं आमन्तेत्वा त्वं केन कम्मेन इध निब्बत्ताति पुच्छिंसु । सा भिक्खू वन्दित्वा अज्जलिं पग्गह्ठिता भन्ते मं न सज्जानित्थाति आह । भिक्खूहि न मयं सज्जानाम भगिनीति वुत्ते सा अत्तनो सभावं कथेन्ती एवमाह ।

८. हीय्यो आसनसालाय, निसीदित्थ समागता ।
तुम्हकं सन्तिकं गम्म, या वराकीभिवादयि ॥
९. या बोधिं पूजनत्थाय, वत्थकं पटिपादयि ।
साहं हीय्यो चुता आसिं, रत्तियं ब्याधिपीळिता ॥
१०. नानासम्पत्तिसंयुत्ता, नानाभूसनभूसिता ।

विमाने रतना किण्णे, जाताहं एत्थ कानने ॥

११. हीय्यो पस्सिस्थ मे गत्तं, रजोजल्लेहि संकुलं ।
अज्ज पस्सथ मे गत्तं, वण्णवन्तं पभस्सरं ॥

१२. हीय्यो पस्सिस्थ मे भन्ते, निवत्थं मलिनम्बरं ।
अज्ज पस्सथ मे भन्ते, दिब्बमम्बरमुत्तमं ॥

१३. विकिण्णफलितग्गेहि, केसेहि विरला कुलं ।
ऊकागूथपटिक्कूलं, हीय्यो आसिसिरं मम ॥

१४. अज्ज तं परिवत्तित्वा, मम पुज्जानुभावतो ।
सुनीलमुदुधम्मिल्लं, कुसुमा भरणभूसितं ॥

१५. पुरा मे सकसीसेन, वहितं दारू दकादिकं ।
पुज्जेनाहं अज्ज माला, भारं सीसे समुब्बहे ॥

१६. धजत्थाय मया हीय्यो, पदिन्नं थूलसाटकं ।
अज्ज निब्बत्ति मे भोन्तो, महन्तं दिब्बसम्पदं ॥

१७. जानमानेन कत्तब्बं, दानादीसु महप्फलं ।
देवलोके मनुस्सेसु, सुखदं दान मुत्तमन्ति ॥

तं सुत्वा सब्बे भिक्खू अच्छरियब्भुतचित्ता अहेसुं । सा देवता तस्सा रत्तिया अच्चयेन भिक्खू निमन्तेत्वा दिब्बेहि खज्जभोज्जेहि सहत्था सन्तप्पेत्वा तेहि सद्धिं आगच्छन्ती अन्तरामग्गे दानं ददमाना महाबोधिं गन्त्वा सब्बेहि धजपताका दीहि च नानाविधवण्णगन्धसम्पन्नपुप्फेहि च दीपधूपेहि च बोधिं पूजेत्वा भिक्खूनां चीवरत्थाय दिब्बवत्थानि दत्त्वा आगम्म तस्मिंयेव वनसण्डे वसन्ती नानाविधानि पुज्जानि कत्वा तावतिसंभवने निब्बत्ति । भिक्खूपि तं अच्छरियं तत्थ तत्थ पकासेन्ता बहूजने पुज्जकम्मे नियोजेसुंति ।

१८. एवं विधापि कपणा जिनसासनम्हि,
कत्वा पसाद मथ थूलकुचेलकेन ।
पूजेत्त्व दिब्बविभवं अलभीति अत्वा,
पूजापरा भवथ वत्थुसु तीसु सम्माति ॥

कपणाय वत्थुं ततियं ।

३४. इन्दगुत्तत्थेरस्स वत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

अम्हाकं भगवतो परिनिब्बाणतो ओरभागे जम्बुदीपे किर पाटलिपुत्तं नाम नगरं अहोसि । तत्थ धम्मासोको नाम महिद्धिको महानुभावो आणाचक्कवत्ति राजा रज्जं कारेति । उद्धं आकासतो हेट्ठा पथविया योजनप्पमाणे सकलजम्बूदीपे तस्स आणा पवत्ति, तदा सकलजम्बुदीपवासिनो च चतुरासीति नगरसहस्से राजानो च अत्तनो अत्तनो बलवाहने गहेत्वा आगम्म धम्मासोकमहारज्जो उपट्ठानं करोन्ति । तस्मिं समये देवपुत्तनगरे देवपुत्तो नाम महाराजा अत्तनो बलवाहनं गहेत्वा रज्जो उपट्ठानं अगमासि । धम्मासोको देवपुत्तमहाराजानं दिस्वा मधुरपटिसन्थारं कत्वा तुम्हाकं रट्ठे बहुस्सुता आगतागमा महागुणवन्ता अय्या अत्थीति पुच्छि । तं सुत्वा देवपुत्तराजा अत्थि देव तस्मिं नगरे सीहकुम्भकं नाम महाविहारं । तत्थ अनेकसहस्सभिक्खू विहरन्ति सीलवन्ता अप्पिच्छा सन्तुट्ठा विवेककामिनो । तेसु साट्ठकथातिपिटकधरो इन्दगुत्तत्थेरो नाम तेसं पामोक्खो अहोसि । सो अनेकपरियायेन सनरामरानं भिक्खून् धम्मवण्णेति । गुणवा अत्तनो गुणं निस्साय लोके पाकटोति । तं सुत्वा राजा तुट्ठमानसो थेरं पस्सितुकामो हुत्वा सम्म त्वमेव गन्त्वा थेरं याचित्वा इधा नेहीति आह । तं सुत्वा देवपुत्तराजा अत्तनो हत्थस्सबलवाहना दिमहा सेनङ्गपरिवुतो इन्दगुत्तत्थेरस्स सन्तिकं गन्त्वा वन्दित्वा अय्य अय्यं धम्मासोकमहाराजा दट्ठुकामोति आह । थेरेन साधूति सम्पटिच्छित्ते राजा थेरेन सम्पटिच्छित्ताभावं धम्मासोकमहाराजिनो पेसेसि । ततो धम्मासोकमहाराजा सोमनस्सपुत्तो अत्तनो आणापवत्तितट्ठाने राजूनं सासनं पेसेसि । सब्बेव थेरागमनमगं अलङ्करोन्तूति । अथ ते राजानो तुट्ठपहट्ठा अत्तनो अत्तनो नगरे भेरिं चरापेत्वा देवपुत्तनगरतो याव पाटलिपुत्तनगरं एत्थन्तरे पञ्चपण्णासयोजनिकं मगं विसमं समं करोन्तो देवतानं दिब्बवीथिमिव अलङ्करीत्वा धम्मासोकमहानरिन्दस्स एवं सासनं पेसेसुं । भवन्तेत्थ ।

१. इन्दगुत्तमहाथेर, सामिनो गमनाय नो ।
मगं अलङ्करोन्तूति, महाराजेन पेसितं ॥
२. ततो ते अपनेत्वान, पासाणकण्टकादिकं ।
विसमं समं करित्वान, सम्मज्जित्वान साधुकं ॥
३. धोतमुत्ता समाभासा, ओकिरित्वान वालुका ।
उस्सापिता तत्थ तत्थ, दुस्सतोरणपन्तियो ॥
४. कलधोतहेमरम्भादि, नानातोरणपन्तियो ।
तथा पुप्फमया नेक, तोरणूपरितोरणा ॥
५. तेसु तेसुच ठानेसु, सङ्घता कुसुमग्घिका ।
तथेव गन्धतेलेहि, दीपिता दीपपन्तियो ॥
६. पदुमुप्पलसन्नीर, पुप्फपल्लव लङ्घिता ।
ठपिता घटमालायो, पुण्णा सोगन्धवारिहि ॥
७. निलपीता दिसम्भिन्न, पताकाहि धजेहि च ।
मग्गस्स उभतो पस्से, वनमासि समाकुलं ॥

८. केतवो उग्गता तत्थ, मन्दमन्दसमीरणा ।
अव्हयन्ताव सोभन्ति, ब्रह्मोरगसुरादयो ॥
९. नागचम्पपुन्नाग, केतकीवकुलादिहि ।
पदुमुप्पला दिजलजेहि, मालती कुसुमा दिहि ॥
१०. मालादामेहि नेकेहि, मग्गमासि विचित्तकं ।
पत्थरित्वा पादपटे, सित्तसम्मत्तभूमियं ॥
११. लाजादिपञ्चपुष्फानि, विकिरिंसु मनोरमं ।
अलङ्कारित्वा हत्तस्सा, कुसुमा भरणादिहि ॥
१२. मग्गालङ्करणत्थाय, ठपितासुं ततो ततो ।
तेसु तेसु च ठानेसु, भेरिमण्डलमज्झगा ॥
१३. नच्चन्ति चातुरा नारी, रसभावनिरन्तरा ।
कंसवंसादिपग्गह, वज्जेन्तानेकतन्तियो ॥
१४. गायन्ति मधुरं गीतं, गायन्तेत्थ लयान्वितं ।
मग्गोसो साधुवादेहि, भेरितन्तिनदेहि च ॥
१५. करीनं कोज्जनादेहि, हयानं हेसितेहि च ।
नेकविट्ठसङ्गेहि, सो करीहि समाकुलो ॥
१६. मग्गस्स उभतो पस्से, देवकञ्जूपमा सुभा ।
मालाकलापे पग्गह, तिट्ठन्ति तुट्ठमानसा ॥
१७. तथा पुण्णघटे गह, पदुमुप्पलसंकुले,
अट्ठमङ्गलमुग्गह, तिट्ठन्ति पमदा तहिं ॥
१८. सीतलूदकसम्पन्न, पपाहि समलङ्कता ।
सिनानत्थं खता आसुं, पोक्खरज्जो तहिंतहिं ॥
१९. तहिंतहिंकता आसुं, दानसाला मनोरमा ।
निचितासुमनेकानि, दानोपकरणा तहिं ॥
२०. एवं नेकविधा पूजा, अम्हेहि पटिपादिता ।
ठपेत्वान महागङ्गं, तं जानातु महीपतीति ॥

तं सुत्वा असोकमहाराजा गङ्गं अलङ्करोथाति सोळसयक्खे पेसेसि, ते सपरिवारा तत्थ गन्त्वा अत्तनो आनुभावेन गङ्गाय अन्तो तिगावुतट्टाने उदुक्खलपासाणे ठपेसुं । ठपेत्वा थम्भे उस्सापेत्वा तुलासंघाटे दत्वा हिमवन्ततो रत्तचन्दनसारे आहरित्वा पदरे सन्थरित्वा अनेकेहि पूजाविधानेहि अलङ्करित्वा रज्जो एवं सासनं पेसेसुं । भवन्तेत्थ ।

२१. यमत्थाय मयं सब्बे, महाराजेन पेसिता ।
अम्हेहि दानि तं सब्बं, कतमेव सुणोथ तं ॥
२२. गावुतत्तयगम्भीरं, गङ्गं योजनवित्थतं ।
थम्भे पतिट्ठपेत्वान, अनग्घं रत्तचन्दनं ॥
२३. हिमवन्ततो हरित्वान, सेतुं तत्थ सुमापितं ।
तोरणा च उभो पस्से, रतनेहि सुनिम्मिता ॥
२४. पुण्णकुम्भद्भजा चेव, पदीपावलियो तथा ।
उभो पस्सेसु रतनानि, मापेत्वालम्बनानिच ॥
२५. सुवण्णमणिमुत्तादि, दामेहि समलङ्कता ।
वालुकत्थाय ओकिण्णा, धोतमुत्ता पभस्सरा ॥
२६. तेसु तेसु च ठानेसु, ठपितासुं महामणी ।
नानारागवित्तानेहि, सोभिता सेतुनो परि ॥
२७. ओलम्बितासुं तत्थेव, दिब्बादिकुसुमादयो ।
निट्ठितं इध कातब्ब, युत्तं पूजाविधितु नो ।
देवोतं पटिजानातु, इति वत्त्वान पेसयुंति ॥

तम्पि सुत्वा असोको महाराजा तुम्हेव थेरं इधानेथाति तेसंयेव सासनं पटिपेसेसि, ते साधूति इन्दगुत्तत्थेरस्स सन्तिकं गन्त्वा वन्दित्वा भन्ते पाटलिपुत्तनगरस्स गमनाय कालोति आहंसु, ततो थेरो सट्ठिसहस्समत्तेहि भिक्खुसङ्गेहि परिवुतो पञ्चपण्णासयोजनमग्गं पटिपज्जि । अथापरं देवपुत्तनगरवासिनो अनेकविधमालागन्धवासचुण्णद्भजपताकादीहि अनेकेहि तालावचरेहि नच्चगीतवादितेहि पूजेत्वा अगमंसु । अथ थेरो महन्तेन पूजाविधानेन जम्बुदीपवासीहि पूजियमानो अनुक्कमेन चन्दभागाय गङ्गाय सेतुं पत्वा तत्थ महन्तं पूजाविधानं ओलोकेन्तो एवं चिन्तेसि, एवं उळारं पूजाविधानं इदानि जम्बुदीपे नाज्जस्स होति, मय्हमेवेतं कतं । अहमेवेत्त उत्तमो अप्पटिमोति एवं सेय्यस्स सेय्योहमस्मीति मानं उप्पादेत्वा अट्ठासि । तस्मिं खणे एको खीणासवत्थेरो तं मानेनुपत्थद्भचेतसा ठितं दिब्बचक्खुना दिस्वा उपसङ्कमित्वा वन्दित्वा थेरस्स ओवदन्तो एवमाह । तस्मा ।

२८. मा मानस्स वसी होथ, मानो भन्ते वसंगतं [मानंभन्तेवसीकतं इतिसब्बत्थ] ।
अनत्थदो सदा होति, पातेत्त्वान भवा वटे ॥

२९. मानो पलालितो सत्तो, तण्हापटिघसङ्गतो ।
मक्कटोरगसोणादि, हुत्वा जायति जातिसु ॥

३०. मा मानं सामि पूरेहि, अत्तानं परिसोधय ।
अपरिसुद्धा सयो भिक्खु, दायकं न परितोसति ॥

३१. ददन्तानं सरन्तानं, पूजेन्तानं सचे तुवं ।
महप्फलं महाभूतिं, कामत्थ होथ निब्बणाति [निम्मना इतिकत्तचि] ॥

तं सुत्वा थेरो संसारे निब्बिन्दो तत्थेव ठितो तिलक्खणं पट्टपेत्वा करजकायं सम्मसन्तो सहपटि सम्भिदाहि अरहत्तं पत्ताव निक्खमि । ततो धम्मासोकमहाराजा बलवाहनपरिवुतो महन्तेन पूजाविधानेन पटिमग्गं आगम्म वन्दित्वा ततो दिगुणं पूजासक्कारं कुरुमानो महाभिक्खुसङ्गेन सद्धिं थेरं अत्तनो नगरं नेत्वा तस्स धम्मकथं सुत्वा पसन्नमानसो पञ्चसीले पतिट्ठाय महन्तं विहारं कारेत्वा थेरेन सहागतानं सट्ठिसहस्सानं भिक्खूनं चतुपच्चयेहि उपट्ठान मकासि, अथ थेरो साट्ठकथं पिटकत्तयं पकासेन्तो तस्मिं चिरं वसित्वा तत्थेव परिनिब्बायि । ततो राजा सपरिसो तस्स सरीरनिक्खेपं कारेत्वा धातुयो गहेत्वा महन्तं चेतियं कारापेसीति ।

३२. पुरातनानं भुवि पुज्जकम्मिनं,
गुणानुभावेन महेन्ति एवं ।
सदेवका नं मनसीकरोन्ता,
पुज्जं करोथा यतने सदा दराति ॥

इन्दगुत्तथेरस्स वत्थुं चतुत्थं ।

३५. साखमालपूजिकाय वत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

अम्हाकं भगवा दसपारमियो पूरेत्वा अनुक्कमेन तुसितभवने निब्बत्तो देवेहि आराधितो सक्कराजकुले पटिसन्धिं गहेत्वा मातुकुच्छितो निक्खन्तो अनुक्कमेन परमाभिसम्बोधिं पत्वा ततो पट्ठाय पञ्चचत्तालीससंवच्छरानि ठत्वा चतुरासीतिधम्मक्खन्धसहस्सानि देसेत्वा गणनपथमतीते सत्ते भवकन्तारतो सन्तारेत्वा सब्बबुद्धकिच्चाणि निट्ठापेत्वा कुसिनारायं उपवत्तने मल्लानं सालवने यमकसालान मन्तरे उत्तरसीसकं पज्जत्ते मज्जके वेसाखपुण्णदिवसे दक्खिणेन पस्सेन सतो सम्पजानो अनुट्ठानसेय्याय निपन्नो पच्छिमयामे भिक्खू ओवदित्वा बलवपच्चू-स समये महापथविकम्पेन्तो अनुपादिसेसाय निब्बाणधातुया परिनिब्बायि, निब्बुते पन भगवति लोकनाथे आनन्दथेरो मल्लराजूनं एतं पवत्तिं आरोचेसि । ततो कोसिनारका च देवब्रह्मादयो च सन्निपतित्वा नच्चगीतवादितेहि मालागन्धादीहि च सक्करोन्ता गरुकरोन्ता मानेन्ता पूजेन्ता चेलवितानादयो करोन्ता भगवतो सरीरं नगरमज्झे यत्थ मकुटबन्धनं नाम मल्लानं चेतियं, तत्थ नेत्वा चक्कवत्तिस्स सरीरं विय अहतेन वत्थेन वेठेत्वा ततो विहतेन कप्पासेन वेठेत्वाति एवं पञ्चदुस्सयुगसतेहि वेठेत्वा आयसाय तेलदोणिया पक्खिपित्वा अज्जिस्साय आयसाय दोणिया पटिकुज्जित्वा सब्बगन्धानं चितकं करित्वा भगवतो सरीरं चितकं आरोपेसुं । अथ महाकस्सपत्थेरेन भगवतो पादे सिरसा वन्दिते देवतानुभावेन चितको समन्ता एकप्पहारेनेव पज्जलि । भगवतो पन सरीरे दट्ठे सुमनमकुळसदिसा धातुयो अवसिस्सिंसु । तस्मिं किर समये कोसलरज्जो

जनपदे अञ्जतरा गामवासिका इत्थी भगवति परिनिब्बुते साधुकीळ्हं आगच्छमाना अन्तरामगगे अत्तनो सरीरे उप्पन्नवातरोगेन उपद्दुता साधुकीळ्हं सम्पापुणितुं असक्कोन्ती सत्थु आळाहनं गन्त्वा भगवतो धातुसरीरे तीणि साखपुष्फानि पूजेत्वा पसन्नमानसा पञ्चपतिट्ठितेन वन्दित्वा गता ताय एव रत्तिया मज्झिमयामे कालं कत्वा तावतिसंभवने तिसंयोजनिके कनकविमाने निब्बन्ति । तस्सा पुब्बकम्मपकासनत्थं चक्कमत्तानि साखपुष्फानि तत्त तत्थ ओलम्बन्ति । तेहेव सब्बं विमानं एकोभासी [\[एकोभासि ततो इतिसब्बत्थ\]](#) अहोसि । ततो सुगन्धकरण्डकं विय च अहोसि, सा पन अत्तनो सोभगगप्पत्तं अत्तभावञ्च विमानसम्पदञ्च परिवारसम्पत्तियो च दिस्वा विम्हितमानसा पुब्बे कतेन [\[पुब्बेकिस्समे । पुब्बेकतेनमे इतिचकत्थचि\]](#) केन मे पुञ्जकम्मेना यं लद्धाति ओलोकन्ती भगवतो धातुसरीरस्मिं पूजितानि तीणि साखपुष्फानि दिस्वा पसन्नमानसा महाचक्कप्पमाणं साखमालं हत्थेन धारेन्ती धातुपूजनत्थाय अगमासि । तदा तत्थ सन्निपतिता मनुस्सा तस्सा रूपसम्पदञ्च हत्ते महन्तं साखमालञ्च दिस्वा विम्हितमानसा अम्म त्वं कत्थ वासिका । कत्थ पनिमं पुष्पं पटिलद्धन्ति पुच्छिंसु, तं सुत्वा देवधीता अत्तना भगवतो धातुसरीरस्स पूजितसाखमालत्तयानुभावेन पटिलद्धसम्पत्तियो च दिब्बविमानञ्च पुब्बे मतकलेवरं चाति सब्बं तेसं दस्सेत्वा धम्मदेसनावसाने आह ।

१. समागता भवन्ता भो, पस्सन्तु मम सम्पदं ।
कतमप्पेन कारेन, सम्मासम्बुद्धधातुया ॥
२. साखमालानि तीणेव, हीय्योहं मुनिधातुया ।
पूजयित्वान सन्तुट्ठा, निवत्ता ताय रत्तिया ॥
३. मरन्ती खरवातेन, तमहं सुचरितं सरिं ।
तेनाहं पुञ्जकम्मेन, तावतिसूपगाअहुं ॥
४. तत्थ मे आसि पासादो, तिसंयोजनमुग्गतो ।
कूटागारवराकिण्णो, साखमालाति [\[साधमालो इतिपिकत्थचि\]](#), विस्सुतो ॥
५. यथा सब्बसुगन्धेहि, करण्डं परिभावितं ।
तथा दिब्बसुगन्धेहि, गन्धितं भवनं मम ॥
६. चक्कमत्ता साखपुष्फा, तत्थ तत्थूपलम्बरे [\[ततवत्थुपलम्बरे इतिपिकत्थचि\]](#) ।
दिब्बगन्धा पवायन्ति, मधुब्बभनिसेविता ॥
७. भस्सन्ति एकपुष्फस्मा, तुम्बमत्ता हि रेणवो ।
तेहि पिञ्जरिता देवा, कीळन्ति च ललन्तिच ॥
८. पीळन्धित्वान मालाधया, सुदिब्बा भरणानिच ।
सहच्छरा देवपुत्ता, नच्चगीतादिब्यावटा ॥
९. पस्सथेमं भुजङ्गा भो, सत्ता मोहेन पारुता ।

हीय्यो मतं पविद्धं मे, पूतिभूतं कलेवरं ॥

१०. पुळवेहि समाकिण्णं, मक्खिकागणकीळितं ।
काकसोणादिसत्तान, माहारं कुणपालयं ॥

११. पत्थेन्ति पुरिसा पुब्बे, अनेकोपायनेन तं ।
दट्ठम्पिदानि निच्छन्ति, तण्हायज्जाणता अहो ॥

१२. लोकपज्जोतकस्साहं, विमलस्स यसस्सिनो ।
धातुं हीय्यो महिं सम्मा, अज्ज सग्गे पतिट्ठिता ॥

१३. हित्वाने तादिसं कायं, लद्धंदानि ममेदिसं ।
दिब्बत्तभावं सोभाहि, भासमान मुदिक्खथ ॥

१४. भासमानाय मे वाचं, सुणोथेत्थ समागता ।
नत्थेवाकतपुज्जस्स, अणुमत्तं भवे सुखं ॥

१५. बिन्दुमत्तम्पि यो पुज्ज, बीजं रोपेति सासने ।
न हा नत्थफलं [नहपनन्तफलं इतिपिकत्थचि] होति, याव निब्बाणपत्तियाति ॥

एवं सा देवता अत्तना पटिलद्धदिब्बविभवं दस्सेत्वा जनकायं ओवदित्वा दिब्बसाखपुप्फेहि जिनधातुं पूजेत्वा मनुस्सानं पस्सन्तानंयेव सद्धिं विमानेन देवलोकमेव अगमासि । तं दिस्वा महाजनो दानादीनि पुज्जानि कत्वा देवलोकं पूरेसीति ।

१६. एवज्झि सा पुप्फमत्तेन धातुं,
पूजेत्त्व देवेसु अलत्थ भूतिं ।
तुम्हेपि भोन्तो तिदिवेसु सातं,
कामत्थ चे कत्थ पुज्जानि साधुंति ॥

साखमालपूजिकाय वत्थुं पज्जमं ।

३६. मोरियब्रह्मणस्स वत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

अम्हाकं भगवति परिनिब्बुते मगधरट्ठे मचलं नाम महागामं अहोसि । तत्थ मोरियोनाम ब्राह्मणो पटिवसति सद्धो पसन्नो, तस्स सेनानामे का भरिया अत्थि । सापि सद्धा पसन्ना रतनत्तयेसु । ते उभोपि समग्गा सम्मोदमाना भिक्खुसङ्घं निमन्तेत्वा निच्चं दानं पवत्तेन्ता चीवरादिचतुपच्चयेहि उपट्ठहन्ता सीलं रक्खन्ता उपोसथकम्मं करोन्ता दिवसं वीतिनामेन्ति । अथस्स गेहे विभवं येभ्य्येन दानादीसु परिकखयमगमासि । ततो ब्राह्मणी सामि नो गेहे धनं परिकखीणं । कथं दानं पवत्तेय्यामाति ब्राह्मणस्स आरोचेसि, ततो ब्राह्मणो मा भद्दे चिन्तेसि । येनकेनचि उपायेन दानं पतिट्ठपेस्सामाति वत्त्वा

तस्मिंयेव अत्तनो सउस्साहतं पकासोन्तो आह ।

१. जानमानो हि लोकस्मिं, दानस्सेदं फलं इति ।
न दज्जा को सुसीलेसु, अप्पम्पि दिवसम्पति ॥
२. सग्गलोकनिदानानि, दानानि मतिमा इध ।
कोहिनाम नरो लोके, न ददेय्य हिते रतोति ॥

एवञ्च पन वत्वा भद्दे वनं पविसित्वा अनेकविधानि पण्णानि च फलानि च पच्छिपूरं आहरित्वा विक्किणित्वापि दानं न उपच्छिन्दिस्सामाति वत्वा ततो पट्ठाय वनं गन्त्वा पण्णानि च फलानि च आहरित्वा विक्किणित्वा दानं देन्तो पटिवसति । अथेकदिवसं ब्राह्मणो वनं पविट्ठो पण्णेहि च फलेहि च पच्छिं पूरेत्वा सीसेना दाय गेहं आगच्छन्तो पुप्फफलपल्लवेहि विनतं नेकतरुगणनिचितं सम्मत्तानेकचातकचतुप्पदनिसेवितं विप्पकिण्णानन्तपुप्फपत्तकिञ्जकखच्छन्नवाळुकातलं सन्दमानसीतला मलजलप्पवाहं अकह्दमानिन्नसुपत्तिहेहि सुन्दरं कन्दरं दिस्वा पच्छिं तीरे ठपेत्वा ओतिण्णो नहायति, तस्मिं खणे तत्थ एकस्मिं रुक्खे अधिवत्थो देवपुत्तो तं तत्थ नहायन्तं दिस्वा किन्नु खो एस कल्याणज्झासयो वा उदाहु पापज्झासयो सत्तोति दिब्बचक्खुना उपधारन्तो अच्छरियपुरिसो एसो दुग्गतोपि हुत्वा अत्तनो दानप्पवेणिया उपच्छिज्जनभयेन वनं गन्त्वा पण्णानि च फलानि च आहरित्वा दुक्खेन कसिरेन जीविकं कप्पेन्तो दानधम्मं न उपच्छिन्दतीति चिन्तेत्वा तस्स गुणादयो पटिच्च पच्छियं ठपितपण्णानि च फलानि च सब्बानि सुवण्णानि होन्तूति अधिट्ठासि । अथस्सानुभावेन सब्बं सुवण्णं अहोभि, अथ सो सुवण्णपुण्णपच्छियं उपरि सुवण्णरासिमत्थके सब्बकामददं महन्तं मणिरतनं ठपेत्वा अन्तरहितो पटिक्कम्म अट्ठासि, ततो ब्राह्मणो नहात्वा उत्तिण्णो पच्छियं सम्पुण्णसुवण्णवण्णरंसिना सम्भिन्नविज्जोतमानमणिरतनं दिस्वा किमेतंति आसङ्कितपरिसङ्कितो पच्छिसमीपं गन्त्वा हत्थं पसारेतुं अविसहन्तो अट्ठासि । तं दिस्वा देवपुत्तो दिस्समानसरीरेन ठत्वा मा त्वं भायि ब्राह्मण । मया एतानि निम्मितानि, गहेत्वा गच्छाहीति आह, अथ ब्राह्मणो देवपुत्तस्स कथं सुत्वा अयं देवपुत्तो इमं मया निमित्तं, गहेत्वा गच्छाति वदति । किन्नु खो सो अत्तनो आनुभावेन देति, उदाहु मया कतपुज्जेनाति पुच्छिस्सामि तंति पज्जलिकोव देवपुत्तं पुच्छन्तो आह ।

३. पुच्छामि पज्जली दानि, देवपुत्त महिद्धिक ।
ददासि मे सुवण्णञ्च, कामदं मणिमुत्तमं ॥
४. नापि को नो तुवं जाति,
न मित्तो नोपकारको ।
किं त्वं अत्थवसं दिस्वा,
मम दज्जासिमं धनं ॥
५. केन तपेन सीलेन, केनाचारगुणेन च ।
येन दज्जासि मे देव, किं मे सुचरितं चित्तं ॥
६. किन्नु पुरातनं कम्मं, केन कम्मेन दस्ससि ।
अथवा तविद्धिया देसि, तं मे अक्खाहि पुच्छितोति ॥

ततो देवपुत्तो न खो पनाहं ब्राह्मण देवोति परेसं किञ्चि दातुं सक्कोमि, तथा पुब्बे कतसुचरितानुभावेन निब्बत्तीति वत्वा दिब्बचक्खुना तस्स पुब्बकम्मं दिस्वा तस्स पकासेन्तो आह ।

७. कस्सपे लोकपज्जोते, सम्बुद्धे परिनिब्बुते ।
सब्बत्थ पत्थटं आसि, तस्स बुद्धस्स सासनं ॥
८. तदा पच्चन्तिमे गामे, त्वमासि कुलदारको ।
सद्धो आसि पसन्नो च, दायको कुसले रतो ॥
९. तदा पब्बजितो एको, गच्छन्तो अन्तरापथे ।
चोरेहि अनुबद्धोसि, अच्छिन्नपत्तचीवरो ॥
१०. साखाभङ्गं निवासेत्वा, पारुपित्वा तथेव तं ।
अन्तोगामं पविट्ठोसि, एसमानो पिलोतिके ॥
११. ततो त्वं चरमानं तं, दिस्वा कम्पितमानसो ।
वत्थयुगं अदासि त्वं, सद्दहं दानतो फलं ॥
१२. पत्थोदनेन तं भिक्खुं, परिविसित्वा यथाबलं ।
पेसेसि अभिवादेत्वा, सद्धाय सुद्धमानसो ॥
१३. इमं त्वं अकरी पुज्जं, तुय्हेतं चरितं इमं ।
तस्स ते पुज्जकम्मस्स, अमुख्यफल मीदिसंति ॥

एवञ्च पन वत्वा इदं ते ब्राह्मण धनं राजादीहि मया अनाहरणीयं कतं, त्वं अपरिसङ्कन्तो गहेत्वा यथाधिष्णायं करोहि, इमं खो पन मणिरतनं इच्छितिच्छितं पसवति, तेनापि आनुभावेन तव दानं अनुपच्छिन्दन्तो पुत्तदारादयो पोसेहीति अनुसासि, तं सुत्वा ब्राह्मणो तेन वुत्तनियामेनेव भिक्खुसङ्घस्स महादानं ददन्तो सीलं रक्खन्तो चिरं वसित्वा अपरभागे ततो चुतो देवलोके निब्बत्तीति ।

१४. एवं निहीनापी धनेन सन्तो,
दानन्वयं नेव परिच्चजन्ति ।
तस्मा हि भोन्तो सति देय्यधम्मे,
मा कत्थ दानेसु पमादभावंति ॥

मोरियब्राह्मणस्स वत्थुं छट्ठमं ।

३७. पुत्तवत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

एकस्मिं किर समये लङ्कादीपवासिनो सड्ढिमत्ता भिक्खू जयमहाबोधिं वन्दितुकामा एकतो मन्तेत्वा महातित्थेन नावं आरुह्य जम्बुदीपं पत्वा तामलित्तिपट्टेने [तमलित्तपट्टेने इतिकत्थचि] ओतरित्वा अनुक्कमेन पाटलिपुत्तनगरं पापुणिसु । अथ तस्मिं नगरे पिण्डाय चरन्ते ते भिक्खू एको दुग्गतमनुस्सो दिस्वा चिरेन [चिरेनाहंदिट्ठा इतिसब्बत्थ] मया दिट्ठा बुद्धपुत्ताति सोमनस्सो भरियं पक्कोसित्वा भद्दे इमेसं अय्यानं दानं दातुकामोमिहि, पुब्बे नो अकतपुज्जत्ता इदानीं दुग्गता जाता, इमेसु पुज्जक्खेत्तेसु बीजं नो चे रोपेस्साम, पुनपि एवमेव भविस्सामाति वत्वा किं मे गेहे देय्यधम्मं अत्थीति पुच्छि । सा तं सुत्वा घरे नो सामि अय्यानं किञ्चि दातब्बं न पस्सामि । अपि च मम पुत्तं मारेत्वा दानं दातुं सक्काति । सो तस्सा कथं सुत्वा भद्दे पुत्तं मारेत्वा किं दानं देमाति आह । तां तं सुत्वा सामि किं न जानासि, पुत्ते नो मते सन्दिट्ठसम्भत्ता जातिमित्तसुहज्जा च अम्हाकं सन्तिकं आगच्छान्ता किञ्चि पण्णाकारं गहेत्वा आगच्छन्ति । मयं तेन पण्णाकारेन दानं दस्सामाति वुत्ते उपासको साधु तथा करोहीति मातुया एव भारमकासि, सा पुत्तं मारेतुं अविसहन्ती आह । तथा हि ।

१. किच्छा लब्धं पियं पुत्तं, अम्मम्माति पियं वदं ।
सुनीलनेत्तं सुभम्, को पक्कमितुमिच्छति ॥

२. मातरा मारियन्तोपि, मातरमेव रोदति ।
मारेतुं तं न सक्कोमि, हृदयं मे पवेधतीति ॥

एवञ्च पन वत्वा अहं सामि न सक्कोमि पुत्तं मारेतुं । त्वं मारेहीति पुत्तं पितुसन्तिकं पेसेसि । अथ सोपि तं मारेतु मसक्कोन्तो एवमाह । वुत्तहि ।

३. तायन्ति पितुनो दुक्खं, पुत्ता पुत्ताति कित्तिता ।
पितु दुक्खं सुखं पुत्ता, दायादा होन्ति सब्बदा ॥

४. तस्मा मे सदिसं पुत्तं, पिल्लकं मज्जुभासनं ।
न सक्कोमि अहं भद्दे, जीविता तं वियोजितुं ॥

५. अयसञ्च अकित्तिञ्च, पप्पोति पुत्तघातको ।
पाणातिपातकम्मप्पि, कामं सो फुसते नरोति ॥

एवञ्च पन वत्वा सो त्वमेव तव पुत्तं मारेहीति पेसेसि, एवं तेन वुत्ते पुत्थस्स मारपाणूपायं परियेसन्ता एवमाहंसु, अम्हे पनिमं मारेतुं न सक्कोमि, अम्हाकं पच्छागेहे महन्तो वम्मिको अत्थि, तस्मिं एको नागराजा पटिवसति । कुमारं तत्थ पेसेस्साम, सो तं डसित्वा मारेस्सतीति । इच्चेते एसो खो उपायो एवाति चिन्तेत्वा कुमारं पक्कोसित्वा अञ्चना वलिवलयादीहि मण्डेत्वा तस्स हत्थे गेण्डुं [तेण्डुं इतिसब्बत्थ] ठपेत्वा तात पच्छागेहे वम्मिकसमीपं गन्त्वा कीळाति पेसेसुं । ततो दारको गन्त्वा गेण्डुकेन कीळन्तो वम्मिकबिले गेण्डुकं पातेसि । अथ सो गेण्डुकं गण्हिस्सामीति वम्मिकसुसिरे हत्थं पवेसेसि । ततो सप्पो कुज्झित्वा सुसूतिसद्वं करोन्तो महन्तं फणं कत्वा बिलतो सीसं उक्खिपित्वा ओलोकेन्तो अट्ठासि कुमारस्स हत्थतो परिगलितपासंविण । अथस्स कुमारो किञ्चि अजानन्तो सप्पस्स गीवं दळ्हं गण्हि । अथस्स मातापितुनं सद्भाबलेन नागराजा कुमारस्स करतले अट्ठंसं इच्छादायकं कण्ठमणिरतनं पातेसि । कुमारस्स मातापितरो द्वारं निस्साय ठिता तस्स किरियं ओलोकेन्तो तं मणिरतनं दिस्वा सीधं गन्त्वा पुत्तं उक्खिपित्वा हत्थतो मणिरतनं गण्हिंसु । ततो ते तं

मणिरतनं परिसुद्धासने ठपेत्वा उपचारं कत्वा अम्हाकं इदञ्चिदञ्च देथाति अब्भुक्किरिंसु। अथ ते मणिरतनानुभावेन गेहद्वारे महन्तं मण्डपं कारेत्वा वितानादिना मण्डपं अलङ्कारित्वा भिक्खूनां आसनानि पञ्जापेत्वा ते सट्ठिमत्ते भिक्खू निसीदापेत्वा महादानं अदंसु। ततो नगरवासिनो मणिरतनानुभावं सुत्वा सन्निपतिंसु। अथ ते तेसं मज्झे अत्तनो सद्भाबलेन मणिरतनस्स लाभं पकासेत्वा इमञ्चि दानत्थायेव परिच्चज्जामाति एकस्मिं ठाने पतिट्ठापेत्वा तेनानुभावेन यावजीवं दानं ददन्ता सीलं रक्खन्ता आयुपरियोसाने देवलोके निब्बत्तिसूति।

६. छेत्त्वान पेमं अपि अत्रजेसु,
ददन्ति दानं इध मानुसेवं।
न ददाति को नाम नरो समिद्धो,
दानञ्चि दानस्स फलं सरन्तोति॥

पुत्तवत्थुं सत्तमं।

३८. तेभातिकमधुवाणिजकानं वत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

अतीते किर बाराणसियं ते भातिका एकतो हुत्वा मधुं विक्किणन्ता पुत्तदारे पोसेन्ति। ततो तेसु एको पच्चन्तं गन्त्वा मलयवासीनं [मलवासीनं इतिपिकत्थचि] हत्थतो मधुं किणित्वा [वक्किणित्वा इतिसब्बत्थ] गण्हाति, एको गहितगहितमधुं नगरं आहरति। एको तेन आहटाहटमधूनि बाराणसियं निसीदित्वा विक्किणाति। तस्मिं समये गन्धमादनपब्बते एको पच्चेकबुद्धो वणरोगेना तुरो अहोसि। अथज्जतरो पच्चेकबुद्धो तस्स मधुना फासु भविस्सतीति जत्वा गन्धमादनपब्बतेयेव ठितो चीवरं पारुपित्वा आकासेना गन्त्वा नगरद्वारे ओतरित्वा कत्थ मधुं लभामीति [लब्भति इतिसब्बत्थ] ओलोकेन्तो अट्ठासी, तदा तस्मिंपरकुले भतिं कत्वा जीवमाना एका चेटिका घटमादाय उदकत्थं तित्थं गच्छन्ती मग्गा ओक्कम्म घटं ठपेत्वा वन्दित्वा एकमन्तं अट्ठासि, तदा पच्चेकबुद्धो भगिनी एत्थ भिक्खाय चरन्तानं कतरस्मिं ठाने मधु लब्भतीति पुच्छि। सा तस्स कथं सुत्वा मधुआपणस्स पञ्जायनट्ठाने ठत्वा हत्थं पसारेत्वा एस भन्ते मधुआपणोति दस्सेत्वा यज्जायं पच्चेकबुद्धो आपणतो मधुं न लभति। मम निवत्थवत्थकं दत्त्वापि मधुं दस्सामीति चिन्तेत्वा ओलोकेन्ती तत्थेव अट्ठासि, अथ पच्चेकबुद्धो अनुपुब्बेन विचरन्तो [चरन्तो इतिपिकत्थचि] मधुआपणं सम्पापुणि, ततो कुटिम्बिको [कुटिम्ब को इतिपिकत्थचि] तं दिस्वा हत्थतो पत्तं गहेत्वा आधारके ठपेत्वा मधुघटं आदाय पत्तस्स उपनामेन्तो सहसा निक्कुज्जि। ततो मधु पत्तं पूरेत्वा उत्तरन्तो पुन भूमियं पग्घरि। तं दिस्वा सोमनस्सो वाणिजो एवं पत्थनमकासि।

वुत्तञ्चि महावंसे।

१. तत्थ पत्तस्स बुद्धस्स, वाणिजो सो पसादवा।
विस्सन्दयन्तो मुखतो, पत्तपूरं मधुं अदा॥
२. पुण्णञ्च उप्पतीतञ्च, पतितञ्च महीतले।
दिस्वा मधुं पसन्नो सो, एवं पणिदही तदा॥
३. जम्बुदीपे एकरज्जं, दानेनानेन होतु मे।

आकासे योजने आणा, भूमियं योजनेपिति ॥

एवञ्च पन वत्वा पत्तं अदासि, पच्चेकबुद्धो पत्तं पटिग्गहेत्वा तत्थेव ठितो ।

४. इच्छितं पत्थितं तुय्हं, खिप्पमेव समिज्झतु ।
पूरेन्तु चित्थसंकप्पा, चन्दो पण्णरसो यथा ॥
५. इच्छितं पत्थितं तुय्हं, सब्बमेव समिज्झतु ।
पूरेन्तु चित्तसंकप्पा, मणिजोतिरसो यथाति ॥

वत्वा मङ्गलं वट्टेत्वा अगमासि । अथन्तरामग्गे ठिता घटचेटिका पच्चेकबुद्धाभिमुखं गन्त्वा मधुं लभित्थ भन्तेति पुच्छि । तेन लद्धं भगिनीति वुत्ते किं वत्वा सो अदासीति पुच्छि । पच्चेकबुद्धो सब्बं कथेसि । सा तं सुत्वा थोकं भन्ते इधेव होथ दासिया अनुग्गहत्थायाति सीधं गेहं गन्त्वा निवत्थपिळोतिका अत्तनो साटकं धोवित्वा आहरित्वा चुम्बटकं कत्वा पच्चेकबुद्धस्स अदासि, यदा सो भन्ते मधुदायको सकलजम्बुदीपे एकरज्जं कारेति । तदाहं तस्स अगमहेसी भवेय्यंति वत्वा पत्थनं करोन्तीएवमाह ।

६. यदा ते मधुदो भन्ते, भूभुजो होति भूतले ।
तस्स हेस्सं तदा भन्ते, पिया अगमहेसिका ॥
७. सुरूपाच सुवाणीच, सुयसा सुब्बता सुभा ।
अस्सं तस्स पियाचाथ, मनापा इच्छदा [इच्छिदा इतिपिकत्थचि] सदाति ॥

तस्सापि तदा पच्चेकबुद्धो तथेव होतूति मङ्गलं वत्वा आकासेन गन्धमादनमेव अगमासि, अथापरभागे ते तयोपि एकतो हुत्वा मधुलोकनं करोन्ता तं मधुघटं कुहिंति पुच्छिंसु, सो तेनत्तना कतकम्मं वत्वा सचे तुम्हे तस्मिं पत्तिं अनुमोदेय्याथ, तं साधु । नो चे । मधुअघनकं मम हत्थतो गणहत्थाति वत्वा तेहि ततो न नो अत्थो [ननोहत्थो इतिसब्बत्थ] मधुना, कीदिसस्सेतं अदासीति वुत्ते तं सुत्वा इतरो पच्चेकबुद्धा नामे ते गन्धमादने वसन्ति कासावं पारुपित्वा कुले कुले भिक्खं चरन्ति, सन्तो एते सीलवन्ताति कथेसि, अथ तेसु जेट्ठो ब्राह्मणचण्डालकापि कासावं परिदहित्वा चरन्ति । नूनायं चण्डालकोति मज्जामीति आह, मज्झिमो कुज्झित्वा तव पच्चेकबुद्धं परसमुद्दे खिपाहीति अवोच, अथ तेसं कथं सुत्वा मधुदायको मा भो तुम्हे अरियानं महेसक्खानं महानुभावानं पच्चेकबुद्धानं फरुसं कथेथ । निरयदुक्खा न भायथातिआदिना अनेका कारेन निवारेत्वा तेसं गुणं पकासेसि, तं सुत्वा ते उभोपि साधूति पसन्नाचित्ता अनुमोदिंसु, अपरभागे ते कालं कत्वा देवमनुस्सेसु संसरन्ता तत्थ तत्थ महासम्पत्तियो अनुभवित्वा अम्हाकं सत्थु परिनिब्बाणतो द्विन्नं वस्ससतानं अच्चयेन अत्तनो अत्तनो सम्पत्तद्धाने निब्बत्तिंसु । तेन वुत्तं ।

८. असोको मधुदो सन्धि, मित्तादेवी तु चेटिका ।
चण्डालवादी निग्रोधो, तिस्सो सो पारवादिकोति ॥

तेसु चण्डालवादी जेट्ठवाणिजो बिन्दुसाररज्जो जेट्ठपुत्तस्स सुमनराजकुमारस्स पुत्तो हुत्वा निब्बत्ति ।

तस्सायमानुपुब्बीकथा । बिन्दुसाररज्जो किर दुब्बलकालेयेव असोककुमारो अत्तना लद्धं उज्जेनिया रज्जं पहाय आगन्त्वा सब्बनगरं अत्तनो हत्थगतं कत्वा सुमनराजकुमारं अग्गहेसि । तं दिवसमेव सुमनस्स राजकुमारस्स सुमना नाम देवी परिपुण्णगम्भा अहोसि । सा अज्जातकवेसेन निक्खमित्वा अविदूरे अज्जतरं चण्डालगामं सन्धाय गच्छन्ती जेट्ठकचण्डालस्स गेहतो अविदूरे निग्रोधो अत्थि, तस्मिं रुक्खे अधिवत्थाय देवताय इतो एहि सुमनेति वदन्तिया सद्दं सुत्वा तस्सा समीपं गता, देवता अत्तनो आनुभावेन एकं सालं निम्मणित्वा एत्थ वसाहीति पादासि । सा तं सालं पाविसि, गतदिवसेयेव सा पुत्तं विजायि । सा तस्स निग्रोधदेवताय परिग्गहितत्ता निग्रोधोत्वेव नामं अकासि । जेट्ठकचण्डालो दिट्ठदिवसतोप्पभुति तं अत्तनो सामिधीतरं विय मज्जमानो निबद्धवत्तं पट्टपेसि । राजधीता तत्थ सत्तवस्सानि वसि, निग्रोधकुमारोपि सत्तवस्सिको जातो, तदा महावरुणत्थेरो नाम एको अरहा दारकस्स हेतुसम्पदं दिस्वा विहरमानो सत्तवस्सिको दानि दारको । कालो नं पब्बाजेतुंति चिन्तेत्वा राजधीताय आरोचापेत्वा निग्रोधकुमारं पब्बाजेसि, कुमारो खुरगोयेव अरहत्तं पापुणि । तेन वुत्तं महावंसे ।

९. तं महावरुणो थेरो, तदा दिस्वा कुमारकं ।
उपनिस्सयसम्पन्नं, अरहा पुच्छि मातरं ।
पब्बाजेसि खुरगो सो, अरहत्तमपापुणीति ॥

सो किर एकदिवसं पातोव सरीरं पटिजग्गित्वा आचरियुपज्झायवत्तं कत्वा पत्तचीवर मादाय मातुउपासिकाय गेहद्वारं गच्छामीति निक्खमि । मातुनिवासट्टानज्जस्स दक्खिणद्वारेन नगरं पविसित्वा नगरमज्जेन गन्त्वा पाचीनद्वारेन निक्खमित्वा गन्तब्बं होति । तेन च समयेन असोको धम्मराजा पाचीनदिसाभिमुखो सीहपज्जरे चङ्कमति । तं खण्येव निग्रोधो राजङ्गणं सम्पापुणि सन्तिन्द्रियो सन्तमानसो युगमत्तं पेक्खमानो, तेन वुत्तं एकदिवसं सीहपज्जरे ठितो अद्दस निग्रोधं सामणेरे राजङ्गणेन गच्छन्तं दन्तं गुत्तं सन्तिन्द्रियं इरियापथसम्पन्नन्ति । दिस्वा पनस्स एतदहोसि । अयं जनो सब्बोपि विक्खित्तचित्तो भन्तमिगपटिभागो । अयं पन दहरको अविक्खित्तो अतिवियस्स आलोकितविलोकितं सम्मिज्जनपसारणज्ज सोभति । अद्दा एतस्सब्बन्तरे लोकुत्तरधम्मो भविस्सतीति रज्जो सह दस्सनेनेव सामणेरे चित्तं पसीदि, पेमं सण्ठहि, कस्मा । पुब्बे किर पुज्जकरणकाले रज्जो जेट्ठकभाता वाणिजकोयं ।

१०. पुब्बेव [पुब्बेन इतिकत्थचि] सन्निवासेन, पच्चुप्पन्नहितेन वा ।
एवं तं जायते पेमं, उप्पलंव यथोदकेति ॥

अथ राजा सज्जातपेमो सबहुमानो सामणेरे पक्कोसथाति अमच्चे पेसेसि, ते अतिचिरायन्तीति पुन द्वे तयो पेसेसि तुरितं आगच्छतूति । सामणेरो अत्तनो पकतिया एव अगमासि । राजा पतिरूपासनं जत्वा निसीदथाति आह । सो इतोचितो च विलोकेत्वा नत्थि दानि अज्जो भिक्खूति समुस्सितसेतच्छत्तं राजपल्लङ्कं उपसङ्कमित्वा पत्तं गणहनत्थाय रज्जो आकारं दस्सेसि । राजा तं पल्लङ्कसमीपं गच्छन्तं एव दिस्वा चिन्तेसि अज्जेव दानि अयं सामणेरो इमस्स गेहस्स सामिको भविस्सतीति, सामणेरो रज्जो हत्थे पत्तं दत्वा पल्लङ्कं अभिरुहित्वा निसीदि । राजा अत्तनो अत्थाय सम्पादितं सब्बं यागुखज्जकभत्तविकतिं उपनामेसि । सामणेरो अत्तनो यापनमत्तमेव सम्पटिच्छि । भत्तकिच्चावसाने राजा आह सत्थारा तुम्हाकं दिन्नओवादं जानाथाति । जानामि महाराज एकदेसेनाति । तात मय्हम्पी नं कथेहीति । साधु महाराजाति रज्जो अनुरूपं धम्मपएद अप्पमादवगं अनुमोदनत्थाय अभासि । राजा पन अप्पमादो अमतपदं, पमादो मच्चुनो पदंति सुत्वाव अज्जातं तात, परियोसापेहीति आह । सामणेरो अनुमोदना वसाने द्वित्तिसधुवभत्तानि [द्वित्तिसधुवभत्तानि इतिसब्बत्थ]

लभित्वा पुन दिवसे द्वितिसंभिक्षू गहेत्वा राजन्तोपुरं पविसित्वा भक्तकिच्च मकासि । राजा अञ्जेपि द्वितिसंभिक्षू तुम्हेहि सद्धिस्वे भिक्षुं गणहन्तूति एतेनेव उपायेन दिवसे दिवसे वड्ढापेन्तो सद्धिसहस्सानं ब्राह्मणपरिब्बाजकानं भत्तं उपच्छिन्दित्वा अन्तोनिवेसने सद्धिसहस्सानं भिक्षूनं निच्चभत्तं पट्टपेसि निग्रोधत्थेरगतेनेव पसादेन । निग्रोधत्थेरोपि राजानं सपरिसं तीसु सरणेषु पञ्चसु सीलेसु पतिट्ठापेत्वा बुद्धसासने पोथुज्जनिकेन पसादेन अचलप्पसादं कत्वा पतिट्ठापेसि । राजापि असोकारामं नाम महाविहारं कारापेत्वा सद्धिसहस्सानं भिक्षूनं निच्चभत्तं पट्टपेसि । सकलजम्बुदीपे चतुरासीतिया नगरसहस्सेसु चतुरासीतिविहारसहस्सानि कारापेसि । तेन वुत्तं ।

११. चण्डालवादिदोसेन,
जातो चण्डालगामके ।
पत्तानुमोदना पाका,
आसे सो [असेसो इतिपिकत्थचि] हि अनासवोति ॥

अयं निग्रोधत्थेरस्स कथानयो ।

मधुदायको पन वाणिजो देवलोकतो चवित्वा पुप्फपुरे राजकुले उप्पज्जित्वा पियदासो नाम कुमारो हुत्वा छत्तं उस्सापेत्वा सकलजम्बुदीपे एकरज्जं अकासि । कथं ।

बिन्दुसारराजस्स एकसत्तपुत्ता अहेसुं । ते सब्बे असोको अत्तना सद्धिं एकमातिकं तिस्सकुमारं ठपेत्वा घातेसि । घातेन्तो चत्तारि वस्सानि अनभिसित्तोव रज्जं कारेत्वा चतुन्नं वस्सानं अच्चयेन तथागतस्स परिनिब्बाणतो द्विन्नं वस्ससत्तनं उपरि अट्टारसमे वस्से सकलजम्बुदीपे एकरज्जाभिसेकं पापुणि । अथ तं सकलजम्बुदीपे चतुरासीतिनगरसहस्से राजानो आगन्त्वा उपट्ठहिस्सन्ति । तिण्णं उतूनं अनुच्छविका तयो पासादा अहेसुं । एको महासप्पिको, एको मोरगीवो, एको मङ्गलो नाम, तेसु नेकनाटकसहस्सपरिवुतो पटिवसति । यास्स मधुआपणं दस्सेसि, सा असन्धिमित्ता नाम देवच्छरपरिभागा राजधीता हुत्वा सद्धिसहस्सानं इत्थीनं जेट्टिका धम्मासोकरज्जो अगमहेसी अहोसि । अभिसेकानन्तरं तस्स इमा राजिद्धियो आगता, पथविया च हेट्ठा योजनप्पमाणे आणा पवत्तति । तथा उपरि आकासे । अनोत्तदहतो अट्ठहि काजेहि सोळसपानीयघटे दिवसे दिवसे देवता आहरन्ति । यतो सासने उप्पन्नसद्धो हुत्वा अट्ठघटे भिक्षुसङ्घस्स अदासि । द्वे घटे सद्धिमत्तानं तेपिटकभिक्षूनं द्वे घटे अगमहेसिया असन्धिमित्ताय । चत्तारो घटे अत्तना परिभुज्जि देवता [देवताएवं इतिसब्बत्थ], एव हिमवन्ततो नागलतादन्तकट्ठं सिनिद्धं मुदुकं रसवन्तं दिवसे दिवसे आहरन्ति, तेन रज्जो च महेसिया च सोळसन्नं नाटकसहस्सानञ्च सद्धिमत्तानञ्च भिक्षुसहस्सानं देवसिकं दन्तपोणकिच्चं निप्फज्जति । देवसिकमेवस्स देवता अगदामलकं अगदहरीटकं सुवण्णवण्णञ्च गन्धरससम्पन्नं अम्बपक्कं आहरन्ति । छद्दन्तदहतो पञ्चवण्णं निवासनपारुपनं पीतकवण्णं हत्थपुञ्छनकपटं [हत्थपुञ्छनकपटं इतिसब्बत्थ] दिब्बञ्च पानं आहरन्ति । देवसिकमेवस्स अनुलेपनगन्धं पारुपनत्थाय असुत्तमयिकं सुमनपुप्फपटं महारहज्ज अञ्जनं नागभवनतो नागराजानो आहरन्ति । छद्दन्तदहतोयेव उट्ठितस्स सालिनो नववाहसहस्सनि दिवसे दिवसे सुवा आहरन्ति । ते मूसिका नित्थुसकानि करोन्ति । एकोपि खण्डतण्डुलो नाहोसि । रज्जो सब्बट्ठानेसु अयमेव तण्डुलो परिभोगं गच्छति । मधुमक्खिका मधुं करोन्ति । कम्मरसालासु अच्छा कूटं पहरन्ति । करवीकसकुणा आगन्त्वा मधुरस्सरं विकूजेन्ता रज्जो बलिकम्मं करोन्ति । इमाहि इद्धीहि समन्नागतो राजा एकदिवसं सुवण्णसङ्कलिकबन्धनं पेसेत्वा चतुन्नं बुद्धानं अधिगतरूपदस्सनं कप्पा युक्कं महाकालनागराजानं आनयित्वा सेतच्छत्तस्स हेट्ठा महारहे पल्लङ्गे निसीदापेत्वा अनेकसत्त वण्णेहि जलजथलजपुप्फेहि

सुवण्णपुण्हेहि च पूजं कत्वा सब्बा लङ्कारपतिमण्डितेहि सोळसहि नाटकसहस्सेहि समन्ततो परिकिखपित्वा अनन्तजाणस्स ताव मे सद्धम्मवरचक्कवत्तिनो सम्मासम्बुद्धस्स [सम्मासम्बुद्धरूपं इतिसब्बत्थ] रूपं इमेसं अक्खीनं आपाथं करोहीति वत्वा तेन निम्मितं सकलसरीरे विप्पकिण्णपुञ्जप्पभावनिब्बत्तासीति अनुब्यञ्जनपतिमण्डित द्वत्तिस महापुरिसलक्खण सस्सिरीकताय विकचकमलुप्पलपुण्डरीकपतिमण्डितमिव सलिलतलं तारागणरंसिजालविसरविप्फुरितसोभासमुज्जलमिव गगनतलं नीलपीतलोहिता दिभेदं विचित्तवण्णरंसिविन्द्धव्यामप्पभापरिक्खेपविलासिताय सञ्च्याप्पभानुरागइन्दधनुविज्जुल्लतापरिकिखत्तमिव कणकगिरिसिखरं नानाविरागविमलकेतुमालासमुज्जलितचारुमत्थकसोभनं नयनरसायनमिव च ब्रह्मदेवमनुजनागयक्खगणानं बुद्धरूपं पस्सन्तो सत्तदिवसानि अक्खिपूजं नाम अकासि । राजा किर अभिसेकं पापुणित्वा तीणियेव संवच्छरानि बाहिरकपासण्डं परिगण्हि, चतुत्थे संवच्छरे बुद्धसासने पसीदि, तस्स पन पिता बिन्दुसारो ब्राह्मणभत्तो अहोसि । सो ब्राह्मणानञ्च ब्राह्मणजातिपासण्डानं पण्डरङ्गपरिब्बाजकानञ्च सट्टिसहस्समत्तानं निच्चभत्तं पट्टपेसि । असोकोपि पितरा पवत्तितं दानं अत्तनो अन्तोपुरे [अन्तेपुरे इतिसब्बत्थ] तथेव ददमानो एकदिवसं सीहपज्जरे ठितो ते उपसमपरिबाहिरेन आचारेन भुज्जमाने असंयतिन्द्रिये अविनीतइरियापथे दिस्वा चिन्तेसि, ईदिसं दानं उपपरिकिखत्वा युत्तद्वाने दातुं वट्ठीतीति । एवं चिन्तेत्वा अमच्चे आह, गच्छथ भणे अत्तनो अत्तनो साधुसम्मते समणब्राह्मणे अन्तोपुरं अभिहरथ दानं दस्सामीति, अमच्चा साधु देवाति रज्जो पटिस्सुत्वा ते ते पण्डरङ्गपरिब्बाजका जीवक निगण्ठादयो आनेत्वा इमे महाराज अम्हाकं अरहन्तोति आहंसु, अथ राजा अन्तोपुरे उच्चावचानि आसनानि पज्जापेत्वा आगच्छन्तूति वत्वा आगतागते आह अत्तनो अनुरूपे आसने निसीदथाति, एकच्चे भद्दपीठकेसु एकच्चे फलकपीठकेसु निसीदिसु, तं दिस्वा राजा नत्थि एतेसं अन्तो सारोति जत्वा तेसं अनुरूपं खादनीयभोजनीयं दत्वा उय्योजेसि । एवं गच्छन्ते काले एकदिवसं सीहपज्जरे ठितो निग्रोधसामणेरं दिस्वा तस्मिं गतेन पसादेन बुद्धसासने पसन्नो सट्टिसहस्समत्ते पासण्डिये अपनेत्वा सट्टिसहस्समत्ते भिक्खू भोजेन्तो बुद्धसासने पसीदित्वा असोकारामं कारेत्वा तत्थ ते वसापेन्तो एकदिवसं असोकारामे सट्टिसहस्सभिक्खूनां दानं दत्वा तेसं मज्झे निसज्ज सङ्गं चतूहि पच्चयेहि पवारेत्वा इमं पज्जं पुच्छि, भन्ते भगवता देसितधम्मो नाम कित्तको होतीति, महाराज नव अङ्गानि, खन्धतो चतुरासीतिधम्मक्खन्धसहस्सानीति । राजा धम्मे पसीदित्वा एकेकं धम्मक्खन्धं एकेकविहारेन पूजेस्सामीति एकदिवसमेव छन्नवुतिकोटिखनं विस्सज्जेत्वा अमच्चे आणापेसि, एकमेकस्मिं नगरे एकमेकं विहारं कारेन्ता चतुरासीतिया नगरसहस्सेसु चतुरासीतिविहारसहस्सानि कारापेथाति, सयञ्च असोकारामे असोकमहाविहारत्थाय [सयञ्चअसोकमहाविहारत्थाय इतिपिकत्थचि] कम्मं पट्टपेसि, सङ्को इन्दगुत्तथेरेणं नाम महिद्धिकं महानुभावं खीणासवं नवकम्माधिद्वायकं अदासि, थेरो यं यं न निद्धाति, तं तं अत्तनो आनुभावेन निद्धापेसि, एवंपितीहि संवच्छरेहि विहारकम्मं निद्धापेसि, एकदिवसमेव सब्बनगरेहि पण्णानि आगमिसु, अमच्चा रज्जो आरोचेसुं निद्धितानि देव चतुरासीतिमहाविहारसहस्सानीति । अथ राजा भिक्खुसङ्गं उपसङ्गमित्वा भन्ते मया चतुरासीतिविहारसहस्सानि कारितानि, धातुयो कुतो लच्छामीति पुच्छि, महाराज धातुनिधानं नाम अत्थीति सुणोम, न पन पज्जायति असुकट्टानेति । राजा राजगहे चेतियं भिन्दापेत्वा धातुं अपस्सन्तो पटिपाकतिकं कारापेत्वा भिक्खुभिक्खुणियो उपासकउपासिकायोति चतस्सो परिसा गहेत्वा वेसालियं गतो । तत्रापि अलभित्वा कपिलवत्थुं गतो, तत्रापि अलभित्वा रामगामं गतो, रामगामे नागा चेतियं भिन्दितुं नादंसु । चेतिये निपतितकुद्दालो खण्डावण्डं होति, एवं तत्रापि अलभित्वा अल्लकप्पं पावं कुसिनारंति सब्बचेतियानि भिन्दित्वा धातुं अलभित्वा पटिपाकतिकानि कत्वा राजगहं गन्त्वा चतस्सो परिसा सन्निपातापेत्वा अत्थि केनचि सुतपुब्बं असुकट्टाने धातुनिधानंति पुच्छि । तत्थेको वीसंवस्स सतिको थेरो असुकट्टाने धातुनिधानंति न जानामि, मय्हं पन पितामहतथेरो मयि सत्तवस्सिकाले मालाचङ्कोटकं गाहापेत्वा एहि सामणेरे असुकगच्छन्तरे पासाण्णथूपो अत्थि । तत्थ गच्छामाति गन्त्वा पूजेत्वा इमं ठानं उपधारेतुं वट्ठीति सामणेराति आह । अहं

एतमेव जानामि महाराजाति आह । राजा एतदेव ठानंति वत्वा गच्छे हरापेत्वा पासाणथूपं पंसुंच अपनेत्वा हेट्ठा सुधाभूमिं अदस, ततो सुधा च इट्ठकायो च हरापेत्वा अनुपुब्बेन परिवेणं ओरुह सत्तरतनवालिकं असिहत्थानि च कट्ठरूपकानि सम्परिवत्तन्तानि अदस, सो यक्खदासके पक्कोसापेत्वा बलिकम्मं कारापेत्वापि नेव अन्तं पस्सन्तो देवता नमस्समानो अहं इमा धातुयो गहेत्वा चतुरासीतिविहारसहस्से निदहित्वा सक्कारं करोमि । मा मे देवता अन्तरायं करोन्तूति आह, सक्को देवराजा चारिकं चरन्तो तं दिस्वा विस्सकम्मं आमन्तेत्वा तात असोकधम्मराजा धातुयो नीहरिस्सामीति परिवेणं ओतिण्णो । गन्त्वा कट्ठरूपानि नीहरापेहीति । सो पच्चचूलकगामदारकवेसेन गन्त्वा रज्जो पुरतो धनुकहत्थो ठत्वा हारेमि महाराजाति आह, हर ताताति सरं गहेत्वा सन्धिम्हियेव विज्झि, सब्बं विप्पकिरीयित्थ, अथ राजा आविज्जने [अविज्जिने इतिपिकत्थचि] बन्धकुज्जिकमुद्दिकं गण्हि, मणिक्खन्धं पस्सित्वा अनागते दळिद्वाराजानो इमं मणिं गहेत्वा धातूनं सक्कारं करोन्तूति पण्णे अक्खरानि दिस्वा कुज्झित्वा मादिसानं पन राजूनं [राजानं इतिसब्बत्थ] दळिद्वाराजाति वत्तुं अयुत्तंति पुनप्पुनं घटेत्वा द्वारं विवरित्वा अन्तोगेहं पविट्ठो अट्टारसवस्साधिकानं द्विन्नं वस्ससतानं उपरि आरोपितदीपा तथेव पज्जलन्ति, नीलुप्पलपुष्फानि तंखणंयेव आहरित्वा आरोपितानि विय पुष्फसन्थारो तं खणं सन्थतो विय गन्धा तं मुहुत्तं पिसित्वा ठपिता विय अहेसुं । राजा सुवण्णपट्टं गहेत्वा अनागते पियदासो नाम कुमारो छत्तं उस्सापेत्वा असोको नाम धम्मराजा भविस्सति, सो इमा धातुयो वित्थारिता करिस्सतीति वाचेत्वा दिट्ठोहं अय्येन महाकस्सपत्थेरेनाति वत्वा वामहत्थं आभुजित्वा दक्खिणहत्थेन अप्फोटेसि । सो तस्मिं ठाने परिचरणकधातुमत्तमेव ठपेत्वा सेसधातुयो सब्बा गहेत्वा धातुघरं पुब्बे पिहितनयेनेव पिदहित्वा सब्बा यथा पकतियायेव कारेत्वा उपरिपासाणचेतियं पतिट्ठापेत्वा चतुरासीतिया विहारसहस्सेसु धातुयो पतिट्ठापेसि । अथेकदिवसं राजा विहारं गन्त्वा भिक्खुसंघं वन्दित्वा एकमन्ते निसिन्नो यदि भन्ते छन्नवुतिकोटिधनं विस्सज्जेत्वा चतुरासीतिविहारसहस्सानिसचेतियानि कारापेत्वापि अहं न दायादो । अज्जो को दायादोति, पच्चयदायको नाम त्वं महाराज, यो पन अत्तनो पुत्तज्ज धीतरज्ज पब्बाजेति, अयं सासने दायादो नामाति एवं वुत्ते असोको राजा सासने दायादभावं पत्थयमानो अविदूरे ठितं महिन्दकुमारं दिस्वा सक्खिस्ससि तात त्वं पब्बजितुंति आह । कुमारो पकतिया पब्बजितुकामो रज्जो वचनं सुत्वा अतिविय पामोज्जजातो पुब्बजामि [पब्बज्जामि इतिसब्बत्थ] देव । मं पब्बाजेत्वा सासने दायादो होथाति आह । तेन च समयेन राजधीता संघमिन्तापि तस्मिं ठाने ठिता होति । तं दिस्वा आह त्वम्पि अम्म पब्बजितुं सक्खिस्ससीति, साधु ताताति सम्पटिच्छि । राजा पुत्तानं मनं लभित्वा पहट्ठचित्तो भिक्खुसंघं उपसङ्गमित्वा भन्ते इमे दारके पब्बाजेत्वा मं सासने दायादं करोथाति । सङ्घो रज्जो वचनं सम्पटिच्छित्वा कुमारं मोग्गलिपुत्ततिस्सत्थेरेन उपज्झायेन महादेवत्थेरेन आचरियेन पब्बजापेसि [पब्बज्जापेसि इतिसब्बत्थ] । मज्झान्तिकत्थेरेन आचरियेन उपसम्पादेसि, सो उपसम्पदामालकेयेव सह पटिसम्भिदाहि अरहत्तं पापुणि । सङ्गमितायपि राजधीताय आचरियाणी आयुपालत्थेरी नाम [अचारिया आयुपालत्थेरीनाम इतिसब्बत्थ] । उपज्झाया धम्मपालत्थेरी नाम अहोसि । राजा पन अनेकाकारेन बुद्धसासनं सोभेत्वा मोग्गलिपुत्ततिस्सत्थेरस्स सहायेन [सहय्येन । साहाय्येन । साहय्येन इतिपिकत्थचि] सट्ठिसहस्समत्ते दुस्सीले तित्थिये बुद्धसासना उप्पब्बाजेत्वा ततियधम्मसंगीतिं निट्ठापेसि । तस्मिं किर समागमे भिक्खुभिक्खुणियो कित्तकाति [कित्तकानीति इतिसब्बत्थ], वुत्तज्झि ।

१२. तस्मिं समागमे आसुं, असीतिभिक्खुकोटियो ।

अहेसुं सतसहस्सानि, तेसु खीणासवा यती ॥

१३. नवुतिसतसहस्सानि, अहू भिक्खुणियो तहिं ।

खीणासवा सिक्खुणियो, सहस्सं आसु तासु चाति ॥

एवं सो असोको धम्मराजा सकलजम्बुदीपे अगगराजा हुत्वा बुद्धसासनं सोभेन्तो विहासि । अयं पनेत्थ सङ्खेपो, वित्थारो पन महावंसे वुत्तोति । वुत्तज्झि ।

१४. सम्पुण्णत्ता अयं तिस्सो, चेतनायो मधुप्पदो ।
सब्बत्थ सब्बदा सब्ब, सम्पत्तिमभिसम्भुणीति ॥

मज्झिमो पन वाणिजो अत्तनो पारवादिदोसेन परसमुद्धे लङ्कायं निब्बत्ति । तस्सेवं कथापटिपाटि वेदितब्बा । तम्बपण्णिदीपे किर मुटसीवो नाम राजा सट्ठिवस्सानि रज्जं कारेसि, तस्स पुज्जपज्जागुणोपेता अज्जमज्जं हितेसिनो दस पुत्ता अहेसुं । द्वे च धीतरो । सब्बे ते समग्गा सम्मोदमाना वसन्ति । अथापरस्मिं समये अमच्चा मुटसीवरज्जे कालकते देवानंपियतिस्सकुमारं अभिसिज्जिंसु, अभिसेकसमकालमेवस्स अनेकानि अच्छरियानि अहेसुं । तानि पकासेन्ता महावंसकथाचरिया आहंसु ।

१५. देवानंपियतिस्सोति, विस्सुतो दुतियो सुतो ।
तेसु [अहोसिमुटसीवस्स, दसपुत्तेसुपुज्जवा इतिकत्थचि] भातुसु सब्बेसु, पुज्जपज्जाधिको अहु ॥

१६. देवानंपियतिस्सो सो, राजासि पितुअच्चये ।
तस्साभिसेकेन समं, बहूनच्छरियानहू ॥

१७. लङ्कादीपमिह सकले, निधयो रतनानिच ।
अन्तोठितानि उगगन्त्वा, पथवीतलमारुहुं ॥

१८. लङ्कादीपसमीपमिह, भिन्ननावा गतानि च ।
तत्र जातानि च थलं, रतनानि समारुहुं ॥

१९. छातपब्बतपादमिह, तिस्सो च वेळुयट्ठियो ।
जाता रथपतोदेन, समाना परिमाणतो ॥

२०. तासु एका लतायट्ठि, रजताभा तहिं लता ।
सुवण्णवण्णा रुचिरा । दिस्सन्तेता मनोरमा ॥

२१. एका कुसुमयट्ठीतु । कुसुमानि तहिंपन ।
नानानि नानावण्णानि । दिस्सन्तेतिफुटानि च ॥

२२. एका सकुणयट्ठी तु, तहिंपक्खिमिगा बहू ।
नाना च नानावण्णा च, सजीवाविय दिस्सरे ॥

२३. हयगजरथा मलक्या, वलयङ्गुलिवेठका चेव ।
ककुधफला पाकतिका, इच्चे ता अट्ठ जातिया ॥

२४. मुत्ता समुद्धा उगन्त्वा । तीरे वट्टिवियट्ठिता ।
देवानंपियतिस्सस्स । सब्बं पुञ्जविजम्भितं ॥

२५. इन्दनीलं वेळुरियं, लोहितङ्कमणी चि मे ।
रतनानि पने तानि, मुत्ता ता ताच यट्ठियो ।
सत्ताहब्भन्तरेयेव, रज्जो सन्तिकमाहरुंति ॥

तेन च समयेन देवानंपियतिस्समहाराजा च असोको धम्मराजा च अट्ठिसहाया होन्ति । तस्मा सो एतानि रतनानि च अज्जानि बहूनि उपायनानि मम सहायस्स देथाति धम्मासोकमहानरिन्दस्स पण्णाकारत्थाय पेसेसि । सोपि तं दिस्वा पसीदित्वा पञ्चराजककुधभण्डानि च अज्जञ्च बहुपण्णाकारञ्च अभिसेकत्थाय पेसेसि । मय्हं सहायं अभिसेकं करोन्तूति । न केवलञ्चेतं आमिसपण्णाकारं । इमं किर धम्मपण्णाकारम्पि पेसेसि ।

२६. अहं बुद्धं च धम्मं च । संघं च सरणं गतो ।
उपसकत्तं वेदेसिं । सक्कपुत्तस्स सासने ॥

२७. इमेसु तीसु वत्थूसु । उत्तमेसु नरुत्तम ।
चित्तं पसादयित्वान, सद्धाय सरणं वजाति ॥

अमच्चा पुन लङ्कमागम्म राजानं अभिसिञ्चिसु, तेन खो पन समयेन मोग्गलिपुत्ततिस्सत्थेरो कत्थ नुखो अनागते सासनं सुप्पतिट्ठितं भवेय्याति उपपरिक्खन्तो पच्चन्तिमे सुप्पतिट्ठितं भविस्सतीति जत्वा ते ते थेरे तत्थ तत्थ पेसेत्वा महामहिन्दत्थेरं गन्त्वा तम्बपण्णिदीपं पसादेहीति नियोजेसि, सक्को च देवानमिन्दो महामहिन्दत्थेरं उपसंकमित्वा कालकतो भन्ते मुट्सीवो राजा । इदानीं देवानंपियतिस्समहाराजा रज्जं कारेति । सम्मासम्बुद्धेन च तुम्हे ब्याकता अनागते महिन्दो नाम भिक्खु तम्बपण्णिदीपं पसादेस्सतीति । तस्मा तिह खो भन्ते कालो दीपवरं गमनाय, अहम्पि सहायो भविस्सामीति, थेरो तस्स वचनं सम्पटिच्छित्वा अत्तसत्तमो चेतियपब्बतविहारतो वेहासं उप्पतित्वा अनुराधपुरस्स पुरत्थिमदिसाय मिस्सकपब्बते पतिट्ठहि, इमं एतरहि चेतियपब्बतोतिपि सज्जानन्ति । तदा तम्बपण्णियं उस्सवदिवसो होति, राजा छणं करोथाति अमच्चे आणापेत्वा चत्ताळीससहस्सपुरिसेहि परिवारितो नगरम्हा निक्खमित्वा मिस्सकपब्बतं पायासि मिगवं कीळितुकामो । अथ तस्मिं पब्बते अधिवत्था एका देवता रज्जो थेरे दस्सेस्सामीति रोहितमीगवण्णेन अविदूरे तिणपण्णानि खादमाना विय चरति, राजा अयुत्तं दानि पमत्तं विज्झितुंति जियं पोठेसि, मिगो अम्बत्थलमगं गहेत्वा पलायितुं आरभि, राजा तं अनुबन्धन्तो अम्बत्थलमेव अभिरुहि, मिगोपि थेरानं अविदूरे अन्तरधायि, महिन्दत्थेरो राजानं अविदूरे आगच्छन्त मंयेव राजा पस्सतु, मा इतरेति अधिट्ठित्वा तिस्स तिस्स इतो एहीति आह, राजा तं सुत्वा चिन्तेसि । इमस्मिं तम्बपण्णिदीपे जातो मं तिस्सोति नामं गहेत्वा आलपितुं समत्थो नाम नत्थि । अयं पन छिन्नभिन्नपटधरो भण्डुकासाव वसनो मं नामेना लपति, को नुखो यं भविस्सति मनुस्सो अमनुस्सो वाति । थेरो आह ।

२८. समणा मयं महाराज, धम्मराजस्स सावका ।
तवेव अनुकम्पाय, जम्बुदीपा इधागताति ॥

राजा धम्मासोकनरिन्देन पेसितसासनानुसारेण अनुस्सरमानो अय्या नुखो आगताति तावदेव आयुधं निक्खिपित्वा

एकमन्तं निसीदि सम्मोदनीयं कथं कथयमानो सारणीयं [सम्मोदनीयं-इतिसब्बत्थ] कथं कुरुमानो । तस्मिं तानिपि चत्ताळीसपुरिससहस्सानि आगन्त्वा तं परिवारेसुं, तदा थेरो इतरेपि जने दस्सेसि, राजा दिस्वा इमे कदा आगताति पुच्छि, मया सद्धियेव महाराजाति । इदानीं पन जम्बुदीपे अज्जेपि एवरूपा समणा सन्तीति । महाराज एतरहि जम्बुदीपो कासावपज्जोतो इसिवातपटिवातो, तस्मिं ।

२९. तेविज्जा इद्धिप्पत्ता च, चेतोपरिज्जकोविदा ।
खीणासवा अरहन्तो, बहू बुद्धस्स सावकाति ॥

राजा तं सुत्वा पसन्नो अहोसि, अथ थेरो रुक्खोपमादिना तस्स पज्जावेय्यत्तियं जत्वा धम्मं देसेसि सनरामरेहि साधुकारं कारयमानो । तेन वुत्थं ।

३०. पण्डितोति विदित्वान, चुल्लहत्थिपदोपमं ।
सुत्तन्तं देसयी थेरो, महीपस्स महामति [महीमती इतिपिकत्थचि] ॥

देसनापरियोसाने सो सद्धिं तेहि नरेहि चत्ताळीससहस्सेहि सरणेसु पतिट्ठहीति । अथस्स राजा स्वे भन्ते मम गेहे भिक्खं गण्हाथाति याचित्वा गन्त्वा नगरञ्च राजगेहञ्च अलङ्कुरित्वा थेरे निसीदापेत्वा पणीतेनाहारेन परिविसित्वा अनुळादेविप्पमुखाहि पञ्चसतइत्थीहि सद्धिं एकमन्तं निसीदि । अथ थेरो धम्मरतन वस्सं वस्सापेसि । ततो ता पञ्चसतइत्थियो सोतापत्तिफलं पापुणिसु । ततो हत्थिसालायं सहस्सं, नन्दनवने सहस्संति एवं दुतियदिवसे अट्ठतेय्यानि पाणसहस्सानि सोतापत्तिफले पतिट्ठापेसि । ततियदिवसे अट्ठनवप्पमाणं पाणसहस्संति एवं अनेकसतानं अनेकसहस्सानं अनेकसत सहस्सानं धम्मा मतं पायेसि । वुत्तज्झि ।

३१. महामहिन्दसुरियो, लङ्कावेहासमज्झगो ।
बोधनेय्यम्बुजे कासि, विकासं धम्मरंसिना ॥

३२. महामहिन्दचन्दो सो, लङ्कावेहासमज्झगो ।
बोधेसि धम्मरंसीहि, वेनेय्यकुमुदाकरे ॥

३३. महामहिन्दमेघो सो, वस्सं धम्मम्बुवुट्ठिया ।
साधूनं चित्तबीजेसु, जनेसि कुसलङ्कुरेति ॥

अथ राजा सुमनसामणरेन धम्मासोकस्स हत्थतो सम्मासम्बुद्धपरिभुत्तपत्तपूरधातुयो च सक्कस्स सन्तिका दक्खिणक्खकधातुं च आहरापेत्वा [आहारित्वा-इतिसब्बत्थ] चेतियपब्बते थूपं आदिकत्वा सकललङ्कादीपे योजने योजने थूपानि कारेत्वा दक्खिणकधातुं निदहित्वा थूपारामथूपञ्च पतिट्ठापेसि । अथ सङ्घमित्ताय थेरिया आनीतं जयमहाबोधिना दक्खिणमहासाखं पतिट्ठापेत्वा पूजं कारेसि । सब्बो पनेत्थ कथावित्थरो महावंसतो वेदितब्बो ।

३४. पारवादिकदोसेन, जातेवं परसागरे ।
पत्तानुमोदना एवं, लङ्कायं आसि इस्सरो ॥

३५. पापमि एवं फलतीति मन्त्वा,
जत्वान पुञ्जस्स फलं इदन्ति ।
भो योनिसो कुब्बथ पुञ्जकम्मे,
गन्त्वान ये यत्थ न सोचयन्तीति ॥

तेभातिकमधुवाणिजकानं वत्थुं अट्टमं ।

३९. बोधिराजधीतुया [बोधिराजधीताय इतिसब्बत्थ] वत्थुमि अयमानुपुब्बीकथा

भगवति परिनिब्बुते लङ्कायं सासने सुप्पतिट्ठिते तत्थ हकुरेळीति एको गामो अहोसि, तत्थेका दारिका गामादारिकाहि सद्धिं तत्थ तत्थ कीळन्ती विहरति, तदा गामसमीपे महासोब्भं होति । तत्थेको मरुत्थरुक्खो सब्बदा पाळिफुल्लोव तिट्ठति । मनुस्सा बुद्धपूजनत्थं पुप्फानि विचिणन्ता उदकं ओगहेत्वा रुक्खमभिरुह्य पुप्फानि ओचिणन्ति, कुमारिका ते दिस्वा मनुस्सा सुखेन गन्त्वा पुप्फानि ओचिणन्तूति एकं सुक्खपालिभद्दण्डकं आहरित्वा सेतुं कत्वा ठपेसि, ततो पट्टाय मनुस्सा तेनगन्त्वा पुप्फानि ओचिणन्ति । अथ सा ततो चुता तेनेव कुसलकम्मेन जम्बुदीपे पाटलिपुत्तनगरे सोमदत्तरज्जो धीता हुत्वा निब्बत्ति, उत्तमरूपधरा देवच्छरपटिभागा अहोसि । मातापितरो पनस्सा बोधिराजकुमारिकाति वोहरिंसु । पुब्बे कतसेतुआनुभावेन तस्सा सुवीरको नामेको आकासगामी सिन्धवपोतको निब्बत्ति । राजधीतुया पन पिता बुद्धमामको धम्ममामको सङ्गमामको हुत्वा महन्तं पुज्जं पसवन्तो सिन्धवपोतकं दिस्वा पुज्जकरणस्स मे सहायो लद्धोति तुट्ठमानसो अस्सं अभिरुहित्वा दिवसस्स तिक्खत्तुं गन्त्वा महाबोधिं वन्दति । राजधीता नं दिस्वा पितुसन्तिकं गन्त्वा अभिण्हं तात कुहिं गच्छसीति पुच्छि । राजा न किञ्चि कथेसि, अथ सा पुनप्पुनं पितरं निबन्धन्ती पुच्छि । ततो राजा तस्सावि करोन्तो एवमाह ।

१. अम्हाकं भगवा पुब्बे, पूरेन्तो दसपारमी ।
अदासि सीसरत्तक्खि, मंसं जीवितमेव च ॥
२. पुत्तदारे च रज्जे च, पत्वा [दत्वा इतिपिकत्थचि] पारमिमत्थकं ।
अनप्पकप्पकोटीनं, खेपेत्वा कपिलवुये ॥
३. सक्कराजकुले जातो, लोके अप्पटिपुगगलो ।
सम्पत्तचक्कवत्तित्तं, पहन्त्वान नराधिपो ॥
४. दिस्वा निमित्ते चतुरो, निक्खम्म अभिनिक्खमं ।
बोधिमूलमुपागम्म, निसिन्नो वजिरासने ॥
५. सहस्सबाहुं मापेत्वा, नानायुधसमाकुलं [नानावुधसमाकुलं-इतिसब्बत्थ] ।
महाभीतिकरं वेसं, काळपब्बतसादिसं ॥
६. मापेत्वान समारुह्य, गिरिमेखलवारणं ।
मारसेनं समानेत्वा, आगतं मकरद्धजं ॥

७. पारमिताबलेन तं, मारसेनं पलापिय ।
यत्थासीनो किलेसारि, सहस्सं घातयी जिनो ॥
८. नयनं सुजलसेकेहि, सत्ताहं जिनसेवितं ।
पूजितं देवब्रह्मेहि, सिद्धोरगनरादिहि ।
वन्दितुं जयबोधितं, गच्छामि सततं अहं ॥
९. उपासति सदा गन्त्वा, यो नरो बोधिपादपं ।
गन्धोददीपधूपादि, नानापूजाहि साधुकं ॥
१०. स नरो निरामयो होति, पच्चत्ते च परत्थ च ।
पूजितो मानितो होति, दीघायु बलवा सुखी ॥
११. तदत्थं पत्थयन्तेन, अत्थकामेन जन्तुना ।
उपासनीयं सद्भाय, निच्चं तं बोधिपादपंति ॥

तं सुत्वा कुमारिका पीतिया फुटसरीरा पितरं वन्दित्वा अहम्पि तात गच्छामीति आह । राजा पनस्सा उपद्ववभयेन गमनं न इच्छि । ततो सा यावततियं पितरं याचित्वा रज्जा अनुज्जाता । ततो पट्टाय पितरा सद्धि सिन्धवमारुह बोधिं वन्दितुं सततं गच्छति । अथापरभागे राजा मरणमज्जे निपन्नो चिन्तेसि । धीता मे निरन्तरं बोधिउपट्ठानंगच्छति, एतिस्सा अनागते यंकिज्जि भयं उप्पज्जमानं ततो उप्पज्जति । तत्थ मे किं कातब्बन्ति । ततो सिन्धवं पक्कोसापेत्वा तस्स कण्णमूले मन्तेन्तो एवमाह, तात मम धीता अभिण्हं तव सहायं कत्वा बोधिं वन्दितुं गच्छति । तत्थस्सा यंकिज्जि भयं भवेय्य । तं नप्पतिरूपं । तत्थ गमनागमने मम धीतरं रक्खेय्यासीति तस्स धीतरं पटिपादेत्वा कालमकासि । ततो राजधीता पितुसरीरकिच्चं कारेत्वा दिवसस्स तिक्खत्तुं अस्समभिरुह बोधिउपट्ठानं गच्छति । मनुस्सा पनस्सा रूपसम्पत्तिं दिस्वा विम्हितमानसा राजारहं वत नो इदं पण्णाकारं दिट्ठं । गन्त्वा रज्जो आचिक्खिस्साम । अप्पेव नाम राजा सो किज्जि नो ददेय्याति चिन्तेत्वा रज्जो सन्तिकं गन्त्वा वन्दित्वा ठिता एवमाहंसु ।

१२. बोधिमण्डं समागम्म, अभिण्हं तुट्ठमानसा ।
वन्दन्ती याति कज्जेका, विज्जूव सिरिया जलं ॥
१३. नीलधम्मिल्लभारा सा, विसालायतलोचना ।
सोण्णदोलाभसवणा, सामा सुभपयोधरा ॥
१४. सतरंसीहि सम्मिस्स, सज्ज्याम्बुदसमाधरा ।
तुङ्गनासा नीलभमु, हासभासा मनोरमा ॥
१५. ईदिसं नो महाराजा [महाराजदिट्ठपुब्ब इतिपिकत्थचि], दिट्ठपुब्बं कुदाचनं ।
एहि तस्सा सिरिंदेव, बोधिमण्डमि दक्खसीति ॥

तं सुत्वा राजा सवणसंसग्गेनेव ताय पटिबद्धचित्तो चतुरङ्गिनिसेनं गहेत्वा राजधीतरं बोधिवन्दनत्थाय आगतकाले बहिपाकारे सेनं परिक्खिपापेत्वा गण्ठेयतन्ति मनुस्से नियोजेसि । ततो सेनापि तं गहणसज्जा अट्ठासि । राजधीता ते दिस्वा सीघं सिन्धवं उपसङ्कमित्वा तस्स पिट्ठियं निसिन्ना पण्हिया सज्जं अदासि । सो तं गहेत्वा वेगेन आकासं पक्खन्दि । सा पन दुन्निसिन्नभावेन अस्सस्स वेगं सन्धारेतुमसक्कोन्ती अस्सपिट्ठितो परिगलि । सिन्धवो राजधीतरं पतमानं दिस्वा राजोवादं सरमानो वेगेनागन्त्वा तस्सा केसे डंसित्वा उक्खिपित्वा पतमानाय तस्सा पिट्ठिदत्वा निसीदापेत्वा आकासेन तं नेत्वा पाटलिपुत्तनगरेयेव पतिट्ठापेसि [पातलिपुत्तनगरेयेवतं पविठापेसिइतिपिकत्थचि] ।

१६. तिरच्छानगतापेवं, सरन्ता उपकारकं ।

न जहन्तीति मन्त्वान, कतञ्जू होन्तु [होन्तिपाणिनो-इतिपिकत्थचि] पाणिनोति ॥

ततो पट्टाय सा पुञ्जकम्मं कत्वा सग्गपरायना अहोसीति ।

१७. यो यं दुमिन्दंयतिनन्दनेन ।

सम्पूजितं पूजयते स पञ्जो ।

स भोगवा होति अनीतिको च,

सब्बत्थ सो होति पसत्थरूपो ॥

बोधिराजधीतुया वत्थुं नवमं ।

४०. कुण्डलिया वत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

लङ्कादीपे रोहणजपदे महागामो नाम अहोसि, तत्थ तिस्सविहारं नाम अनेकसतभिक्षूहि समाकिण्णं अनेकपरिवेणपतिमण्डितं विहारं अहोसि । तत्थेको तिस्सो नाम सामणरो पटिवसति । सो एकस्मिंसमये जनपदचारिकं चरन्तो पासाणवापिगामे भिक्षुं चरित्वा यापनमत्तं भत्तं सप्पिना सद्धिं लभित्वा निक्खम्म गामद्वारं पत्वा महागामाभिमुखो गच्छन्तो मनुस्से उदकफासुकट्टानं पुच्छि । तेहि भन्ते तुम्हाकं अभिमुखे अविदूरट्टाने ककुबन्दकन्दरं नाम सन्दमानसीतलोदकं धवलवालुकातलं तत्थ तुम्हे गन्त्वा नहात्वा सीतलच्छायाय वालुकातले निसिन्नो भत्तकिच्चं कत्वा गच्छथाति वुत्ते सामणरो साधूति वत्वा तत्थ गन्त्वा फासुकट्टाने निसिन्नो भत्तं भुज्जितुमारभि । तदा एकेन वनकम्मिकेन सद्धिअरज्जं गता एका सुनखी तस्मिं कन्दरे एकस्मिं पम्भारट्टाने दारके विजायित्वा छातज्झत्ता पवेधमानगत्ता दारकानं समीपेनिपन्ना सामणेरस्स पत्ते आहारगन्धं घायित्वा निपन्नट्टानतो वुट्ठाय पवेधमाना तस्स समीपं आगम्म नङ्गुडुं चालेन्ती अट्ठासि, सामणरो तं दिस्वा कम्पितमानसो अत्तनो भोजनत्थाय वट्ठितं पथमालोपं तस्सा पुरतो ठपेसि, ततो सा सोमनस्सा तं भुज्जि । तं दिस्वा तुट्ठो पुनप्पुनं आलोपं करोन्तो तस्सा भत्तं दत्वा पत्तं धोवित्वा थविकाय पक्खिपित्वा अगमासि । ततो सा सुनखी सामणेरगतेन पसादेन ततो चुता जम्बुदीपे देवपुत्तनगरे राजानं पटिच्च तस्स महोसिया कुच्छिम्हि पटिसन्धिं गण्हित्वा दसमासच्चयेन मातुकुच्छितो निक्खमि, अथस्सा सिखामङ्गलदिवसे सम्पत्ते मातापितरो पनस्सा कुण्डलावट्टकेसत्ता कुण्डलाति नाम मकंसु । सा अनुक्कमेन सोळसवस्सुद्देसिका अहोसि, तस्मिं किर समये तिस्सो सामणरो महाबोधिं वन्दिस्सामीति नावं अभिरुह्य जम्बुदीपं गन्त्वा अनुपुब्बेन देवपुत्तनगरं पत्वा सुनिवत्थो सुपारुतो युगमत्तदसो भिक्षाय चरन्तो महावीथिं सम्पापुणि । राजधीता सीहपज्जरं उग्घाटेत्वा अन्तरवीथिं ओलोकेन्ती भिक्षन्तं सामणेरं दिस्वा पुब्बसिनेहं पटिलभि, तस्मिंखणे तस्सा जातिस्सरजाणं अहोसि । सा किर पुब्बे भिक्षुणी हुत्वा पण्णसूचिया

सद्धिं पोत्थकञ्च पदीपियतेलञ्च दत्त्वा जातिस्सरा भवेय्यंति पत्थनं ठपेसि, ततो साजातिं अनुस्सरन्ती सामणेरेन अत्तनो कतूपकारं दित्वा सोमनस्सा नं पक्कोसापेत्वा राजगेहे आसनं पञ्जापेत्वा तत्थ निसिन्नं नानग्गरस भोजनेन परिविसित्वा ओनीतपत्तपाणिं सामणेरं उपसङ्गमित्वा वन्दित्वा एकमन्तं निसिन्ना तेन सद्धिं सल्लपन्ती एवमाह ।

१. न सज्जानासि मं धीर, पुब्बेहं तव दासिका ।
तेनाहं सुखिता आसिं, तस्मा त्वमसि इस्सरोति ॥

तं सुत्वा सामणरो आह ।

२. नत्थि मे तादिसी दासी, न सज्जानामि तं अहं ।
कासि त्वं कस्स वा धीता, तं मे अक्खाहि पुच्छिताति ॥

ततो सा तं सारापेन्ती आह ।

३. सारापेमि तुवं अज्ज, यथा जानासिमं इसे ।
बुज्झस्सु बोधितो दानि, मया जातिसरन्तिया ॥

४. पासाणवापिगामम्हि, तम्बपण्णिम्हि रोहणे ।
भिक्षित्वान तुवं भन्ते, यदा ककुबन्दकन्दरे ॥

५. निसीदित्वान त्वं भत्तं, भुत्तकालं सरिस्ससि ।
तदाहं सुनखी आसिं, विजाता लद्धगोचरा ॥

६. दारके खादितुं मय्ह, मासन्ना खुदपीळिता ।
पवेधमानसब्बङ्गा, अट्ठासिं तव सन्तिके ॥

७. दिस्वा तं मं तदा भन्ते, वेधमानं बुभुक्खितं ।
छिन्नभत्तो तुवं हुत्वा, ममं भत्तेन तोसयी ॥

८. तदाहं मुदुचित्तेन, चित्तं तयि पसादयिं ।
तेनाहं पुज्जकम्मेन, दुतिये अत्तसम्भवे ॥

९. इध राजकुले जाता, सब्बकामसमिद्धिनी ।
चित्तप्पसादमत्तेन, लोकनाथस्स सासने ॥

१०. तदहुपब्बजितस्सापि, ईदिसा होन्ति सम्पदा ।
कीदिसं होति सम्बुद्धे, पसादेन फलं अहो ॥

११. अञ्जानि पन किच्चानि, पहायात्तहिते रतो ।
अतन्दितो दिवारत्तिं, सरातु रतनत्तयंति ॥

एवं सामणेरेन कतूपकारं सारापेत्वा भन्ते तव दासिया अनुग्गहं पटिच्च इधेव वसथाति निमन्तित्वा तेन सम्पटिच्छित्ते महन्तं विहारं कारापेत्वा सामणेरं आदिं कत्वा अनेकभिक्खुसते निमन्तेत्वा विहारे वसापेत्वा सुलभं कत्वा चतुपच्चयेहि उपट्ठासि । सामणरोपि सुनखिया दिन्नदानं अनुस्सरित्वा तुट्ठो बुद्धानुस्सतिं मनसिकरोन्तो न चिरेनव अरहत्तं पत्वा तस्मिंयेव विहारे वसन्तो आयुपरियोसाने तत्थेव परिनिब्बायीति ।

१२. तियद्धेसु तिलोकस्मिं, नत्थि वत्थुत्तयं विना ।
सत्तान मज्ज मिच्छत्थ, दायकं सुरपादपं ॥

कुण्डलिया वत्थुं दसमं ।

महासेनवग्गो चतुत्थो ।

एत्तावता जम्बुदीपुप्पत्तिकथा समत्ता ।